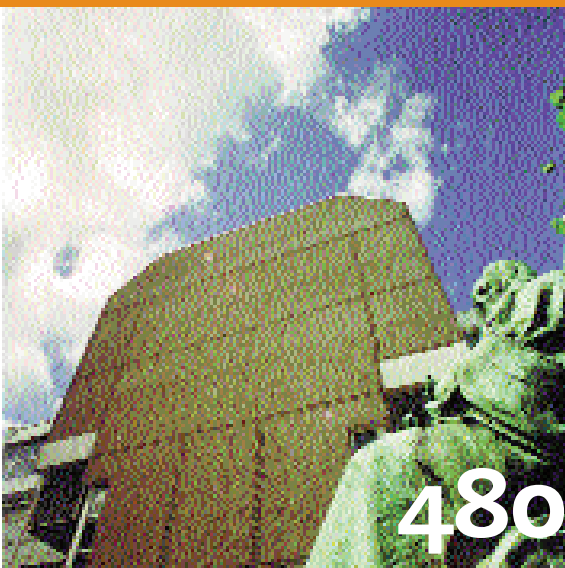

Gebouw van de Hoge Raad aan de Haagse Kazernestraat met op de voorgrond
Cornelis van Bijnckershoek (1673-1743) Foto: Andre Klijns

480

Hoe moet de advocaat in strafzaken **cassatie instellen**? Door verandering van de wet in oktober 2000 dreigt er vaker niet-ontvankelijkheid als er procedurele fouten worden gemaakt. Nu bovendien rechtsbijstand verplicht is, dient de advocaat de cassatietechniek te beheersen.

486

In nr. 11 werden de vele verloven op een rij gezet die het wetsvoorstel **Arbeid en zorg** mogelijk maakt. In dit nummer een discussie over de vraag of het inderdaad om een aanzienlijke uitbreiding gaat of slechts om een verhuizing van de verlofregelingen.

491

Op 19 juli jl. concludeerde de A-G van het Europees Hof van Justitie dat het **verbod van samenwerking tussen advocaten en accountants** verenigbaar is met het gemeenschapsrecht. Het zou dienen om de bijzondere taak van de advocaat te beschermen. Een toelichting op de kernpunten.

Inhoud

27 juli 2001

- 480** Nieuwe cassatieregels in strafzaken
Mr. J.J. Guijt en mr. C.H.M. Royakkers
- 486** Schijn en werkelijkheid van het wetsvoorstel Arbeid en zorg
Diana de Wolff
met Naschrift van
Yvonne Litjens en Corina Roks
- 491** NOvA mag samenwerking tussen advocaten en accountants verbieden
Marco Slotboom
- 494** Iks is pleite
Floris Tilanus
- 495** Scheiden zonder rechter, in één dag
Angela Sluijs
- 497** Reïntegratieplan exit
Johan Pel
- 498** De collegevergadering van 27 juni: democratie onder hanenbalken
Jan Pieter Nepveu
- Vaste rubrieken**
- 479** Column: De thuisfluiter
René Klomp
- 502** Reacties
 - De extra Orde-vergadering
 - Recensie *We zien u wel in de rechtszaal*
 - Procesfinanciering nieuwe stijl
- 506** Hoe zat het ook alweer met...
domiciliekeuze (1)
Willem Heemskerk
- 509** De bijzondere zaak van
Carin Linssen: advocaat en speelzaal
Jan Pieter Nepveu
- 517** Disciplinaire beslissingen

510-516 VAN DE ORDE met o.a.:

- 477** Van de deken: Leuke dingen voor de advocaten
- 510** Orde-nieuws: Nieuwe gerechtsdeurwaarderswet in werking

In het volgende nummer

- *Nieuwe Europese bewijsverordening*
- *African Justice*
- *Verjaring in het civiele recht*

sjöcrona

LINKS

fc 1/1 (ps)

VAN DE DEKEN

Leuke dingen voor advocaten

mr. M.W. Guensberg

Vorig jaar verscheen de ordebrochure 'Wat doet de Orde voor mij'. Een handzaam boekje waarin duidelijk wordt samengevat welke producten en diensten de Orde levert.

Als u die brochure doorbladert zult u naar ik hoop met mij van oordeel zijn dat de Orde veel voor advocaten doet. Dat wist u al want u werkt dagelijks binnen de kaders van door de Orde gemaakte regels, u wordt permanent opgeleid, u communiceert naar ik hoop via BalieNet, en u doet uw voordeel met het regelmatig lezen van het *Advocatenblad* – om maar eens enkele zaken te noemen.

Toch waren er ook tijdens de extra Ordevergadering van 18 juni jl. geluiden die erop neerkomen dat de Orde meer of vaker op de bres zou moeten staan voor de belangen van advocaten. Daarom vraag ik nog eens nadrukkelijk aandacht voor de positie van de Orde. De Orde mag niet zomaar 'leuke dingen' voor u doen. De Orde bevordert zoals de Advocatenwet voorschrijft de goede praktijkuitoefening door advocaten. Dat betekent

praktijk om mij bezig te houden met dergelijke zaken. Voor de meesten onder u geldt dat ongetwijfeld ook nu nog. Toch is het van groot belang dat advocaten goed weten waarvoor hun Orde staat en wat ze dus kunnen verwachten. Welnu, de Orde is een openbaar lichaam (meer in het bijzonder een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie) zoals bedoeld in art. 134 van de Grondwet. Dus geen branchevereniging en geen 'vakbond' van advocaten, maar een zelfregulerende organisatie die binnen de kaders van de Advocatenwet de voorwaarden schept waarbinnen het voor de rechtsstaat en vooral de burger zo belangrijke beroep van onafhankelijke, deskundige en partijdige advocaat zo goed mogelijk uitgeoefend kan worden.

Alleen zij die blijvend voldoen aan de zware eisen die de Orde stelt kunnen gebruik maken van een aantal bijzondere instrumenten die ook al weer ter bescherming van de rechtzoekenden ontworpen zijn. Ik doel hier op de verplichte procesvertegenwoordiging en op het verschoningsrecht gekoppeld aan een geheimhoudingsplicht dat de rechtzoekende de zekerheid geeft dat hij werkelijk alles in vertrouwen met zijn advocaat kan bespreken.

De afbakening tussen het algemeen belang en de specifieke eigen belangen werd in 1996 nog eens duidelijk in kaart gebracht in het rapport van de MDW-Werkgroep (Cohen). Sedertdien is een aantal verordeningen aangepast en zijn sommige activiteiten gestaakt of anders ingericht. Ook werd de toegankelijkheid van ons beroep voor advocaten in loondienst van niet-advocaten vergroot. De Orde is daarmee als PBO zuiverder op de graat dan ooit en dat willen we ook zo houden. Dat garandeert immers onze zelfstandigheid en het geeft de Orde steeds een sterke onderhandelingspositie. Zeker ook wanneer dat mede in uw belang gewenst is.

Wij blijven beslist zoveel mogelijk nuttige dingen voor u doen. U zult er echter aan moeten wennen dat daarbij uw belangen en noden niet de enige indicatoren zijn. Dat zijn immers vooral ook de belangen van anderen, de niet-advocaten in onze samenleving.

De Orde is een PBO – geen branchevereniging of vakbond van advocaten – en mag niet zomaar leuke dingen voor advocaten doen

het doen en laten van de Orde primair is gericht op het (algemeen) belang van de rechtzoekenden. Alleen regels, producten en diensten die dat algemene belang dienen zijn bestand tegen bijvoorbeeld de mededingingsregels of vernietiging door de Kroon. Nu is het algemene belang van rechtzoekenden en het algemene belang van goede en eerlijke rechtspleging ook zeker gediend met instandhouding van een grote en gezonde balie. Dat geeft gelukkig voldoende ruimte om, met het algemeen belang in het vizier, ook de belangen van advocaten te dienen.

Voordat ik toetrad tot de rijen van ordebestuurders, was ik me nauwelijks bewust was van de bijzondere rol van de Orde en van de voordelen en beperkingen die daaraan verbonden zijn. Ik had het te druk met mijn

lar 1/1
zw (ps)

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. W.K. van Duren
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. M. Middeldorp
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. G.J. van Oosten
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
email: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Irene Groothedde, Amsterdam

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmby@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,70 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 14: 10 augustus 2001
afl. 15: 24 augustus 2001

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen f 290 of € 131,60 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden veeleuvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

René Klomp

De thuisfluit

De luis in de pels van justitieel Nederland, zo presenteert Paul Ruijs zich graag. Paul Ruijs is de man achter de stichting WORM, welke letters staan voor 'Wetenschappelijk Onderzoek Rechterlijke Macht'. Leuk gevonden, die afkorting, al is mijn eerste associatie bij 'worm': aan de haak ermee en lekker rustig vissen.

Ruijs deed voor het eerst van zich spreken met zijn publicatie over onder anderen advocaten die tevens rechter-plaatsvervanger zijn, het rapport *Integriteit Rechterlijke Macht* (1996). Na enig gekrakeel – in Den Haag en in de media – heeft hij toen in elk geval bereikt dat advocaten doorgaans niet meer in hetzelfde arrondissement rechter-plaatsvervanger worden.

Kortgeleden heeft Ruijs een nieuw boek het licht doen zien: *Wij zien u wel in de rechtszaal*, met als ondertitel *Klassenjustitie in Nederland?*. Volgens de auteur gaat het boek over 'de dominante rol van de advocatuur bij conflicten en hun buitenproportionele invloed in de rechtszaal'. ('Hun?')

Interessant onderwerp, zou je op het eerste gezicht denken. Dit is de eerste keer in de geschiedenis dat advocaten beschuldigd worden van te veel invloed in de rechtszaal. Zou Ruijs graag zien dat advocaten minder invloed krijgen? Blijkbaar, 'disproportioneel' is toch niet positief bedoeld. En wie zouden er dan meer invloed moeten krijgen? De (plaatsvervangende) rechters? De griffier? De parketwachters? De pers misschien? Of volgens de beste Amerikaanse tradities, het publiek, vertegenwoordigd door de jury? Dit laatste zou in elk geval kunnen verklaren waarom op een boek over klassenjustitie in Nederland een foto van het Amerikaanse Supreme Court staat afgebeeld.

Paul Ruijs schopt zo ongericht tegen het juridische establishment dat het niet moeilijk is hem niet serieus te nemen. Zijn boek staat vol met ongerichte beweringen, veelal zinspellend op vooroordelen en algemeenheden. Een voorbeeld: 'Met bizarre uurtarieven (...) die in geen enkele verhouding meer staan tot de intellectuele prestatie, is het gelijk bij de rechter gewoon te koop'. Ander voorbeeld. Een stelling van Ruijs is dat advocaten bij voorkeur in hun eigen arrondissement procederen, want: 'Op de terugweg naar kantoor kan (...) in de collegiale sfeer het vonnis alvast worden besproken'. En zijn opmerking dat de rechterlijke macht 'de kleinste maar ook machtigste, vrijwel ongecontroleerde staatsmacht' is, riekt naar (een behoefte aan) controle die van de onafhankelijkheid weinig heel zal laten; een gevaarlijke behoefte.

De auteur schiet zijn doel voorbij. Hij slaat wild om zich heen waardoor de aandacht wordt afgeleid van de door hem gesignaleerde misstanden. Zijn kritiek op de wijze waarop de Consumentenbond onderzoek doet, lijkt gerechtvaardigd. Vervolgens merkt hij op dat de broer van de assistent van de voorzitter van de Consumentenbond raadsheer in het Hof Den Haag is, en dat dat verklaart dat een eventuele procedure tegen de Consumentenbond door de bond met vertrouwen tegemoet wordt gezien. Dit doet nogal paranoïde aan.

Soms is hij grappig. Zo schrijft hij dat in Wales jaarlijks wedstrijden worden gehouden om de eer van de grootste leugenaar. Maar het wedstrijdreglement sluit advocaten en politici van deelname uit. Het moet tenslotte een amateurwedstrijd blijven, aldus de auteur.

Ruijs vraagt zich af of Nederlandse rechters 'thuisfluiters' zijn – de echte thuisfluit is hijzelf. Hij preekt voor zijn eigen parochie van teleurgestelde justitiabelen. Zij zullen veel van hun rancuneuze gading vinden.

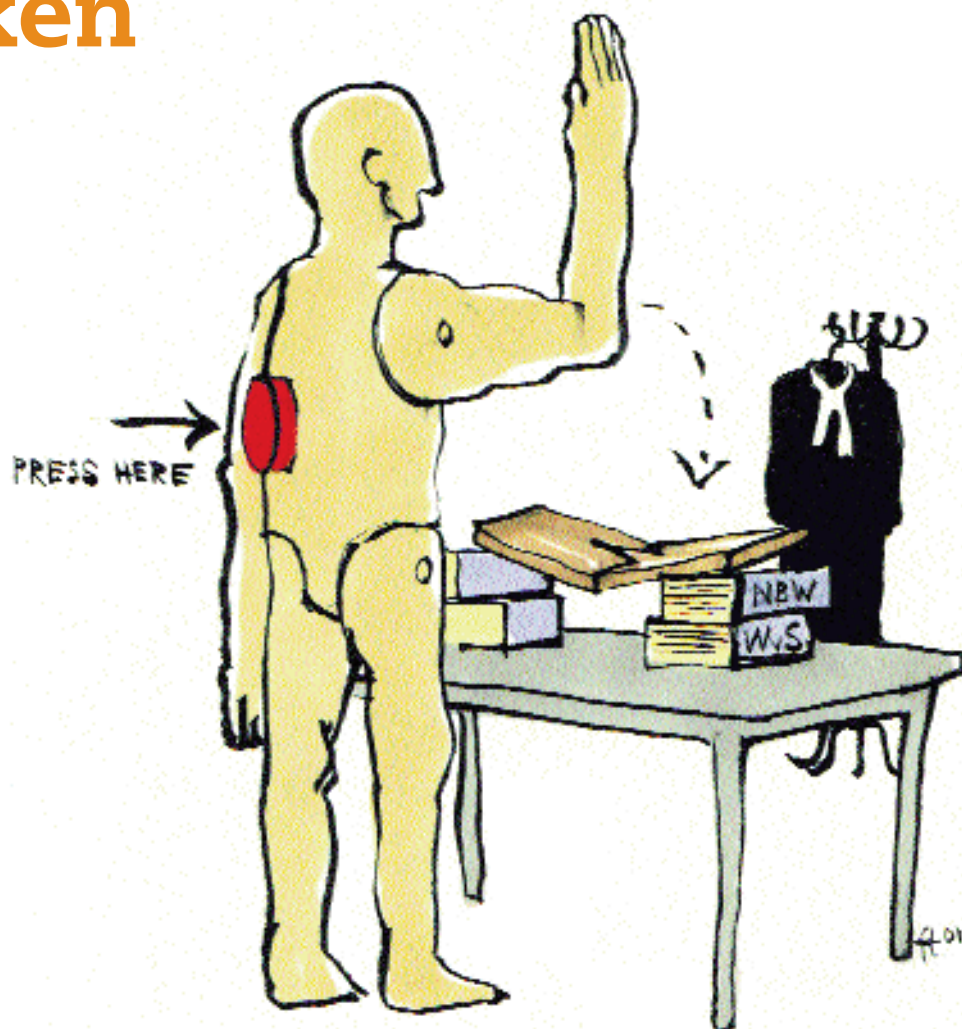
Ruijs is geen luis, maar een vlo; hij springt wel hoog maar niet ver.

n

Nieuwe cassatieregels in strafzaken

Waarop moet de advocaat in strafzaken letten als hij cassatie wil instellen? Sinds de wet op 1 oktober is veranderd dreigt er vaker niet-ontvankelijkheid als er procedurele fouten worden gemaakt. Omdat bovendien sinds oktober rechtsbijstand verplicht is, moet een advocaat de cassatie-techniek beheersen. De belangrijkste punten op een rij gezet.

mr. J.J. Guijt
en mr. C.H.M. Royakkers
 Wetenschappelijk Bureau bij de
 Hoge Raad der Nederlanden

De laatste twintig jaar hebben meer en meer verdachten in strafzaken beroep in cassatie ingesteld.¹ Dit betekende voor de Hoge Raad een toename van zijn werkzaamheden. Sinds de jaren tachtig zijn door de wetgever en de Hoge Raad maatregelen genomen om adequaat te kunnen reageren op het toegenomen aantal strafzaken.² De laatste ontwikkeling op dit terrein is de inwerkingtreding op 1 oktober 2000 van de Wet van 28 oktober 1999 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, de Wet op de rechterlijke organisatie en enkele andere wetten met betrekking tot het beroep in cassatie in strafzaken (uitsluiting beroep in lichte overtredingszaken en invoering van een verplichte schriftuur door een advocaat).³

Deze wet heeft tot gevolg dat de procedure-regels inzake het beroep in cassatie op enkele punten zijn gewijzigd. Een van de belangrijkste wijzigingen is dat nadat het cassatieberoep is ingesteld, op straffe van niet-ontvankelijkheid tijdig een schriftuur met een of meer middelen van cassatie moet worden ingediend. Voorts dient in zaken waarin vanaf 1 oktober 2000 beroep in cassatie is ingesteld, indiening van een schriftuur in alle zaken door een advocaat te geschieden en is cassatie niet meer in alle gevallen mogelijk. Cassatieklachten van de verdachte komen dan niet meer voor bespreking in aanmerking.⁴

Blijkens de Memorie van Toelichting bij genoemde Wet⁵ heeft de verplichte rechtsbijstand tot gevolg dat de Hoge Raad

zich meer dan onder het oude recht het geval was, kan concentreren op vragen die een beoordeling in cassatie verdienen. Van een advocaat wordt immers verwacht dat hij – in tegenstelling tot de verdachte – wél de kennis en vaardigheden bezit die voor het formuleren van cassatiemiddelen noodzakelijk zijn.⁶ Het moge zo zijn dat ‘de ervaringen die zijn opgedaan met cassatieschrifturen die door de verdachte zelf zijn opgesteld ... niet tot optimisme stemmen’⁷, het komt ook nog altijd voor dat de Hoge Raad over hetgeen door een advocaat bij schriftuur is aangevoerd, oordeelt dat het niet voldoet aan de aan een middel van cassatie te stellen eisen.⁸ De cassatiepraktijk is, zo blijkt, nog niet een praktijk die elke advocaat meester is. Zaken waarin beroep in cassatie is ingesteld vóór 1 oktober 2000 worden – ook bij een slecht geformuleerd cassatiemiddel – nu nog ambtshalve beoordeeld. Dit is evenwel anders voor de zaken waarin vanaf 1 oktober 2000 beroep in cassatie is ingesteld. Indien in die zaken in de cassatieschriftuur opgenomen klachten niet voldoen aan de aan een middel te stellen eisen, dan heeft dit, zoals gezegd, als onmiddellijk gevolg dat de verdachte niet-ontvankelijk wordt verklaard in zijn beroep.⁹ Het is dus zaak dat een advocaat die namens een verdachte middelen indient, er zorg voor draagt dat hij de cassatietechniek beheerst.

Wanneer is cassatie mogelijk?

Sinds de Wet van 28 oktober 1999 op 1 oktober 2000¹⁰ in werking is getreden kan de verdachte in gewone strafzaken¹¹ niet meer in alle gevallen beroep in cassatie instellen.

Tegen vonnissen van de *kantonrechter* en vonnissen van de *rechtbank in eerste aanleg* gewezen, is op grond van art. 44 lid 3 RO respectievelijk art. 56 lid 7 jo. lid 6 RO beroep in cassatie niet meer mogelijk, tenzij het een veroordeling betreft vanwege een overtreding van een verordening van een provincie, een gemeente, een waterschap of een met toepassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen ingesteld openbaar lichaam.

Tegen uitspraken van de *rechtbank en het hof in hoger beroep* gewezen staat op

grond van art. 58 leden 3 en 4 RO respectievelijk artikel 68 lid 3 RO geen beroep in cassatie open wanneer een sanctie is opgelegd die in totaal minder dan f 500,- bedraagt. Beroep in cassatie is echter altijd mogelijk indien het een veroordeling betreft vanwege een overtreding van een verordening van een provincie, een gemeente, een waterschap of een met toepassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen ingesteld openbaar lichaam.

Beroep in cassatie staat niet open indien voor de betrokkene een ander gewoon rechtsmiddel openstaat of heeft bestaan.¹² Deze regel is door de wetwijziging niet gewijzigd. Voorts geldt dat in cassatie slechts tegen een beslissing opgekomen kan worden indien degene die een beslissing

De advocaat kan niet een griffiemedewerker machtigen cassatieberoep in te stellen

aanvecht daarbij belang heeft. Indien verzoeker tot cassatie geen belang daarbij heeft of dit belang ten tijde van het wijzen van arrest inmiddels is vervallen, zal verzoeker tot cassatie niet-ontvankelijk worden verklaard in zijn beroep.

Tot slot is van belang dat tegen uitspraken die geen einduitspraak zijn (bijvoorbeeld vernietiging van niet-ontvankelijkverklaring van het OM in zijn vervolging door het Hof met terugwijzing van de zaak naar de rechtbank) op grond van artikel 428 Sv slechts gelijktijdig met het beroep in cassatie tegen de einduitspraak cassatie ingesteld kan worden.¹³

Instellen van cassatieberoep

Het mag bekend worden verondersteld dat de termijn voor het instellen van het beroep in cassatie veertien dagen is. Artikel 432 Sv geeft daarbij aan of de termijn gaat lopen vanaf de einduitspraak of vanaf het moment dat zich een omstandigheid heeft voorgedaan waaruit voortvloeit dat de verdachte bekend is met de einduitspraak.

Cassatieberoep kan worden ingesteld door een verklaring af te leggen door degene die

het rechtsmiddel aanwendt, op de griffie van het gerecht door of bij hetwelk de beslissing is gegeven (art. 449 Sv). Het aanwenden van beroep in cassatie kan ook geschieden door een advocaat indien deze verklaart daartoe door degene die het middel aanwendt bepaaldelijk te zijn gevolmachtigd of door een bij bijzondere volmacht schriftelijk gemachtigde. Een gedetineerde verdachte kan beroep in cassatie voorts aanwenden door middel van een schriftelijke verklaring die hij doet toekomen aan het hoofd van de Penitentiaire Inrichting waarna de verklaring wordt ingeschreven in het daarvoor bestemde register.

Hoewel de *verdachte* zelf door middel van een brief een griffiemedewerker kan machtigen namens hem cassatieberoep in te stellen, heeft de Hoge Raad onlangs

nadrukkelijk bepaald dat een *advocaat* niet op die manier beroep in cassatie kan instellen.¹⁴ De Hoge Raad heeft daarbij ook gemotiveerd aangegeven waarom, ondanks de ontwikkeling van nieuwe betrouwbare communicatiemiddelen als fax en e-mail, vastgehouden wordt aan het vereiste van persoonlijke verschijning van de gemachtigde ter griffie. De Hoge Raad heeft in dit kader verwezen naar de Wet van 15 januari 1998,¹⁵ waarbij artikel 408a en het tweede lid van artikel 450 Sv zijn ingevoegd. Deze artikelen maken het mogelijk dat, indien het hoger beroep wordt ingesteld door een gemachtigde, zoals de advocaat, aan deze aanstonds een oproeping van de verdachte wordt uitgereikt om tegen een bepaalde datum ter terechtzitting te verschijnen, in welk geval de oproeping geldt als ware zij in persoon betekend. Indien een advocaat schriftelijk beroep in cassatie zou kunnen instellen, zou deze mogelijkheid ondermijnd kunnen worden.

Beroep in cassatie kan worden ingesteld tot op de laatste dag voor sluiting van de griffie. Voor het instellen van cassatieberoep is vereist dat ter griffie een verklaring wordt afgelegd en dat van de verklaring een akte

wordt opgemaakt door de griffier (art. 451 Sv). Pas door het opmaken van een dergelijke akte en het ondertekenen daarvan is het beroep in cassatie ingesteld. Dit betekent dat beroep in cassatie moet worden ingesteld tijdens de openingstijden van de griffie.¹⁶

In een onlangs gewezen arrest¹⁷ heeft de Hoge Raad bepaald dat uit de artikelen 449-452 Sv moet worden afgeleid dat een verdachte te wiens laste een rechterlijke beslissing is gewezen waarin hij op andere wijze dan bij name is aangeduid, geen rechtsmiddel tegen een einduitspraak kan aanwenden anders dan onder bekendmaking van zijn persoonsgegevens. Dit is anders dan hetgeen de Hoge Raad tot dan toe oordeelde.¹⁸

Het cassatiedossier

Indien een advocaat een zaak voor een cliënt wenst te behandelen, zal hij zich eerst schriftelijk moeten stellen als advocaat. Indien hij zich bij de Hoge Raad heeft gesteld, krijgt hij de volgende (kern)stukken van de Hoge Raad toegezonden:

- processen-verbaal van de terechtzitting(en) (inclusief pleitnotities);
- uitspraken in eerste aanleg en in hoger beroep (verkort vonnis/arrest en eventueel aanvulling ex art. 365a lid 2 Sv);
- cassatie-akte.

De stukken die de Hoge Raad automatisch verstrekt vormen dus slechts een selectie van de stukken uit het dossier. In de regel bieden ze voldoende grondslag voor het formuleren van middelen. Dit is logisch nu in cassatie slechts getoetst mag worden of in de laatste feitelijke instantie het recht juist is toegepast en de voorgeschreven vormen zijn nageleefd en de cassatieklachten dus steun moeten vinden in de stukken van de laatste feitelijke aanleg.

Indien de advocaat echter overige stukken nodig heeft (bijvoorbeeld een akte van uitreiking van de dagvaarding in hoger beroep) dan zal hij een expliciet verzoek daartoe moeten doen. Is toezending van de opgevraagde stukken om praktische redenen ongewenst (bijvoorbeeld indien de stukken enige omvang hebben dan wel de

(eerdere) raadsman reeds de beschikking over deze stukken heeft) dan zal de advocaat die moeten komen inzien ter griffie van de Hoge Raad.

Indien de toegezonden stukken incompleet zijn (er ontbreekt bijvoorbeeld een bladzijde) dan dient de advocaat zelf tijdig aan de bel te trekken. Het is dus van belang dat een advocaat zo snel mogelijk nadat hij de stukken van de Hoge Raad heeft ontvangen, controleert of zijn dossier compleet is. Indien dit laatste niet het geval is dan dient hij bij de griffie het ontbrekende stuk op te vragen. Een klacht inhoudende dat de raadsman na het instellen van beroep in cassatie geen afschrift heeft ontvangen van de pleitnota die volgens het proces-verbaal van de terechtzitting in eerste aanleg aan dat proces-verbaal zou zijn gehecht,²⁰ werden door de Hoge Raad niet aange-

zal een verzoek om verlenging in beginsel worden gehonoreerd.

Is de termijn in verband met incompleetheit van de stukken op verzoek van de advocaat verlengd, dan mag het binnen die verlengde termijn ingediende (aanvullende) middel alleen betrekking hebben op kwesties die in die nagezonden stukken aan de orde zijn (of: onmiddellijk verband houden met die nagezonden stukken). Men mag dus niet alsnog een middel voorstellen dat steunt op de tijdig toegestuurde bescheiden.²³

Indienen van een cassatieschriftuur

Een cassatieschriftuur moet aan een aantal formele vereisten voldoen wil de Hoge Raad daar acht op slaan.²⁴

De schriftuur dient in de eerste plaats tijdig bij de Hoge Raad te worden ingediend. Dit betekent dat de schriftuur door de raadsman van de verdachte dient te worden inge-

De advocaat moet zo snel mogelijk controleren of zijn dossier compleet is

merkt als een middel van cassatie aangezien zij zich niet keerden tegen een handeling of beslissing van de rechter als bedoeld in artikel 95, eerste lid, RO, noch daarmee op één lijn gesteld konden worden.

Is de advocaat in verband met de incompleetheit van de stukken niet in staat tijdig middelen in te dienen, dan kan hij bij de Hoge Raad een verzoek indienen tot verlenging van de termijn voor het indienen van middelen. Een dergelijk verzoek kan niet gegoten worden in de vorm van een cassatiemiddel,²¹ maar dient gericht te worden aan de enkelvoudige kamer van de Hoge Raad (in de praktijk de rolrechter genoemd). Verlenging van de termijn dient verzocht te worden ruim binnen de termijn zoals bedoeld in artikel 437 lid 2 Sv.²²

Indien een advocaat tijdig een verzoek om stukken aan de Hoge Raad heeft gedaan, maar toezending van de stukken eerst na verloop van enige tijd heeft plaatsgevonden,

diend binnen twee maanden²⁵ nadat de in het eerste lid van artikel 435 Sv bedoelde aanzegging – inhoudende een aanzegging dat de stukken van het geding bij de Hoge Raad zijn ingekomen onder mededeling dat de zaak door de Hoge Raad in behandeling zal worden genomen na verloop van de tweemaandentermijn – is betekend.²⁶ Op 23 mei 2000²⁷ heeft de Hoge Raad bepaald dat een per fax verzonden schriftuur die op de laatste dag van de termijn vóór 24.00 uur is begonnen binnen te komen, geldt als tijdig ingekomen.

In sommige gevallen wordt een termijn van rechtswege verlengd met enkele dagen. Dit is het geval wanneer de termijn eindigt op een zaterdag, een zondag of een algemeen erkende feestdag.²⁸

Voorts dient de cassatieschriftuur te zijn ondertekend door een bepaaldelijk gevolmachtigde advocaat. Verdachte is niet-ontvankelijk in zijn cassatieberoep, wanneer

de schriftuur niet is ondertekend door een advocaat.²⁹ De ondertekening van een schriftuur in opdracht (i.o.) of bij afwezigheid (b.a.) door een secretaresse of een juridisch medewerker heeft tot gevolg dat de schriftuur niet geldig is, hetgeen onvermijdelijk leidt tot niet-ontvankelijkheid. Ondertekening door een advocaat-kantoor-genoot is wel toegestaan.³⁰

In de jurisprudentie is een aantal gevallen te vinden waarin een aanvullend cassatiemiddel te laat was binnengekomen. Een voorbeeld is HR 3 oktober 2000, nr. 01288/99, waarin bij aanvullende schriftuur, die na afloop van de bij wet gestelde termijn bij de griffie van de Hoge Raad was ingekomen, een middel van cassatie was voorgesteld. In deze aanvullende schriftuur werd geklaagd over schending van de redelijke termijn als gevolg van de tijd die is verstreken na ommekomst van de termijn van zestig dagen. De Hoge Raad volstond met het

constateren van de binnenkomst van de aanvullende schriftuur en deed de zaak af met artikel 101a RO. Hieruit kan afgeleid worden dat de Hoge Raad wel kennis heeft genomen van de klacht. Aangezien de klacht te laat is ingediend, was de Hoge Raad evenwel niet verplicht hierop gemotiveerd te beslissen.

Het is beter één gericht schot te lossen dan een schot hagel af te vuren

Inhoudelijke vormgeving van cassatiemiddel

Naast de hiervoor genoemde formele eisen, dient ook de inhoud van de in de schriftuur opgenomen klachten aan bepaalde vereisten te voldoen om kans van slagen te hebben.³¹

Tegen handelingen en beslissingen van de rechter

Ingevolge artikel 95 RO kan in cassatie alleen geklaagd worden over handelingen en beslissingen van de rechter die de bestreden uitspraak heeft gewezen.³² Dit betekent dat over handelingen en beslissingen van bijvoorbeeld het Openbaar Ministerie, de politie, de griffier of de rolrechter in cassatie niet geklaagd kan worden.³³ De klacht dat de Advocaat-Generaal bij het Hof zich onvoldoende heeft ingespannen bij het achterhalen van de identiteit van een door de verdediging opgeroepen getuige³⁴ kan niet tot cassatie leiden.

Cassatiegronden

In cassatie kan voorts slechts geklaagd worden over de in art. 99 RO genoemde gronden van cassatie:

- verzuim van vormen, voorzover de niet-inachtneming daarvan uitdrukkelijk met nietigheid is bedreigd of zodanige nietigheid voortvloeit uit de aard van de niet in acht genomen vorm, en
 - schending van het recht, met uitzondering van het recht van vreemde staten.
- Indien niet wordt geklaagd over een van deze gronden, is geen sprake van een cassatiemiddel in de zin der wet.³⁵

Cassatiemiddel in de zin der wet

Voor onderzoek door de cassatierechter komen slechts in aanmerking *stellige en duidelijke klachten* over de schending van een bepaalde rechtsregel en/of het verzuim van een toepasselijk vormvoorschrift door de rechter die de bestreden uitspraak heeft gewezen.³⁶ Aandacht verdient hier ook dat

middel en toelichting in samenhang worden gezien om te beoordelen of een middel in de zin der wet is voorgesteld. Die toelichting moet dan wel tegelijk met het middel of in elk geval binnen de tweemaandentermijn worden gegeven.³⁷

De Hoge Raad merkt *niet* als een middel van cassatie als bedoeld in artikel 437 Sv aan:

- een klacht die slechts mededelingen van feitelijke aard bevat;³⁸
- de enkele klacht dat de bestreden einduitspraak onjuist is;³⁹
- een klacht die te vaag en algemeen is;⁴⁰
- een klacht over schending van het recht en/of verzuim van vormen zonder aan te geven welk recht is geschonden en/of welke vormen zijn verzuimd;⁴¹
- een klacht over schending van wettelijke voorschriften zonder dat duidelijk wordt aangegeven waarom die artikelen geschonden zijn;⁴²
- een middel dat niets meer inhoudt dan het benadrukken/herhalen van een in feitelijke aanleg verdedigde stelling;⁴³
- een klacht waarin wordt verwezen naar stukken die niet in de schriftuur naar voren zijn gebracht, doch elders gevonden kunnen worden.⁴⁴

Uit deze uitspraken blijkt dat de klachten duidelijk en stellig naar voren moeten worden gebracht om aangemerkt te kunnen worden als een cassatiemiddel in de zin der wet. Vooropgesteld moet immers worden dat het niet de taak van de Hoge Raad is om uit te pluizen wat de bedoeling van de steller van het middel is, dan wel op zoek te

gaan naar argumenten tegen de juistheid van de bestreden uitspraak die niet in de schriftuur naar voren zijn gebracht. Uiteraard zal de HR wel ambtshalve de zaak beoordelen, indien middelen in de zin der wet zijn voorgesteld.

Overwegingen ten overvloede

Middelen die zijn gericht tegen overwegingen ten overvloede waar de bestreden beslissing niet op rust, hebben geen kans van slagen.⁴⁵

Beslissing die op meerdere gronden berust

Indien een beslissing op meerdere gronden berust, zal een middel dat de beslissing bestrijdt alle gronden moeten aanvallen.⁴⁶

Belang bij middel

Een cassatiemiddel kan slechts slagen indien de steller van het middel belang heeft bij zijn klacht. Dit betekent dat bijvoorbeeld in geval van verzuim van vormen waardoor de verdachte niet in zijn belangen is geschaad, een klacht daarover strandt. Geen belang bij cassatie heeft verzoeker bijvoorbeeld indien hij cassatieberoep instelt tegen nietigverklaring van de dagvaarding in verband met een betekeningfout.⁴⁷ Ook een klacht over de toelating van de wijziging van de subsidiaire en meer subsidiaire tenlastelegging, terwijl op de grondslag van de primaire tenlastelegging is veroordeeld, zal niet slagen.

Zuivere rechtsklacht

Een middel dat een zuivere rechtsklacht bevat heeft alleen kans van slagen als de bestreden beslissing onjuist is. Oordeelt de Hoge Raad de beslissing wel juist maar is de motivering onbegrijpelijk, dan behoeft de verwerping van de motiveringsklacht geen bespreking.⁴⁸

Feitelijke grondslag

Een middel kan voorts slechts tot cassatie leiden indien het steunt op feiten die door de feitenrechter zijn vastgesteld of waarop ter zitting door de verdediging een beroep is gedaan.⁴⁹ Een klacht inhoudende dat verdachte niet inziet hoe het Hof tot een

bewezenverklaring heeft kunnen komen, waarbij de steller van het middel zich beroept op omstandigheden die niet in de bewijsmiddelen staan opgenomen⁵⁰ treft derhalve geen doel. Dit geldt eveneens voor een middel waarin een beroep wordt gedaan op stukken, waaruit bepaalde feitelijke stellingen worden afgeleid, die in cassatie niet aan de orde kunnen komen omdat de beroepsinstantie geen kennis van die stukken heeft kunnen nemen⁵¹ en voor een middel dat berust op een onjuiste lezing van de daarin aangevallen overweging van de feitenrechter.⁵²

De nieuwe en deels strengere regeling kan voor advocaten reden zijn hun cliënt te verwijzen naar een ervaren cassatie-advocaat

Bij het opstellen van middelen dienen genoemde eisen in acht te worden genomen om kans van slagen te hebben. Het is beter één gericht schot te lossen dan een schot hagel af te vuren.

Advocaat adviseert over haalbaarheid

Blijkens de Memorie van Toelichting bij de Wet van 28 oktober 1999, Stb. 1999, 467 is een vermindering van de werkdruk van de Hoge Raad een reden geweest voor invoering van de verplichte schriftuur door een raadsman. Verwacht werd dat invoering van een verplichte schriftuur door een raadsman tot gevolg zou hebben dat de cassatierechter zich meer zou kunnen concentreren op vragen die een beoordeling in cassatie verdienen, hetgeen de kwaliteit en de doelmatigheid van de rechtsbedeling in cassatie ten goede komt. Of dit doel ook gerealiseerd kan worden hangt volgens de Minister van Justitie af van de wijze waarop de advocatuur haar rol zal vervullen:

‘Het ligt voor de hand dat de advocaat van de verdachte die wordt gesteld voor de vraag of hij cassatieberoep zal aantekenen c.q. het ingestelde beroep zal handhaven, een advies uitbrengt omtrent de haalbaarheid van het cassatieberoep. In zaken waarin de advocaat geen gronden voor cas-

satie aanwezig acht en derhalve geen aanleiding ziet om middelen te formuleren mag worden verwacht dat hij de verdachte adviseert het cassatieberoep niet door te zetten.’⁵³

De rol van de advocaat is door de nieuwe wet dus veranderd; meer komt af te hangen van zijn of haar beoordeling van en advisering over de kansen van het cassatieberoep en van de door hem of haar geformuleerde middelen.⁵⁴ Aan de hand van de wet en de jurisprudentie zal de advocaat moeten toetsen of cassatie in een bepaalde zaak haalbaar

is. De vele beroepen⁵⁵ die thans nog met toepassing van artikel 101a RO⁵⁶ worden afgedaan, lijken de conclusie te wettigen dat die toetsing nog niet is wat zij zou moeten zijn. Wellicht dat de nieuwe en deels ook strengere cassatieregeling voor advocaten reden kan zijn hun cliënt in de cassatiefase te verwijzen naar een ervaren advocaat – gespecialiseerd in de cassatiepraktijk – die hun cliënt de verdediging kan bieden, waarop hij recht heeft. n

hoe is
het met
jouw incassatievermogen?

Noten

- 1 Kamerstukken II, 1997-1998, 26 027, nr. 3, p. 1.
- 2 In dit kader kunnen onder andere de uitbreiding van het aantal raadsheeren, de invoering van art. 101a RO en de mogelijkheid om zaken door drie in plaats van vijf raadsheeren af te doen, genoemd worden.
- 3 *Stb.* 1999, 467. Zie voor een theoretische bespreking van deze wet: M.I. Veldt, 'Opnieuw wijzigingen in de cassatie-procedure in strafzaken', in *Trema*, 2000, nr. 7, p. 284-289. Zie eveneens J.F.L. Roording die uitvoerig ingaat op de voorstellen van de Commissie werkbelasting strafkamer Hoge Raad, onder voorzitterschap van W.E. Haak, 'De toegang tot de Hoge Raad in strafzaken', *Ars Aequi*, 2000, 10, pp. 724-730.
- 4 Dit is zelfs het geval als de raadsman in zijn cassatieschriftuur heeft opgenomen dat de door de verdachte zelf aangevoerde klachten aan zijn schriftuur zijn gehecht en als ingelast en herhaald dienen te worden beschouwd. Vgl. HR 19 juni 2001, nr. 03746/00/U.
- 5 Kamerstukken II, 1997-1998, 26 027, nr. 3 pp. 11-12.
- 6 In het wetsvoorstel is afgezien van het voorstel van de Commissie werkbelasting strafkamer Hoge Raad (Commissie Haak) om de specialisatie van een advocaat wettelijk vast te leggen. Kamerstukken II, 1997-1998, 26027, nr. 3, p. 12. Zie hierover P.A.M. Mevis, 'Procesvertegenwoordiging, ambtsalve cassatie en rechtsvorming door de strafkamer van de Hoge Raad' in C.J. Bax, J.L.M. Gribnau en P.A.M. Mevis, *Procesvertegenwoordiging*, Gouda Quint, 2000, pp. 103-125.
- 7 Kamerstukken II, 1997-1998, 26 027, nr. 3, p. 11.
- 8 Vgl. HR 14 september 1993, DD 94.023; HR 2 maart 1999, *NJ* 1999, 739; HR 14 november 2000, *NJ* 2001, 16 en HR 13 maart 2001, *NJ* 2001, 296.
- 9 Zoals al het geval was bij economische delicten en in Antilliaanse en Arubaanse zaken. Vgl. HR 22 juni 1999, nr. 111.502 E, in welke zaak door of namens de verdachte geen schriftuur met middelen van cassatie was ingediend door een advocaat, die door zijn ondertekening van die schriftuur heeft verklaard tot indiening daartoe uitdrukkelijk te zijn gevolmachtigd. Zie ook HR 13 maart 2001, *JOL* 2001, 184 waarin de Hoge Raad oordeelde dat het door een advocaat in zijn schriftuur gestelde niet een middel van cassatie opleverde, zodat verdachte niet-ontvankelijk was in het beroep.
- 10 Besluit van 21 juni 2000, *Stb.* 2000, 271.
- 11 Slechts de procedure in gewone zaken komt aan de orde; de procedure in Antilliaanse, Arubaanse, WOTS-, uitleverings- en economische zaken laten we buiten beschouwing, evenals de beschikkingszaken.
- 12 Art. 96, eerste lid, RO.
- 13 Zie A.J.A. van Dorst, *Cassatie in strafzaken*, Deventer, 1998, pp. 19-25.
- 14 HR 30 januari 2001, *NJ* 2001, 293 m.nt. JdH.
- 15 *Stb.* 1998, 31, i.w.tr. 1 februari 1998.
- 16 Vgl. HR 20 september 2000, *NJ* 2000, 676. De openingstijden zijn te vinden in de Gids voor de rechterlijke macht en het rechtswezen in het Koninkrijk der Nederlanden.
- 17 HR 27 februari 2001, *NJB* 2001, 60, pp. 635-636.
- 18 Vgl. HR 27 oktober 1992, *NJ* 1993, 352.
- 19 HR 4 juli 2000, *NJ* 2000, 581.
- 20 HR 27 februari 2001, nr. 01277/99.
- 21 HR 19 december 2000, *NJ* 2001, 83.
- 22 HR 14 november 2000, *NJB* 2001, 10, pp. 134-135.
- 23 Zie HR 3 oktober 2000, nr. 01441/00/U, www.Rechtspraak.nl, ELRO-nummer AA7305.
- 24 Zie over deze vereisten: M. van der Horst, 'Het protocol in strafzaken bij de derde rechtsingang', in *De derde rechtsingang nader bekeken* (Bronkhorstbundel), pp. 137-160, A.J.A. van Dorst, *Cassatie in strafzaken*, Deventer, 1998, pp. 43-50 en H.K. Elzinga, *In beroep*, Gouda Quint, 1998, p. 186-212.
- 25 Een maand bestaat ingevolge art. 136 Sv uit 30 dagen.
- 26 Voor het OM en de benadeelde partij gelden andere termijnen. Zie resp. art. 437 lid 1 Sv en 437 lid 2 Sv.
- 27 HR 23 mei 2000, *NJ* 2000, 465.
- 28 Zie bijv. HR 21 november 2000, nr. 01066/99 waarin de 60-dagetermijn eindigde op vrijdag 2 juni 2000 (de laatste dag van de termijn als bedoeld in art. 437 lid 2 Sv). Deze dag was evenwel bij Besluit van 20 augustus 1999, nr. 99.003816, *Stcrt.* 1999, 180, gelijkgesteld met een algemeen erkende feestdag als bedoeld in art. 3, lid 3 van de Algemene termijnenwet. Dit had tot gevolg dat de schriftuur die op maandag 5 juni 2000 ter griffie van de Hoge Raad was binnengekomen, tijdig was ingediend. Opgemerkt dient te worden dat de Algemene termijnenwet niet geldt voor termijnen als vermeld in art. 4 van die Wet.
- 29 HR 17 april 1984, *NJ* 1984, 638; HR 28 november 2000, nr. 00984/99/E; HR 1 juli 1991, DD 92.001 (in deze laatste zaak volgde geen niet-ontvankelijkheid, maar verwerving van het beroep, aangezien in een gewone strafzaak – tot 1 oktober 2000 – geen verplichte schriftuur vereist was en de Hoge Raad de zaak ambtsalve bekeek).
- 30 HR 23 februari 1993, DD 93.322 en HR 18 oktober 1994, DD 95.056.
- 31 Zie over de eisen die aan de inhoudelijke vormgeving van een cassatiemiddel worden gesteld ook: A.J.A. van Dorst, *Cassatie in strafzaken*, Deventer, 1998; F.H. Koster, 'Iets over cassatietechniek', in *Homo advocatus* (Spongbundel), Den Haag, 1998, pp. 73-81 en P. Mout, 'De beoordeling van cassatiemiddelen', in *De derde rechtsingang nader bekeken* (Bronkhorstbundel), Arnhem, 1989, pp. 223-234.
- 32 Zie ook A.J.A. van Dorst, *Cassatie in strafzaken*, Deventer, 1998, pp. 15-19.
- 33 Uiteraard kan over dergelijke handelingen en beslissingen wel indirect geklaagd worden.
- 34 HR 27 februari 2001, *NJB* 2001, 65, p. 639.
- 35 HR 8 april 1986, *NJ* 1986, 708.
- 36 Vgl. P. Mout, 'De beoordeling van cassatiemiddelen', in *De derde rechtsingang nader bekeken* (Bronkhorstbundel), Arnhem, 1989, pp. 223-234, A.J.A. van Dorst, *Cassatie in strafzaken*, Deventer, 1998. Zie ook HR 13 maart 2001, *NJ* 2001, 296.
- 37 Zie HR 14 november 2000, *NJ* 2001, 16. De in de schriftuur geformuleerde klachten voldeden volgens de HR in deze zaak niet aan de aan middelen van cassatie te stellen eisen omdat eerst in de te laat ingediende toelichting met de vereiste duidelijkheid werd aangegeven waarom naar het oordeel van de raadsman het Hof het recht zou hebben geschonden dan wel vormen zou hebben verzuimd.
- 38 Zie bijv. HR 3 april 1984, *NJ* 1984, 634 m.nt. ThWvV.
- 39 In HR 3 oktober 2000, nr. 01044/99/E en HR 24 oktober, nr. 01036/99/E laat de HR dergelijke klachten onbesproken.
- 40 HR 17 januari 1950, *NJ* 1950, 345, HR 27 april 1982, DD 82.302 en HR 2 maart 1999, *NJ* 1999, 739, m.nt. JdH.
- 41 Zie bijv. HR 14 september 1993, DD 94.023 waarin de Hoge Raad oordeelde dat het als middel aangevoerde niet voldeed aan het aan een middel te stellen eisen. Het middel beperkte zich tot de algemene bewering dat vormen verzuimd waren of fundamentele beginselen van behoorlijke procesrecht geschonden waren omdat de berechting niet binnen een redelijke termijn was geschied, zonder nader te preciseren of met voldoende duidelijkheid aan te geven in welk opzicht daarvan sprake zou kunnen zijn. Vgl. voorts HR 8 maart 1977, *NJ* 1978, 178 en HR 15 september 1980, DD 80.369.
- 42 Zie bijv. HR 5 april 1977, *NJ* 1978, 258.
- 43 Vgl. bijv. HR 16 april, *NJ* 1996, 527, HR 2 maart 1999, *NJ* 1999, 739 m.nt. JdH.
- 44 Zie bijv. HR 27 mei 1979, DD 79.305 waarin werd verwezen naar een krantenartikel.
- 45 Zie bijv. HR 8 oktober 1985, *NJ* 1986, 214, m.nt. 'tH; HR 1 juli 1986, *NJ* 1987, 237; HR 9 september 1986, *NJ* 1987, 869 en HR 30 juni 2000, *NJ* 2000, 535.
- 46 Vgl. HR 25 juni 1985, *NJ* 1986, 75.
- 47 Zie HR 03 april 2001, *NJB* 2001, 91, p. 863 en HR 8 mei 2001, nr. 02757/00.
- 48 Zie HR 22 februari 2000, *NJ* 2000, 557.
- 49 In cassatie moet worden uitgegaan van feiten die de rechter heeft vastgesteld. De beslissing moet evenwel ook stand kunnen houden wanneer feiten door de rechter in het midden zijn gelaten. Een cassatiemiddel dat op een dergelijk feit berust, kan ook door de Hoge Raad onderzocht worden: hypothetische feitelijke grondslag. Slaagt een dergelijk middel en casceert de Hoge Raad, dan zal de verwijzingsrechter een onderzoek moeten doen naar de juistheid van het gestelde feit. Vgl. D.J. Veegens, *Cassatie in burgerlijke zaken*, Zwolle, 1989, pp. 295-296.
- 50 HR 9 januari 2001, nr. 00539/00, www.Rechtspraak.nl, ELRO-nummer AA9366.
- 51 Vgl. HR 24 oktober 2000, nr. 01036/99/E.
- 52 HR 12 september 1979, *NJ* 1979, 60 m.nt. ThWvV.
- 53 Kamerstukken II, 1997-1998, 26 027, nr. 3, p. 11.
- 54 Kamerstukken II, 1997-1998, 26 027, nr. 3, p. 19.
- 55 De jaarcijfers van de Hoge Raad laten het volgende zien wat betreft het percentage van de zaken waarbij alle middelen afgedaan zijn met art. 101a RO: in 1996: 39%; in 1997: 41%; in 1998: 32%. De percentages van de zaken waarbij deels art. 101a RO werd toegepast, zijn de volgende: in 1996: 12%; in 1997: 11%; in 1998: 15%. Zie Hoge Raad der Nederlanden, *Toelichting op de jaarcijfers 1997 en 1998*, p. 52. In 2000 werd 41% van het totaal aantal zaken afgedaan met art. 101a RO. Wij zijn de Griffier van de Hoge Raad, Jhr. mr. W. Van Nispen tot Sevenaer erkentelijk voor het verstrekken van de cijfers over 2000.
- 56 De tekst van art. 101a RO luidt: Indien de Hoge Raad oordeelt dat een aangevoerde klacht niet tot cassatie kan leiden en niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling, dan kan hij zich bij de vermelding van de gronden van zijn uitspraak te dier zake beperken tot dit oordeel.

Schijn en werkelijkheid van het wetsvoorstel Arbeid en zorg

Yvonne Litjens en Corina Roks zetten in nr. 11, pp. 404-415 de vele verloven op een rij die de Tweede Kamer met het wetsvoorstel Arbeid en zorg op 18 april 2001 had aanvaard. Waren er dat niet wat erg veel? Volgens advocaat en Eerste-Kamerlid Diana de Wolff wekten zij ten onrechte de indruk dat het wetsvoorstel de verlofregelingen aanzienlijk uitbreidt. Ook zij juicht niet over de wet, maar het gaat maar om een zeer bescheiden vernieuwing. De twee auteurs reageren met een naschrift.

Diana de Wolff
Advocaat te Utrecht
lid van de Eerste Kamer der
Staten-Generaal, fractie GroenLinks

Nieuw in het wetsvoorstel Arbeid en zorg is het recht van de werknemers om in verband met adoptie of langdurige pleegzorg gedurende vier weken verlof op te nemen, waarbij recht bestaat op een uitkering ter hoogte van 70% van het salaris. Deze uitkering komt ten laste van het algemeen werkloosheidsfonds. Gezien het feit dat opname van een adoptiekind of pleegkind betrekkelijk zeldzaam is, vormt de introductie van dat verlof voor werkgevers geen belangrijke belasting. Bovendien zal het vaak betrekkelijk ruim van tevoren bekend zijn dat een werknemer verlof wil opnemen in verband met adoptie of pleegzorg.

De tweede vernieuwing is de introductie van een doorbetaald kraamverlof van twee werkdagen. Hier gaat het evenmin om een revolutionaire ontwikkeling, nu voor 92% van de vaders reeds een CAO-recht op

van zestien weken. Litjens en Roks merken zelf al op dat dat in de praktijk altijd al werd toegekend, zodat er op dit punt materieel ook niets nieuws onder de zon zal zijn.

Kortdurend zorgverlof

De enige werkelijke vernieuwing in het wetsvoorstel vormt de invoering van een kortdurend zorgverlof. Dat biedt werknemers de mogelijkheid om gedurende maximaal tien dagen per jaar verlof op te nemen voor de verzorging van een zieke naaste. Het gaat om een doorbetaald verlof in die zin dat de werknemer recht heeft op 70% van zijn salaris met als ondergrens het wettelijk minimumloon en als bovengrens 70% procent van het maximumdagloon. Voor parttime werknemers geldt het recht op zorgverlof naar rato van de omvang van hun dienstverband.

Van de enige vernieuwing, het kortdurend kortverlof, staat door de vele clausuleringen allerm minst vast of de werknemer er daadwerkelijk veel aan heeft

betaald kraamverlof geldt. In feite codificeert het wetsvoorstel derhalve slechts de bestaande praktijk, waarbij bovendien geldt dat bij CAO of bij regeling met de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging kan worden afgeweken van het recht op kraamverlof of van het recht op loon-doorbetaling.

Dan introduceert het wetsvoorstel een recht op zwangerschaps- en bevallingsverlof

Het recht op zorgverlof is op verschillende manieren geclausuleerd. In de eerste plaats moet blijken dat de verzorging door de werknemer noodzakelijk is en er dus geen alternatief is waarmee in de verzorging van de zieke kan worden voorzien. In de tweede plaats geldt het verlof alleen in verband met ziekte van de echtgenote of partner van de werknemer met wie hij samenwoont, zijn inwonende kinderen of zijn eigen ouders.

Foto: ANP

Voor de verzorging van een broer of zus, een uitwonend kind, schoonouders, LAT-relatie of vrienden kan geen beroep op deze regeling worden gedaan. Verder is het recht op zorgverlof in die zin geclausuleerd dat de werkgever zich tegen opname kan verzetten indien hij een zodanig zwaarwegend bedrijfs- of dienstbelang heeft, dat het belang van de werknemer daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moet wijken. Ten slotte geldt dat bij CAO of, indien geen CAO van toepassing is of deze daarover geen bepaling bevat, bij schriftelijk akkoord met het medezeggenschapsorgaan kan worden afgeweken van het wettelijk recht op zorgverlof. Van de enige daadwerkelijke vernieuwing die het wetsvoorstel beoogt staat dus nog allerm minst vast of een werknemer er in de praktijk wel zoveel aan heeft.

Misleidende optelsom

In het slotgedeelte van hun bijdrage proberen Litjens en Roks aan de hand van een concreet voorbeeld duidelijk te maken dat een werknemer door verlofrechten bij elkaar op te tellen meer dan een halfjaar geoorloofd afwezig kan blijven. Voor de werknemer die naast zijn baan gemeenteraadslid is en die in een jaar achtereenvolgens voor twee kinderen ouderschapsverlof geniet, nog flink wat overgespaarde vakan-

tiedagen opneemt en geconfronteerd wordt met zieke huisgenoten en springende waterleidingen, geldt inderdaad dat deze weinig productief is en zijn werkgever en collega's behoorlijk belast. Dit zal echter maar tot op zeer beperkte hoogte het gevolg zijn van het wetsvoorstel. Alleen de paar zorgverlofdagen die de werknemer in deze casus opneemt zijn het gevolg van de aanstaande introductie van die wet.

Soep niet zo heet

Of werkgevers zich terecht zouden moeten opwinden over dit wettelijk zorgverlof staat nog te bezien. Niet alleen kunnen zij, als gezegd, op sectorniveau of eventueel op bedrijfsniveau het recht op zorgverlof weg-

al wel eens wordt opgenomen onder het mom van ziekteverzuim, zal zich realiseren dat dit nieuwe recht voor werkgevers niet zo'n bedreiging is. Daarbij komt nog dat de werkgevers als gevolg van algemene lastenverlichting met ingang van 1 januari 2001 bijna volledig zijn gecompenseerd voor de kosten van gedeeltelijke loondoorbetaling tijdens zorgverlof. Werkgevers genieten deze lastenverlichting ongeacht de vraag of het recht op zorgverlof in hun bedrijf geldt en ongeacht de vraag of hun werknemers zich op dit recht beroepen.

Onjuistheden

Los van de aanvechtbare suggestie die uit het artikel naar voren komt dat met de Wet arbeid en zorg werknemers vooral op het strand kunnen gaan liggen en de werkgever het nakijken heeft, bevat de bijdrage van de dames een aantal feitelijke onjuistheden. Zo stellen zij ten onrechte dat de regeling van de vakantie, artikel 7: 635 BW wordt overgeheveld naar de Wet arbeid en zorg. Eveneens ten onrechte stellen zij dat de regeling van het politiek verlof, artikel 7: 643 BW, in de Wet arbeid en zorg zal worden opgenomen.

Het kraamverlof voor vaders geldt niet gedurende twee aaneengesloten werkdagen volgend op de dag van de geboorte, zoals Litjens en Roks stellen, maar op twee dagen waarop de werknemer doorgaans zijn arbeid verricht. Deze dagen hoeven niet direct na de bevalling te worden opgenomen maar mogen naar keuze van de werknemer gedurende vier weken na de geboorte van een kind worden opgenomen.

Het wetsvoorstel haalt als in een megalomane verhuisoperatie zonder noodzaak te veel overhoop

contracteren, aangenomen kan worden dat werknemers in de praktijk lang niet zoveel gebruik van dit recht zullen maken als op het eerste gezicht gevreesd. Op basis van schattingen die tijdens de parlementaire behandeling van dit wetsvoorstel aan de orde zijn geweest zullen voltijdse werknemers hoogstens twee of drie dagen per jaar van het recht gebruikmaken. Wie daarbij bedenkt dat het zorgverlof nu in de praktijk

Ten aanzien van het ouderschapsverlof geven de auteurs een onjuiste voorstelling van zaken waar zij beweren dat dit verlof gedurende dertien weken voor halve dagen geldt. Al sinds jaar en dag bedraagt het ouderschapsverlof het dubbele daarvan. Eveneens onjuist is de mededeling dat de mogelijkheid om het ouderschapsverlof in porties van drie keer een maand op te nemen is ingevoerd bij de wetswijziging van

1 februari 2001, waarbij hoofdzakelijk de vakantiewetgeving werd gewijzigd. De werknemer die drie keer een maand full-time ouderschapsverlof wil opnemen, zal dat eerst kunnen als de Wet arbeid en zorg van kracht is geworden, en de werkgever kan zich tegen deze wijze van opnemen verzetten.

Financiering loopbaanonderbreking

In de beschrijving van de (onbekende en onbeminde) wet Financiering loopbaanonderbreking wekken de auteurs de indruk dat deze uit 1998 stammende regeling niet wordt geïncorporeerd in de Wet arbeid en zorg. Hoofdstuk 7 van het wetsvoorstel bevat echter de bepalingen die tot nu toe in de wet Financiering loopbaanonderbreking voorkomen. Wel zijn daar enkele wijzigin-

auteurs merken verder op dat voorgesteld is om de financiële tegemoetkoming op te trekken van bijna f 1.000,- bruto per maand naar het niveau van het wettelijk minimumloon, maar dit voorstel maakt geen onderdeel uit van het hier besproken wetsvoorstel en kan voorlopig ook niet op een parlementaire meerderheid rekenen.

Geen enthousiasme

Ondanks mijn kanttekeningen kan ik evenmin als Litjens en Roks veel enthousiasme opbrengen voor het wetsvoorstel Arbeid en zorg. Dat heeft er vooral mee te maken dat er zonder duidelijke noodzaak wel erg veel overhoop gehaald wordt. Het wetsvoorstel betekent niet veel meer dan een megalomane verhuisoperatie, waarbij allerlei bepalingen uit het Burgerlijk Wetboek, de Ziektewet, de Wet arbeidsongeschiktheids-

Een ongelukje is de mogelijkheid dat een akkoord tussen werkgever en ondernemingsraad wettelijke rechten van werknemers opzij kan zetten

gen in aangebracht. De dames verzuimen te vermelden dat de voorwaarden voor een financiële tegemoetkoming bij verlof wegens stervensbegeleiding zijn gewijzigd: voor de verzorging van een kind met een levensbedreigende ziekte zullen dezelfde voorwaarden gelden als bij verlof voor de verzorging van een terminale zieke. Deze voorwaarden zijn iets ruimer dan de voorwaarden die gelden voor een financiële tegemoetkoming bij de loopbaanonderbreking in verband met andere vormen van zorg of educatie. Bij palliatief verlof en verlof voor de verzorging van een kind met een levensbedreigende ziekte geldt met name niet de eis dat de verlofganger wordt vervangen. Voor andere vormen van verlof (educatie, zorg) geldt wel een vervangings-eis, maar deze is iets versoepeld.

Ten onrechte stellen Litjens en Roks dat hoogstens gedurende zes maanden recht bestaat op een financiële tegemoetkoming van het Lisv. De duur van deze tegemoetkoming is maximaal achttien maanden. Dat was al zo onder de oude wet en dat blijft zo, zie artikel 7:9 van het wetsvoorstel. De

verzekering zelfstandigen en andere wetten worden overgezet naar een nieuw wettelijk kader. Hier en daar lijkt de inventaris iets vernieuwd, maar of het bruikbare vernieuwingen zijn staat nog te bezien. Wel leidt de operatie tot een wetsvoorstel van 30 pagina's, een even omvangrijke invoeringswet en een veelvoud aan toelichtende stukken, amendementen en moties. Tot welke verwarring dat allemaal leidt, blijkt al uit voorgaande correcties op de beschrijving van Litjens en Roks.

Bij alle verhuizingen vinden er ongelukjes plaats, zo ook bij deze. Eén van de ongelukjes noem ik de verruiming van de mogelijkheid om wettelijke rechten van werknemers opzij te zetten door middel van een akkoord tussen werkgever en ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging. In het arbeidsrecht wordt in dat verband gesproken van '2/3-dwingend' recht. Dat geldt bijvoorbeeld voor het kortdurend zorgverlof en voor het kraamverlof voor vaders. Zonder dat de Tweede Kamer goed heeft nagedacht over de vraag of het in het stelsel van het arbeidsrecht past dat de OR

een wettelijk recht van een individuele werknemer illusoir kan maken, en of medezeggenschapsorganen wel steeds voldoende zijn toegerust om dit soort deals te sluiten, heeft zij met grote meerderheid een amendement aanvaard dat dat mogelijk maakt.

Voor advocaten die werkgevers of medezeggenschapsorganen adviseren kan het interessant zijn het onderhandelingsproces over dit soort zaken op bedrijfsniveau te begeleiden. Voor de wetgever geldt dat meer behoedzaamheid gepast is. De Eerste Kamer heeft inmiddels dan ook besloten het wetsvoorstel niet te behandelen met de haast die de regering voor ogen had en eerst een fundamentele discussie aan te gaan over de vraag of medezeggenschapsorganen wel een zo prominente rol in de arbeidsvoorwaardenvorming moet worden toebedeeld. Daarbij heeft de Eerste Kamer ook nog op enkele technische tekortkomingen gewezen, zodat het laatste woord over het wetsvoorstel nog niet is gezegd.

n

Foto: Berelux Press

Naschrift

Mr Yvonne Th.B. Litjens
Mr Corina E.M. Roks

In ons artikel van 8 juni jl. is bij elke vorm van verlof opgenomen of deze al dan niet een uitbreiding is van de reeds bestaande vormen van verlof. Daaruit blijkt dat het aantal nieuwe vormen van verlof als gevolg van de Wet arbeid en zorg beperkt is. De uitbreiding betreft het recht op adoptieverlof, het recht op kraamverlof, de wettelijke basis voor het recht op zwangerschaps- en bevallingsverlof en het kortdurend zorgverlof.

Wij delen dan ook niet de mening van De Wolff, die om andere redenen dan de inhoud van het artikel, te weten een illustratie en de sub-titel, stelt dat een verkeerde indruk wordt gewekt. Dat een voorbeeld zoals dat in ons eerdere artikel is beschreven zich niet dagelijks zal voordoen, zal wellicht het geval zijn. Dit maakt het voorbeeld echter niet misleidend, omdat de situatie zich in de praktijk wel kan voordoen.

Bij een goede lezing van ons artikel zou het De Wolff bovendien duidelijk moeten zijn geweest dat onze bedenkingen bij het wetsvoorstel niet zozeer de mogelijk toeneemende financiële belasting voor werkgevers betreft, maar met name de zorg voor de continuïteit op de werkplek. De Wolff reageert met geen enkel woord op onze stelling, dat valt te betwijfelen of in het kader van de nieuwe wetgeving voldoende aandacht is besteed aan het feit dat, mede gelet op de krapte op de arbeidsmarkt, niet elke verlofperiode wordt opgevangen door een vervanger, waardoor naar alle waarschijnlijkheid een zware wissel wordt getrokken op andere werknemers die voortdurend werk moeten overnemen.

Kortdurend zorgverlof

Ten aanzien van het kortdurend zorgverlof concludeert De Wolff dat het maar de vraag is of werkgevers zich hierover zouden moeten opwinden, omdat het recht zou kunnen worden weggecontracteerd en dat tevens aangenomen kan worden dat er niet zoveel gebruik van het recht zal worden gemaakt.

Hierbij willen wij de navolgende kanttekeningen plaatsen. In de eerste plaats blijkt uit een persbericht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 29 maart 2001 (Nr. 01/056) dat het aantal CAO's met afspraken over zorgverlof in 1999 27% bedraagt. Deze CAO's vertegenwoordigen een minderheid van het aantal werknemers, namelijk slechts 31%. Het is wel zeer gemakkelijk, zoals De Wolff stelt, ervan uit te gaan dat (op korte termijn dan toch) het zorgverlof weggecontracteerd kan worden.

Ten aanzien van de schattingen het volgende. Zelfs met eerdergenoemde schattingen, waarvan de ervaring zal moeten leren of deze juist zijn, valt ons inziens te betwijfelen of de werkgevers als gevolg van de algemene lastenverlichting in het kader van het kortdurend zorgverlof bijna volledig zijn gecompenseerd voor de kosten van gedeeltelijke doorbetaling tijdens dit verlof. De Wolff onderbouwt haar visie onder meer met haar stelling dat in de praktijk al vaak 'zorgverlof' werd opgenomen onder het mom van ziekteverzuim. Los van het feit dat dit oneigenlijk gebruik van de ziekteverzuimregeling oplevert, hetgeen door werkgevers bovendien kon worden ontmoedigd door het hanteren van zogenaamde wachtdagen of het toekennen van een bonus bij gering ziekteverzuim, is onze praktische ervaring dat thans veel werknemers, die worden geconfronteerd met een zieke partner of kind, een vakantiedag opnemen. Gelet op het feit dat het merendeel van de werknemers beschikt over een redelijk aantal bovenwettelijke vakantiedagen en ook ATV- c.q. ADV-dagen een bekend verschijnsel zijn, is het ons inziens de vraag of het incidenteel opnemen van een vakantiedag in het kader van noodzakelijke zorg voor een naaste zo bezwaarlijk moet worden geacht. Het opnemen van een vakantiedag bij ziekte van een naaste zal door het introduceren van een wettelijk recht op maximaal 10 dagen gedeeltelijk betaald kortdurend zorgverlof, ons inziens tot het verleden gaan behoren c.q. aanzienlijk minder voorkomen. Indien werknemers, naast hun reguliere vakantiedagen, gemiddeld 2 à 3 dagen per jaar extra verlof opnemen in het kader van kortdurend zorgverlof zal dit niet bevorderlijk zijn voor

de continuïteit op de werkvloer. Nu het meestal een onverwachte afwezigheid betreft, zal immers van vervanging veelal geen sprake kunnen zijn, waardoor bovendien collega's extra worden belast.

Onjuistheden

De feitelijke onjuistheden waarop De Wolff in haar artikel doelt, betreffen met name amendementen op het oorspronkelijke wetsvoorstel Arbeid en zorg. Het is juist dat het wetsvoorstel zoals dat thans bij de Eerste Kamer ligt, op de punten van kraamverlof en adoptieverlof gewijzigd is op de wijze zoals dat door De Wolff is aangegeven. De vakantieregeling en het politiek verlof zullen bovendien inderdaad niet worden overgeheveld naar de Wet arbeid en zorg. Dit laat onverlet dat ook de wijzigingen in de vakantieregeling werknemers meer ruimte bieden om een deel van hun vakantiedagen te sparen voor langerdurend betaald verlof.

Ouderschapsverlof

De Wolff geeft terecht aan dat het artikel 7: 644 BW op pagina 405 niet op juiste wijze in het artikel is opgenomen. Tevens is haar opmerking juist met betrekking tot de splitsing van ouderschapsverlof in porties van drie keer een maand. Dit leidt er overigens wel toe dat de periode van mogelijk (gedeeltelijk) verlof in het voorbeeld in ons artikel reeds geldt indien er geen sprake is van een tweeling doch reeds wanneer deze werknemer één kind krijgt.

Financiering loopbaanonderbreking

Onjuist is de mededeling van De Wolff dat in ons artikel de indruk wordt gewekt dat de Wet financiering loopbaanonderbreking niet zal worden opgenomen in de Wet arbeid en zorg. Op p. 404 (kaderparagraaf) is namelijk de volgende zin opgenomen: 'Verder zullen in de Wet arbeid en zorg overigens ook de inmiddels per 1 juli 2000 in werking getreden Wet aanpassing arbeidsduur (een geclausuleerd, individueel recht van werknemers tot aanpassing van de arbeidsduur) alsmede de -herziene- Wet financiering loopbaanonderbreking worden opgenomen.'

De Wolff geeft een onjuiste voorstelling van zaken waar zij beweert dat in het artikel niet is aangegeven dat een verschil in voorwaarden geldt voor een financiële tegemoetkoming bij de loopbaanonderbreking in verband met andere vormen van zorg of educatie dan palliatief verlof. In noot 6 van ons artikel zijn de voorwaarden vermeld die gelden voor het verkrijgen van een uitkering uit hoofde van de Wet financiering loopbaanonderbreking voor zorg en educatie anders dan palliatief verlof. Op pagina 407 laatste kolom zijn de soepeler voorwaarden bij palliatief verlof, zoals ook genoemd door De Wolff, weergegeven (verlof behoeft slechts één maand te duren en geen twee maanden, alsmede het feit dat de werkgever geen vervangende werknemer hoeft aan te nemen).

Ten onrechte stelt De Wolff dat als hoofddregel de duur van de financiële tegemoetkoming van het Lisv maximaal achttien maanden is, onder verwijzing naar artikel 7:9 van het wetsvoorstel. Ten onrechte, omdat een langer durende financiering dan zes maanden alleen mogelijk is als in de CAO staat dat de verlofganger recht heeft op een langer durende, aaneengesloten verlofperiode. In dat geval duurt de financiering maximaal 18 maanden. Als er in de CAO niets is geregeld of als er geen CAO is, kan de werkgever met de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging een dergelijke afspraak maken. Of – als er geen ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging is – direct met de werknemer.

Voorts doet De Wolff het ten onrechte voorkomen alsof in ons artikel staat vermeld dat het voorstel tot de ophoging van de uitkering bij palliatief verlof onderdeel uitmaakt van het wetsvoorstel Arbeid en zorg. Dat is niet juist.

Tot slot

Wij betreuren dat De Wolff geen aandacht heeft gewijd aan hetgeen centraal staat in ons artikel: onze zorg voor de continuïteit op de werkplek. Het ontbreken van enthousiasme voor het wetsvoorstel Arbeid en zorg van De Wolff delen wij, zij het om andere redenen.

n

(advertentie)

Wij leveren uw medische argumentatie

Medisch Adviesbureau Bins
Laan 20
2512 GN DEN HAAG

telefoon 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
dr.mr. J.W. Bins, arts RGA

Conclusie A-G Europees Hof

NOvA mag samenwerking tussen advocaten en accountants verbieden

Op 19 juli jl. concludeerde Advocaat-Generaal Léger van het Europees Hof van Justitie, in de Nederlandse zaak over het verbod van samenwerking tussen advocaten en accountants, dat het verbod verenigbaar is met het gemeenschapsrecht. Het verbod, uit de Samenwerkingsverordening van de Orde, zou dienen om de bijzondere taak van de advocaat te beschermen. De A-G concludeert dat de Raad van State nog dient te onderzoeken of het verbod daadwerkelijk noodzakelijk is om de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim te waarborgen. Een toelichting op de kernpunten uit de zeer lange conclusie.

mr. M.M. Slotboom
Advocaat te Brussel

Zoals bekend zijn enerzijds de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) en anderzijds advocaten Wouters en Savelbergh en de kantoren Arthur Andersen en PriceWaterhouse al jarenlang in een geschil verwickeld over het verbod van de NOvA op geïntegreerde samenwerking tussen advocaten en accountants. Dit verbod is neergelegd in de Samenwerkingsverordening van 1993 (SWV), vastgesteld door het College van afgevaardigden van de NOvA op basis van art. 28 van de Advocatenwet.

De Raad van Toezicht van de NOvA besliste dat de voorgenomen samenwerking tussen enerzijds Wouters en Arthur Andersen en anderzijds Savelbergh en PriceWaterhouse in strijd was met de SWV. Daarop stelden laatstgenoemden administratief beroep in. Na ongegrondverklaring van dit beroep, stelden zij beroep in bij de rechtbank en vervolgens bij de Raad van State. Deze stelde twee jaar geleden aan het Europese Hof van Justitie prejudiciële vragen. Kort gezegd wenst de Raad van State van het Hof te vernemen of het verbod op geïntegreerde samenwerking tussen advocaten en accountants verenigbaar is met het communautaire mededingingsrecht en met de communautaire bepalingen inzake het vrije verkeer van diensten en het recht van vestiging.

Op 10 juli 2001 nam advocaat-generaal Léger zijn (62 pagina's lange) conclusie in de prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie.¹ De conclusie van de A-G bindt het Hof van Justitie niet. Het Hof zal nog een zelfstandig oordeel vormen over de pre-

judiciële vraag. Volgens de A-G is de SWV verenigbaar met het communautaire recht en mag de NOvA derhalve samenwerking tussen advocaten en accountants verbieden, indien de maatregel noodzakelijk is te waarborging van de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim van de advocaat. Dit laatste punt dient de Raad van State nog te beoordelen. Hierna worden de overwegingen van A-G Léger samengevat.

Verordening beperkt mededinging

Art. 81(1) EG verbiedt, kort gezegd, mededingingsbeperkende afspraken tussen ondernemingen en besluiten van ondernemersverenigingen, die de handel tussen de lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden.

Allereerst neemt de A-G aan dat in Nederland ingeschreven advocaten ondernemingen zijn in de zin van art. 81(1) van het EG-Verdrag. Wel vraagt hij zich af of dat ook geldt voor advocaten in loondienst. Vervolgens concludeert hij dat de NOvA een ondernemersvereniging is omdat (i) de bestuursorganen van NOvA uitsluitend uit advocaten zijn samengesteld, die zijn gekozen uit beroepsgenoten, en (ii) de NOvA niet *verplicht* is bij de uitoefening van haar verordenende bevoegdheid rekening te houden met het algemeen belang of met belangen van ondernemingen in andere sectoren en van hen die van de betrokken diensten gebruikmaken. Het enkele feit dat de NOvA bij het uitoefenen van haar verordenende bevoegdheid *kan* handelen in het algemeen belang, is niet relevant.

De A-G concludeert dat het verbod op geïntegreerde samenwerking tussen advocaten en accountants leidt tot een beperking van de mededinging in de zin van art. 81(1), sub b EG. Door samenwerking zouden advocaten en accountants van elkaars ervaring kunnen profiteren en aldus de kwaliteit van hun dienstverlening kunnen verbeteren. Bovendien zouden advocaten en accountants door samen te werken schaalvoordelen kunnen behalen. Het verbod verhindert de totstandkoming van dergelijke samenwerkingsverbanden, waarnaar een potentiële vraag van de zijde van de consument bestaat. De mededingingsbeperking is voorts merkbaar nu (i) de SWV van toepassing is op alle in Nederland ingeschreven advocaten en (ii) advocaten- en accountantskantoren een belangrijke positie innemen op de Nederlandse markt voor juridische dienstverlening.

Ten slotte leidt het verbod op samenwerking tot een ongunstige beïnvloeding van de handel tussen de lidstaten: het is van toepassing op het gehele Nederlandse grondgebied en heeft dus een versterking van nationale drempelvorming tot gevolg. Bovendien worden met name internationaal opererende kantoren benadeeld, die

ook in de andere lidstaten zijn gevestigd en veelvuldig een rol spelen bij grensoverschrijdende transacties.

Geen misbruik van machtspositie door verordening

A-G Léger concludeert dat het misbruikverbod van art. 82 EG niet van toepassing is op de NOvA. De NOvA, als beroepsorganisatie van advocaten, is namelijk geen onderneming in de zin van art. 82 EG, omdat het vaststellen van algemeen verbindende maatregelen met betrekking tot het aangaan van geïntegreerde samenwerkingsverbanden geen economische activiteit is. Art. 82 verbiedt misbruik van machtsposities door ondernemingen en ziet niet op ondernemersverenigingen, voorzover de betrokken activiteiten geen ondernemersactiviteiten zijn.

Volgens de A-G bestaat er een zekere onverenigbaarheid tussen de adviserende activiteit van de advocaat en de controlerende activiteit van de accountant

De A-G laat de vraag open of het verbod op samenwerking een misbruik van een collectieve machtspositie van de in Nederland ingeschreven advocaten vormt. Gezien de bevindingen van de A-G met betrekking tot art. 86(2) EG, die hierna worden samengevat, lijkt het antwoord op deze vraag evenwel niet relevant voor de afloop van het onderhavige geding.

Verordening toegestaan op basis van uitzondering

Krachtens art. 86(2) EG zijn ondernemingen die belast zijn met het beheer van diensten van algemeen economisch belang, niet onderworpen aan de EG-Verdragsregels, voorzover de toepassing daarvan de vervulling van de hun toevertrouwde bijzondere taak verhindert en de ontwikkeling van het handelsverkeer niet wordt beïnvloed in een mate die strijdig is met het belang van de EG.

Volgens A-G Léger zijn advocaten belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang in de zin van art. 86(2) EG. Een advocaat oefent namelijk krachtens overheidsbesluit (art. 11(1) en 46 van de Advocatenwet) activiteiten uit die van

wezenlijk belang zijn in een rechtsstaat (zoals het behartigen van de belangen van justitiabelen). Anders gezegd, de advocaat garandeert in een rechtsstaat de effectiviteit van het beginsel van toegang van de justitiabelen tot het recht en de rechter.

A-G Léger meent dat de toepassing van de communautaire mededingingsregels de vervulling van deze bijzondere taak van de advocaat zou verhinderen, met name drie verplichtingen die essentieel zijn voor het beroep van advocaat, namelijk de onafhankelijkheid van de advocaat, de inachtneming van het beroepsgeheim en de noodzaak om belangenconflicten te vermijden. De advocaat-generaal is van mening dat het verbod op samenwerking noodzakelijk is voor de vervulling van de bijzondere taak, met name omdat er een zekere onverenigbaarheid is tussen de adviserende activiteit

van de advocaat en de controlerende activiteit van de accountant. Daarnaast kan een geïntegreerde samenwerking tussen advocaten en accountants een belemmering vormen voor het beroepsgeheim van de advocaat.

Vervolgens stelt de A-G vast dat het samenwerkingsverbod de ontwikkeling van het handelsverkeer niet belemmert in een mate die strijdig is met het belang van de Gemeenschap. Het staat advocaten en accountants immers vrij, los van elkaar hun diensten aan te bieden aan cliënten die in andere lidstaten zijn gevestigd. Ten slotte is hij van mening dat het samenwerkingsverbod voldoet aan de evenredigheidstoets van art. 86(2) EG. Enkel het aangaan van een geïntegreerd samenwerkingsverband (samenwerkingsverband met deling van winst, zeggenschap en eindverantwoordelijkheid) wordt verboden. Andere vormen van samenwerking zijn niet verboden. De A-G ziet niet in hoe de waarborging van de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim van de advocaat kunnen worden verzekerd door minder vergaande beperkingen, maar meent dat de Raad van State dit punt verder dient te onderzoeken.

Bevoegdheid NOvA niet in strijd met EG-verdrag

De A-G beantwoordt nog de vraag van de Raad van State of Nederland in strijd met art. 10 junctis art. 81 en 82 EG handelt, door de NOvA de bevoegdheid te verlenen om algemeen verbindende maatregelen vast te stellen inzake het aangaan van geïntegreerde samenwerkingsverbanden met accountants. Krachtens genoemde bepalingen mag een lidstaat geen maatregelen nemen die het nuttig effect van de op ondernemingen toepasselijke mededingingsregels kunnen tenietdoen.

Volgens de A-G is daarvan *geen* sprake, indien aan twee voorwaarden is voldaan. Ten eerste moeten de overheidsautoriteiten zich de bevoegdheid voorbehouden om zelf de inhoud van de essentiële regels van het beroep vast te stellen. Ten tweede moeten

onderhavige partijen geïntegreerde diensten willen aanbieden aan cliënten die in andere lidstaten (kunnen) zijn gevestigd.

A-G Léger stelt vast dat de SWV het recht beperkt van in Nederland gevestigde advocaten en accountants om geïntegreerde diensten aan te bieden aan potentiële klanten in andere lidstaten. Hierdoor regelt zij de toegang van ondernemers tot de dienstenmarkt in andere lidstaten. Nu andere lidstaten, zoals Duitsland, geïntegreerde samenwerkingsverbanden wel toestaan, kan het voorkomen dat met name klanten die in deze lidstaten gevestigd zijn, gebruik willen maken van geïntegreerde diensten van ondernemers die in andere lidstaten zijn gevestigd. Dit wordt in Nederland door de SWV echter verboden. Omdat (i) de SWV geen onderscheid maakt naar nationaliteit van dienstverrichter, (ii) de SWV gerecht-

Advocaten, waarin in concept en ter voorlegging aan de Minister van Justitie tarieven worden vastgesteld, niet in strijd is met art. 81(1) EG. In feite gaat het hier om de uitoefening van het recht van ondernemingen om zich te organiseren met het oog op de indiening van verzoeken bij de regering of de wetgevende organen.

Wel kan volgens de A-G het ministerieel besluit waarin de tarieven verbindend worden verklaard, in strijd met art. 10 juncto art. 81(1) EG de mededinging beperken, ook al is het gedrag van de Italiaanse Orde van Advocaten dat aan het ministerieel besluit ten grondslag ligt, als zodanig niet in strijd met het communautaire mededingingsrecht. De A-G meent dat dit het geval is, tenzij (i) er een doeltreffend toezicht door de Italiaanse overheidsautoriteiten bestaat op de inhoud van het besluit van de Italiaanse Orde van Advocaten, (ii) het ministerieel besluit waarin de door de Orde voorgestelde tarieven verbindend worden verklaard een doelstelling van algemeen belang nastreeft en (iii) het ministerieel besluit evenredig is aan het te bereiken doel. De Italiaanse rechter dient na te gaan of aan deze drie voorwaarden is voldaan.

Slot volgt

In zijn zeer lange conclusie in de eerste zaak zegt A-G Léger kort samengevat dat het verbod op geïntegreerde samenwerking verenigbaar is met het communautaire recht, tenzij het verbod niet noodzakelijk is om de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim van in Nederland ingeschreven advocaten te waarborgen. Volgens de A-G dient de Raad van State dit laatste punt vast te stellen. De A-G zelf concludeert op basis van de hem beschikbare gegevens dat het verbod wel aan het noodzakelijkheidsvereiste voldoet.

De datum waarop het Hof van Justitie arrest zal wijzen in deze zaak staat nog niet vast; het wordt niet voor eind van dit jaar verwacht. Wel staat vast dat dit blad aan het arrest ruim aandacht zal besteden.

n

Noot

- 1 Conclusie van advocaat-generaal Léger van 10 juli 2001 in de zaak C-309/99 *Wouters, Savelbergh, PriceWaterhouse v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten*, te vinden op de website van het Hof van Justitie, <http://curia.eu.int>. In de conclusie wordt de oude nummering van de EG-verdragsbepalingen aangehouden. In deze samenvatting is de nieuwe nummering aangehouden.

De Raad van State dient te onderzoeken of onafhankelijkheid en beroepsgeheim kunnen worden beschermd door minder vergaande beperkingen

de beroepsgenoten het recht hebben om de door de orde vastgestelde verordeningen aan te vechten voor de gewone rechter. Naar de mening van de A-G lijkt in het onderhavige geval aan deze twee voorwaarden te zijn voldaan. Allereerst meent de A-G dat hem beschikbare gegevens doen vermoeden dat de Kroon een reëel toezicht uitoefent op de verordenende activiteit van de NOvA (maar dit moet door de Raad van State worden bevestigd). Ten tweede beschikken de in Nederland ingeschreven advocaten over een effectief rechtsmiddel voor de gewone rechter tegen beslissingen van individuele en algemene aard die door de organen van de NOvA zijn genomen.

Geen strijd vrij verkeer van diensten

De A-G komt al snel tot de conclusie dat de communautaire bepalingen inzake het recht van vestiging niet van toepassing zijn. Geen van de partijen in het geding is voornemens om zich vanuit een andere lidstaat in Nederland te vestigen. Wel kan het verbod op samenwerking aan de bepalingen inzake het vrije verkeer van diensten worden getoetst: het verbod heeft een invloed op het dienstenverkeer tussen de lidstaten omdat de

vaardigd is uit hoofde van dwingende redenen van algemeen belang (onafhankelijkheid en de waarborging van het beroepsgeheim van de advocaat), (iii) het verbod op samenwerking geschikt is om de verwezenlijking van dit doel te verzekeren en (iv) de SWV naar de mening van de A-G noodzakelijk is om de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim van de advocaat te beschermen, verzet art. 49 EG zich naar de mening van de A-G niet tegen het verbod op samenwerking. Wel dient de Raad van State – zoals de A-G reeds had opgemerkt in het kader van art. 86(2) EG – nog zelf vast te stellen of het verbod op geïntegreerde samenwerking inderdaad noodzakelijk is om de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim van de advocaat te beschermen.

De zaak Arduino

Ook op 10 juli 2001 nam A-G Léger een conclusie in de zaak C-35/99, *Arduino*. In deze zaak komt dezelfde problematiek aan de orde: centraal staat of een ministerieel decreet tot goedkeuring van een declaratieregeling van de Italiaanse Orde van Advocaten in strijd is met het communautaire recht. De A-G komt tot de conclusie dat het besluit van de Italiaanse Orde van

Iks is pleite

(advertentie)

Van uw vacatures
maken wij een zaak

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

WWW.ADVOCATENWERK.NL TEL 010 - 240 06 05

FIF 33 ROTTERDAM

Rechtsche- en informatiedienst bij de advocatuur
Voornamelijk in bedrijf met de in binnen- en buitenland

- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat
- overleg met de advocaat

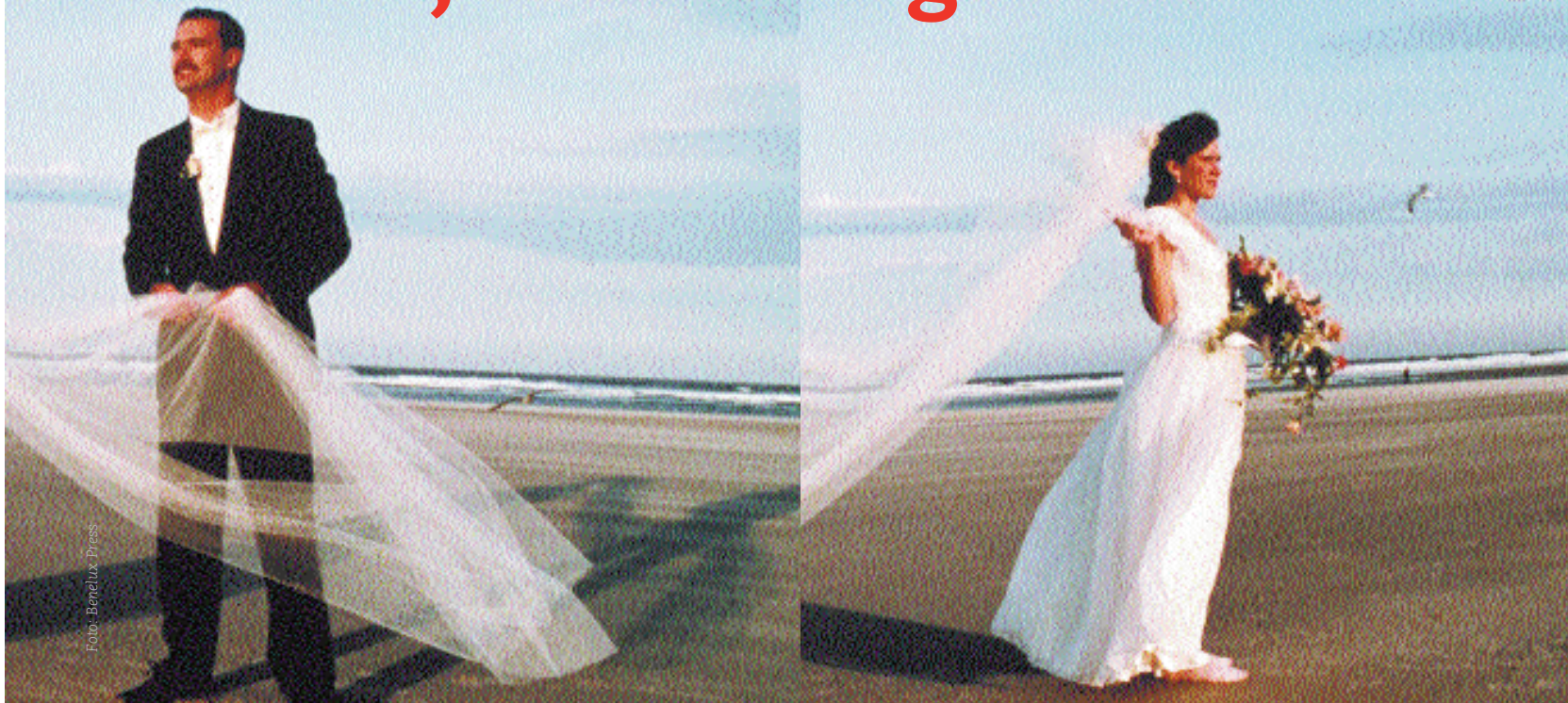
Tel: 010 - 477 33 22
Fax: 010 - 477 08 30

E-mail: inf@fif33-rotterdam.nl
Internet: www.fif33-rotterdam.nl

Vraag ons tevens naar onze gratis brochure

Besluit van de Raad van Bestuur van de FIF 33 Rotterdam
Gedrukt op 10 oktober 2005, 10:00 uur

Scheiden zonder rechter, in één dag

Door de combinatie van de nieuwe Wet openstelling huwelijk en het al langer bestaande geregistreerd partnerschap, kunnen echtelieden sinds 1 april jl. met enige moeite scheiden zonder tussenkomst van de rechter. Dit betekent onder andere voor advocaten een grotere verantwoordelijkheid.

Angela Sluijs
advocaat te Leiden

Op 1 april 2001 is de Wet openstelling huwelijk in werking getreden.¹ Deze wet maakt het mogelijk dat een huwelijk wordt aangegaan door twee personen van gelijk geslacht (art. 1:30 lid 1 BW). Daarnaast is het nu mogelijk geworden om te scheiden zonder tussenkomst van de rechter. Door

deze wet kan een huwelijk worden omgezet in een geregistreerd partnerschap (art. 1:77a lid 1 BW). Hierna kan het geregistreerd partnerschap worden beëindigd door inschrijving bij de burgerlijke stand van een verklaring van beide partijen.

De omzetting geschiedt door het opmaken van een akte van omzetting door de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van een der partijen. Partijen dienen te verschijnen met hun huwelijksakte en twee uittreksels uit het bevolkingsregister. Op het moment dat de akte van omzetting in het register van geregistreerde partnerschappen is opgemaakt eindigt het huwelijk en begint het geregistreerd partnerschap. De omzetting is met andere woorden een 'lokethandeling'.

Geregistreerde partners kunnen, als zij het daarover eens zijn, het geregistreerd partnerschap vervolgens beëindigen buiten de rechter om. Hiertoe dient door de partners, met behulp van een notaris of advo-

caat, een overeenkomst te worden opgesteld. In deze overeenkomst moet worden vermeld dat het geregistreerd partnerschap duurzaam is ontworpen en dat de partners om die reden de registratie ongedaan willen maken (art. 1:80d lid 1 BW). Hiernaast kunnen in de overeenkomst afspraken worden opgenomen over (kinder)alimentatie, omgangsregeling, verdeling van enige gemeenschap waarin de registratie is aangegaan, woonruimte en verevening van pensioenrechten (art. 1:80d lid 1, onder a tot en met d BW). Wanneer de overeenkomst tot beëindiging is gesloten, geeft de notaris of advocaat hiervan een verklaring af aan de burgerlijke stand. Deze verklaring moet worden ondertekend door de advocaat of notaris en beide partners. Inschrijving van de verklaring bij de burgerlijke stand vindt slechts plaats indien zij de ambtenaar van de burgerlijke stand binnen drie maanden na het sluiten van de overeenkomst bereikt. Door inschrijving eindigt het geregistreerd partnerschap (art. 1:80c BW).

De gemeente Amsterdam heeft tot medio juni een tiental huwelijken op deze wijze ontbonden. Gemiddeld neemt de weg van omzetting en beëindiging van een geregistreerd partnerschap veertien dagen in beslag. Daarbij merkt de gemeente op dat de tijdsduur met name afhankelijk is van de in te schakelen advocaat of notaris. Formeel

king door de overheid aan de omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap niet leidde tot ontduiking van de wettelijke bepalingen inzake echtscheiding, nu een geregistreerd partnerschap anders dan een huwelijk buiten de rechter om kan worden ontbonden.³ De Staatssecretaris van Justitie reageerde in de nota naar aanleiding

beschikking moeten wachten en zijn er griffierechten verschuldigd. Daarnaast hebben partijen met de weg van omzetting en beëindiging geen executoriale titel verkregen terzake bijvoorbeeld de alimentatie.

Uit de reactie van de staatssecretaris kan voorts niet worden opgemaakt dat hij van mening is dat er bij het beëindigen van een huwelijk via een gemeenschappelijk verzoek geen rechterlijke toetsing plaatsvindt. De staatssecretaris merkt slechts in dit verband op dat de *voorbereiding* van de beschikking geschiedt door de griffie. Impliciet merkt de staatssecretaris wel op dat nu ook al gescheiden wordt zonder inhoudelijke rechterlijke toetsing, dus dat er weinig verschil zal zijn. Mijns inziens komt met het wegvallen van de rechterlijke toetsing een grotere verantwoordelijkheid te liggen bij de advocaat die het convenant opstelt, met welk convenant partijen vervolgens naar de burgerlijke stand gaan. Er is geen rechter die nog eens toetst.

Tijdelijk

Naast de Wet openstelling huwelijk is het geregistreerd partnerschap blijven bestaan. De verwachting is dat het aantal geregistreerde partnerschappen van personen van hetzelfde geslacht zal afnemen. Een evaluatie vijf jaar na inwerkingtreding van de Wet openstelling huwelijk moet uitkomst brengen over de verdere toekomst van het geregistreerd partnerschap.⁵ Met een eventuele opheffing van het instituut Geregistreerd Partnerschap in de toekomst verdwijnt dan ook weer de mogelijkheid om te scheiden buiten de rechter om. Tot die tijd hebben we te maken met een mijns inziens onbedoeld gevolg van het – voorlopig – naast elkaar laten bestaan van sterk op elkaar lijkende rechtsfiguren als enerzijds het geregistreerd partnerschap en anderzijds het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht. n

Noten

- 1 Wet van 21 december 2000, *Stb.* 2001, 9, in werking getreden krachtens Besluit van 20 maart 2001, *Stb.* 2001, 145.
- 2 Kamerstukken II 1998/1999, 26672, nr. 3, p. 9.
- 3 Kamerstukken II, 1999/2000, 26672, nr. 4, p. 19.
- 4 Kamerstukken I, 2000/2001, 26672, nr. 5, p. 25.
- 5 Kamerstukken I, 2000/2001, 26672, nr. 92a, p. 9 en p. 10.

Omdat de rechter niet toetst heeft de advocaat een grotere verantwoordelijkheid bij het opstellen van het convenant waarmee partijen naar de burgerlijke stand gaan

is het aldus mogelijk te scheiden binnen één dag, indien partijen gewapend met een convenant, door de advocaat opgesteld en ondertekend, zich melden bij de afdeling Burgerzaken van de gemeente. Administratieve redenen zouden een vertaling kunnen opleveren van maximaal een dag, zo laat de gemeente weten.

Bedoeld?

Is de mogelijkheid van scheiden zonder de rechter een bewuste keuze van de wetgever geweest? Uit de memorie van toelichting bij wetsvoorstel 26 672² kan worden opgemaakt dat een dergelijke ontbinding geen gevolgen heeft voor de verhouding tot de kinderen. In de beëindigingsovereenkomst kunnen wel afspraken over de 'verdeling' van het gezag worden opgenomen, maar deze hebben geen effect. Daarvoor blijft steeds de tussenkomst van de rechter vereist. Tot slot vermeldt de Memorie van Toelichting dat het alleen gaat om gevallen waarin de partners overeenstemming hebben over het uiteengaan en de gevolgen daarvan. In die gevallen wordt in de huidige praktijk bij de rechter een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding ingediend, vergezeld van een echtscheidingsconvenant. Dergelijke verzoeken worden zoveel mogelijk administratief afgehandeld. Met andere woorden: rechterlijke toetsing is bij echtscheidingen waarin de partners overeenstemming hebben nu ook al minimaal aanwezig, dus die waarborg zullen we niet missen in geval van het hiervoor beschreven traject.

Vragen van GPV en RPF kwamen er met betrekking tot de kwestie of medewer-

van het verslag als volgt:⁴ 'Beëindiging van een geregistreerd partnerschap zonder rechterlijke tussenkomst kan in beginsel slechts plaatsvinden als er geen verschil van mening (meer) bestaat tussen de partners over de gevolgen daarvan. In het geval van een conflict, zal de zaak aan de rechter voorgelegd dienen te worden. Als bij echtscheiding overeenstemming bestaat over de gevolgen daarvan, worden deze in de regel neergelegd in een convenant, die door de advocaat aan het echtscheidingsverzoek wordt gehecht. Het bij de rechtbank ingediende verzoek wordt dan schriftelijk afgedaan. De voorbereiding van de beschikking geschiedt door de griffie. Dat gebeurt ook als er kinderen zijn, tenzij het gezamenlijk gezag van de ouders na de echtscheiding niet doorloopt. Zowel bij een echtscheiding als bij de beëindiging van een geregistreerd partnerschap, is de betrokkenheid van een raadsman verplicht (art. 429d Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, respectievelijk art. 80c van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek). In de praktijk zal er al met al derhalve niet veel verschil bestaan in de afhandeling van beide en daarmee niet veel reden voor omzetting met uitsluitend als doel dat de (juridische) relatie kan worden beëindigd zonder rechterlijke tussenkomst. Het zal vermoedelijk niet vaak voorkomen.'

Verantwoordelijkheid advocaat

De staatssecretaris neemt niet mee dat een zeer belangrijk verschil is dat nu kan worden gescheiden binnen een dag. Na indiening van een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding bij de rechtbank zullen partijen gemiddeld zes weken op een

Reïntegratieplan exit

De Hoge Raad oordeelde op 22 juni jl. dat bij ontbinding van de arbeidsovereenkomst met een zieke werknemer het reïntegratieplan alleen noodzakelijk is in gevallen waarin de ziekte verband houdt met de beëindiging, en niet bij een onherstelbaar verstoorde relatie of bij bedrijfsbeëindiging.

Johan Pel

advocaat te Amsterdam

De eis van het getoetste reïntegratieplan is op 1 januari 1999 ingevoerd als onderdeel van de Wet Flexibiliteit en Zekerheid. De praktijk was van meet af aan weinig geharmoniseerd van deze eis, waarvan het redelijk doel in de meeste gevallen niet vaststelbaar was. Inmiddels heeft de wetgever besloten dat het reïntegratieplan als reïntegratie-instrument als geheel komt te vervallen. In het kader daarvan zal ook de slotzin van art. 7:685 lid 1 komen te vervallen (Wet Verbetering Poortwachter 27 678). Zover is het echter nog niet en de praktijk moet dus nog even doormodderen. Gelukkig heeft de Hoge Raad de praktijk de helpende hand geboden.

Najaar 2000 bepaalde de Hoge Raad reeds dat bij een verzoek tot ontbinding van de arbeidsovereenkomst met een zieke werknemer, niet altijd een getoetst reïnte-

gratieplan moet worden overgelegd (*Advocatenblad* 2000-20, p. 874v.). De Hoge Raad bevestigt nu in zijn beschikking van 22 juni 2001 (*JAR* 2001, 130) dat de (kanton)rechter niet buiten het toepassingsgebied van art. 7:685 treedt indien hij terecht of onterecht oordeelt dat het ontbreken van een reïntegratieplan niet aan ontvankelijkheid in de weg staat. Het toepassingsgebied van art. 7:685 omvat mede de uitleg en toepassing van het voorschrift van de laatste zin van lid 1 van dit artikel, aldus de Hoge Raad. Hierop stuitte het cassatieberoep af.

Onzekerheid

De Hoge Raad vervolgt zijn beschikking echter met een aantal overwegingen ten overvloede: 'In verband met de daaromtrent in de rechtspraak en de literatuur bestaande onzekerheid ziet de Hoge Raad aanleiding in te gaan op de in de toelichting op het middel aan de orde gestelde vraag of in beginsel steeds wanneer de werknemer ten tijde van het indienen van het ontbindingsverzoek door ziekte verhinderd is zijn arbeid te verrichten, een reïntegratieplan bij het verzoekschrift moet worden gevoegd (of later in het geding moet worden gebracht), ook al doet zich een geval voor waarin een reïntegratieplan geen enkele zin heeft.'

Vervolgens bespreekt de Hoge Raad uitvoerig de parlementaire geschiedenis. In de Eerste Kamer huldigde de regering de opvatting dat de eis van het getoetste reïntegratieplan geen enkele uitzondering duldde. Gelet op het feit dat die opvatting in de Tweede Kamer niet aan de orde was gekomen en daarvoor in de Eerste Kamer geen meerderheid bestond, kan die opvatting van de regering volgens de Hoge Raad niet bepalend zijn 'voor het antwoord op de vraag of het ontbreken van een door het

Lisv getoetst reïntegratieplan in alle gevallen moet leiden tot niet-ontvankelijkheid van de werkgever (...). Een redelijke, op de eisen van de (ontbindings)praktijk afgestemde en met de ratio van genoemde procedureregels strokende uitleg brengt mee dat niet-ontvankelijkheid achterwege dient te blijven niet alleen in het geval van HR 29 september 2000, nr. R00/001, NJ 2001, 302 maar ook in die gevallen waarin reïntegratie van de werknemer naar het oordeel van de rechter niet aan de orde kan komen, waaronder het geval dat de verhouding werkgever/ werknemer onherstelbaar is verstoord en het geval van ontbinding in verband met bedrijfsbeëindiging.'

Met name deze slotzin is voor de praktijk van belang. Hieruit lijkt te volgen dat in die gevallen waarin de ziekte van de werknemer niet centraal staat, maar de ontbinding wordt verzocht wegens daarbuiten liggende gronden, een reïntegratieplan niet nodig is. Ik ga er daarbij vanuit dat door het gebruik van het woord 'waaronder' een ruime uitleg voor de hand ligt en dat bijvoorbeeld inkrimping op economische gronden, als minder drastische variant van een ontslag op economische gronden dan bedrijfssluiting, ook onder de uitzondering valt.

Verleden tijd

Het reïntegratieplan kan nog verlangd worden in die gevallen waarin de ziekte verband houdt met de beëindiging, bijvoorbeeld omdat er discussie is over de vraag of de werknemer nog terug kan in het eigen werk dan wel in andere passende arbeid. Juist in die gevallen kan het deskundig oordeel van de Arbo-dienst, getoetst door GAK, de rechter behulpzaam zijn in het bepalen van diens oordeel. In nagenoeg alle andere gevallen lijkt de eis van het reïntegratieplan tot het verleden te behoren. n

Collegevergadering van 27 juni 2001

Democratie onder hanenbalken

Het College van afgevaardigden besprak in juni de mogelijkheden om te lobbyen voor een hogere toevoegingsvergoeding. Staken? En er werd onder meer gepraat over een nieuwe regeling voor raadpleging van de achterban.

Jan Pieter Nepveu
freelance journalist

In de grote zaal onder de hanenbalken van Slot Zeist kan het behoorlijk warm worden. Het is dat het vannacht heeft geonweerd, anders was het er meteen al niet om uit te houden. Het College van afgevaardigden vergadert er en naar het zich laat aanzien zal de temperatuur nog stijgen.

De agenda behelst geen schokkende zaken, al weet niemand van tevoren waar een vergadering van welsprekende maar eigenwijze advocaten heen gaat. Immers, er speelt nogal wat. De kleine kantoren beginnen uit het gelid te lopen en de sociaal advocaten zien zich gedwongen in Den Haag te demonstreren voor hogere vergoedingen. Rond tafeltjes met paarse kleedjes zitten meer dan zestig afgevaardigden vooralsnog gezellig aan de koffie te roezemoezen.

De onervaren bezoeker die links en

Ordevergadering. De BOA had voldoende handtekeningen verzameld om een extra Ordevergadering bijeen te laten roepen. 'En dat hebben we toen graag gedaan,' zegt Guensberg schijnbaar welgemeend. De opkomst was 'redelijk' (260 mensen) en het was 'duidelijk zichtbaar' dat vooral de kleine kantoren goed vertegenwoordigd waren. Het College van afgevaardigden kan echter nog niks bespreken voordat het officiële verslag voltooid is. 'En dat is nogal een klus,' weet Guensberg. De woordvoerders van de BOA hebben 'uitvoerig om niet te zeggen breedvoerig' hun onvrede geuit over de geringe belangstelling die de Orde zou hebben voor hun problemen.

De Verordening op de goede praktijkuitoefening is het tweede punt op de agenda. Guensberg deelt mee dat zal worden uitgezocht wat de preciese status van de regeling moet zijn. In de zaal klinkt gemopper omdat de inhoudelijke discussie kennelijk ontweken wordt.

Niemand is er tegen om een signaal in Den Haag af te geven, dus wordt de motie met algemene stemmen aangenomen

rechts vraagt naar de verwachtingen voor de vergadering, krijgt te horen dat de agenda weinig spectaculair is. Wel zijn sommigen van tevoren benieuwd hoe de extra Ordevergadering is verlopen die de Belangenvereniging van Ondernemende Advocaten bijeenriep. Iedereen heeft al wel vernomen dat het er rumoerig was, maar de details zijn nog onbekend. Men toont ook belangstelling voor de verhoging van de toevoegingsvergoedingen, en verder staan onder meer geagendeerd de voortgang van de Nieuwe Stageopleiding en de notitie 'Raadpleging achterban' van de Rotterdamse fractie.

'Graag gedaan'

Deken Marek Guensberg begint de bijeenkomst met een verslagje van de extra

Kaartenhuis

Een heikele kwestie is de verhoging van de toevoegingsvergoedingen voor de sociale advocatuur. Het stelsel van gefinancierde rechtshulp staat volgens afgevaardigden 'op instorten' doordat steeds minder advocaten bereid zijn toevoegingszaken te doen. De situatie wordt door hen dan ook vergeleken met een 'kaartenhuis'. Als het aan staatssecretaris Kalsbeek ligt gaat de vergoeding omhoog met slechts 16 gulden tot 180 gulden. Daarvoor moeten de sociaal advocaten zich dan een kwaliteitscontrole en een tijdrovende bureaucratie laten welgevalen. De Rotterdamse fractie dringt er op aan te streven naar een vergoeding per 1 januari van 210 gulden, en dient een daartoe strekkende motie in.

De door Kalsbeek voorgestelde vergoeding is te laag is en de controle onwense-

lijk, daarover zijn afgevaardigden, Algemene Raad en deken het eens. Maar ze verschillen van mening over de te volgen strategie. Guensberg gebruikt de term *realpolitik* en wil de door Den Haag reeds toegezegde verhoging niet verspelen door het onmogelijke te eisen. Natuurlijk, ook hij vindt een vergoeding van 180 gulden te weinig en streeft naar een bedrag van minimaal 210 gulden. En een kwaliteitstoets door justitie, daar ziet hij evenmin wat in. Zijn compromisvoorstel is een eigen kwaliteitstoets van de Orde en intussen doorpraten met Justitie

gaan de mensen zich achter het oor krabben.' Guensberg wijst er ten slotte op dat het een wettelijke taak is om rechtshulp te verlenen, de Algemene Raad zal dus niemand adviseren zich te laten uitschrijven. 'Maar ik heb er alle begrip voor dat men zegt: geef mijn portie maar aan fikkie.'

Niemand is er natuurlijk tegen om een signaal in Den Haag af te geven, dus nadat alle letters en komma's hun definitieve plaats hebben gekregen, wordt de Rotterdamse motie met algemene stemmen aangenomen.

De supercategorie van advocaten met meer dan 250 duizend gulden per jaar zou een hogere bijdrage kunnen betalen – toch wordt de bestaande indeling gehandhaafd

om de 'audit' van tafel te krijgen en de vergoeding omhoog.

Mevrouw I.W. Korteweg uit Rotterdam – lid van het Rotterdamse éénpittersoverleg – vindt dat de Orde de plannen van Justitie moet boycotten. 'Want als de trein eenmaal in gang is gezet, is hij niet meer te stoppen.' Wie gaat de advocaten trouwens controleren? Zij spreekt haar vileine vermoeden uit: 'Derderangs advocaten die moeite hebben hun eigen kantoor draaiend te houden.'

J.B. Vallenduuk uit Haarlem, lid van de BOA en ook aanwezig geweest op de tumultueuze vergadering, grijpt zijn kans om zich te profileren. Hij vraagt aandacht voor de oproep die de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) aan haar leden heeft gedaan zich uit te schrijven bij de Raad voor de Rechtsbijstand. De Rotterdamse deken J.C. Ekering daarentegen houdt niet van dreigementen waarvan je bij voorbaat al weet dat je ze niet kunt uitvoeren. Guensberg evenmin. 'Maar het kunnen wel handige instrumenten naar de politiek zijn,' zegt de deken.

Vallenduuk zegt ervaring te hebben in minder vriendelijke branches. Als vrachtwagenschauffeurs een blokkade oprichten, zitten ze dezelfde middag nog bij het kabinet rond de tafel. Dus nogmaals, hij vindt het voornemen van de sociaal advocaten het werk neer te leggen een goed signaal. 'Dan

Raadpleging achterban

Afke Gerritsen (Algemene Raad, Opleiding) vertelt over de voortgang in de beroepsopleiding. Afgevaardigden, onder meer uit Breda, Den Bosch en Rotterdam, verbazen zich over het feit dat Strafprocesrecht een facultatief vak is geworden. 'Zijn we dan nog wel echte advocaten?' vraagt J.H. Peek uit Breda zich af. Volgens Gerritsen zien de afgevaardigden het 'te somber'. Het wel verplichte vak Procesvaardigheden immers omvat ook strafprocesrecht. Facultatief geworden zijn slechts de *technicalities*: termijnen en dergelijke. Bovendien, wie het facultatieve onderdeel niet heeft gedaan, zal nooit een straftoevoeging krijgen. De eventuele angst voor ondeskundige advocaten is dus ongegrond.

Afgevaardigden horen het verhaal morrend aan. Intussen loopt het tegen lunchtijd. Gerritsen gaat verder over zaken als stageverklaringen, flexibiliteit, tweedefasetoetsing, en andere punten van zorg. De gedachten van de onervaren bezoeker dwalen af naar frisse lucht, broodjes, en koffie. De afgevaardigden schuifelen met hun stoelen en Guensberg wacht op een pauze in het verhaal. Als de spreekster zich even hardop afvraagt wat ze nog meer kan vertellen, besluit hij: 'Afke, ik vind dat je de vragen uitermate volledig hebt beantwoord.'

Na de lunch ligt er op ieders tafeltje de notitie 'Raadpleging achterban' van de Rotterdamse fractie. Het College van afgevaardigden heeft in 1975 een motie aangenomen over het raadplegen van de achterban, te vinden in het *Vademecum*. P.J. Drion uit Rotterdam licht de notitie toe. De motie uit 1975 is volgens hem obsoleet geworden, wat niet wil zeggen dat zij versleten is, integendeel. 'De regels zijn levensvatbaar en met toekomstmuze,' zegt Drion. Vandaar dat de fractie Rotterdam de oude motie uit 1975 wil intrekken en de regels in een nieuwe vorm wil laten herleven. A. de Feijter uit Arnhem is Rotterdam dankbaar voor het signaal dat afgegeven kan worden. 'Een nieuwe motie is veel beter dan de motie uit 1975 die al zoveel jaren een dode letter is geweest.'

De afgevaardigden zijn het er niet over eens welke motie nou eigenlijk dwingender is. Volgens Guensberg is dat de nieuwe. Hij vindt het ondoenlijk om stukken in voor komende gevallen minstens vier weken tevoren al naar de afgevaardigden te zenden. 'We zitten in een enorm besluitvormingscircuit,' zegt hij. Hij wijst er bovendien op dat de behandeling van belangrijke zaken bijna altijd in meer dan één collegevergadering plaatsvindt, zodat er tussendoor steeds voldoende tijd is de achterban te raadplegen. De stukken staan ook ter inzage op Balinet en de concept-agenda van elke collegevergadering wordt in het *Advocatenblad* gepubliceerd. Democratisch kan het bijna niet. Vallenduuk spreekt zich desondanks uit voor de lange termijn van vier weken. Als hij is uitgesproken weet hij even niet meer of hij dat namens zichzelf, de Haarlemse fractie, of namens BOA heeft gedaan.

P.J. van Wersch uit Arnhem vindt een motie niet de juiste vorm voor een belangrijke regeling als deze. Hij zou haar willen opnemen in het huishoudelijk reglement. Dat is Guensberg net weer iets te enthousiast. 'Dan formaliseer je het en dan kan het voorkomen dat besluiten op formele gronden vernietigd worden,' zegt hij.

Uiteindelijk wordt de motie aanvaard met 26 stemmen voor, 22 tegen en een onthouding. Vallenduuk richt zich vervolgens tot Guensberg en zegt dat de stukken te laat

verzonden zijn. 'Maar als u de stemming wilt laten doorgaan, is dat aan u.' Guensberg antwoordt geprikkeld dat er geen vormfouten zijn gemaakt en dat de motie is aanvaard.

'Toch democratisch'

Bij de bespreking van de categorie-indeling financiële bijdrage zijn er twee beginselen te onderscheiden. J.H. van der Meulen uit Leeuwarden vindt bijvoorbeeld dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. Hij pleit voor een supercategorie van advocaten, met een inkomen boven de 250 duizend gulden, die een hogere bijdrage moeten betalen. J. Kneppelhout uit Rotterdam daarentegen vindt dat elke advocaat in feite evenveel zou moeten bijdragen. Dries Fransen van de Putte (Algemene

Raad, financiën) is het met Kneppelhout eens. Hij is ervoor dat iedereen in principe hetzelfde betaalt, zij het met een billijkheidscorrectie. In grote meerderheid besluit de vergadering om de bestaande categorie-indeling te handhaven.

Als laatste staat de Centrale Controle Verordeningen geagendeerd. De Algemene Raad wil de administratie van de controle op de verordeningen centraliseren bij het landelijk bureau in Den Haag. Het voordeel is dat de lokale raden daardoor veel werk uit handen genomen kan worden. Afgevaardigden stellen vast dat de te gebruiken formulieren erg lijken op het belastingformulier. Ze tonen zich dan ook bezorgd of de privacy voldoende gewaarborgd zal blijven. Vallenduuk vindt deze angst zeer

reëel want hij zegt onlangs gebeld te zijn met een aanbieding door American Express in samenwerking met Balienet. Volgens Guensberg is dat onmogelijk. 'U vergist zich met BaliePlus.'

Vallenduuk vraagt vervolgens of de Orde een privacyreglement heeft want 'dat moet volgens de wet'. Guensberg: 'Uw vraag zet ons direct aan tot onderzoek op dit punt.' De afgevaardigden stemmen met grote meerderheid voor doorgaan met het project. Er zijn twee onthoudingen en één tegenstemmer (Vallenduuk).

Om half vier sluit Guensberg de vergadering. Hij bedankt de afgevaardigden voor hun uithoudingsvermogen in de warme zaal en voor hun bijdrage in de 'veelal toch democratische en boeiende' discussie. n

Besluitenlijst College van Afgevaardigden 27 juni Zeist

Benoemingen

Mrs. A.Beker (Rotterdam) en H.E.M. Hulleman (Groningen) worden herbenoemd als lid van het Hof van Discipline.

Verhoging toevoegingsvergoedingen

Het College neemt unaniem de volgende motie aan:

'Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten in vergadering bijeen op 27 juni 2001 te Zeist:

De Staatssecretaris van Justitie heeft bij brief van 18 juni 2001 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal bericht voornemens te zijn de vergoeding voor rechtsbijstand op basis van het Vergoedingenbesluit met ingang van 1 januari 2002 te verhogen tot nauwelijks meer dan f 180,- na indexering voor die advocaten van wie objectief kan worden vastgesteld dat zij aan bepaalde kwaliteitsmaatstaven voldoen.

Uit onder meer het rapport van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat de toetreding van advocaten tot het stelsel van gefinancierde rechtshulp onder druk staat en een kwaliteitsimpuls voor de sociale advocatuur gekoppeld zou moeten zijn aan een marktconform tarief.

Op verzoek van de Rotterdamse Raad van Toezicht is door PriceWaterhouse Coopers onderzoek verricht naar de financiële positie van een vijftal sociale advocatenkantoren. Uit dit onderzoek uitgebracht op 22 juni 2001 blijkt dat de huidige inkomenspositie van deze kantoren ligt op een niveau lager dan de inkomenspositie in 1997. Voorts blijkt uit het onderzoek dat de vergoeding zou moeten worden verhoogd tot f 290,- om een inkomen te genereren gelijk aan dat van een ervaren juridisch medewerker op een departement.

De druk op het stelsel van gefinancierde rechtshulp is thans zodanig dat om

verdere uitval in het aanbod te voorkomen een generieke verhoging van de vergoeding naar f 210,- dringend noodzakelijk is en niet kan worden uitgesteld tot een systeem van kwaliteitszorg en toetsing is ontwikkeld. Zoals de Staatssecretaris van Justitie bekend is, wordt thans door de Nederlandse Orde van Advocaten actief meegewerkt aan het realiseren van kwaliteitszorgsystemen en toetsing welke activiteiten de Orde ook zal voortzetten na een verhoging van de vergoeding.

Verzoekt de Algemene Raad om er bij de Staatssecretaris van Justitie en de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal op aan te dringen, dat de vergoeding met ingang van 1 januari 2002 wordt verhoogd tot f 210,-.'

Stageopleiding (stand van zaken)

Aan de hand van de notitie van de Algemene Raad is uitvoerig gesproken over de aanpassing van de Beroepsopleiding.

Jaarverslag/actuarieel rapport 1999 Stichting Pensioenfonds

Verslag en rapport worden door het College goedgekeurd.

Notitie Rotterdamse fractie 'Raadpleging achterban'

De in de notitie voorgestelde motie van de Rotterdamse fractie wordt met een kleine meerderheid aanvaard. De tekst van de motie luidt als volgt:

'Het College van Afgevaardigden op 27 juni 2001 in vergadering bijeen spreekt het volgende uit:

1 Overwegende:

- a In zijn vergadering van 28 november 1975 heeft het College van Afgevaardigden de volgende motie aangenomen (zie *Vademecum wet- en regelgeving* p. 75), dat:

- “ 1 gelijktijdig met de verzending van de oproeping bedoeld in art. 7 (van het Huishoudelijk Reglement) daarvan een afschrift wordt gezonden aan de Raden van Toezicht;
- 2 de afgevaardigden uit elk arrondissement en hun plaatsvervangers na ontvangst van de in artikel 7 bedoelde oproeping zo mogelijk in overleg treden met de Raad van Toezicht over de vraag of en hoe leden der Orde in het arrondissement in de gelegenheid dienen te worden gesteld omtrent de onderwerpen, in de agenda voor de vergadering vermeld, van hun gevoelen te doen blijken tegenover de afgevaardigden en hun plaatsvervangers en met dezen over het door hen in de vergadering in te nemen standpunt van gedachten te wisselen;
- 3 de in lid 2 van dit artikel bedoelde gelegenheid in elk geval wordt geboden ten aanzien van voorstellen tot vaststelling, wijziging of intrekking van verordeningen en ten aanzien van onderwerpen die in belangrijke mate de individuele praktijkuitoefening van de leden der Orde beïnvloeden of kunnen beïnvloeden dan wel een inbreuk inhouden of kunnen inhouden op de vrijheid der Leden der Orde;
- 4 de leden van het College van Afgevaardigden en hun plaatsvervangers de aan het gebleken zienswijzen van de leden der orden bij de besluitvorming in het College in hun overwegingen betrekken.”
- b Vastgesteld kan worden dat de in de motie opgenomen regels inmiddels obsoleet zijn geworden. Wel vindt naar verluidt in een enkel arrondissement in voorkomend geval raadpleging van de leden van de plaatselijke orde plaats; de Boekhoudverordening kan wat dat betreft als voorbeeld genoemd worden. Geconstateerd kan worden dat de regels zoals vervat in de leden 2 en 3 van de motie in de praktijk niet worden nageleefd en dat daarom het bepaalde in lid 4 van de motie zijn uitwerking mist.
- c Met name de inhoud van lid 3 lijkt in het huidig tijdsgewricht te absoluut en te dwingend gesteld; doch ook de inhoud van lid 2 heeft kennelijk een niet al te vrijblijvend karakter.
- d Het is de mening van de Rotterdamse fractie dat het besluitvormingsproces binnen de NOVA, zoals dat in de Advocatenwet is geregeld, in de praktijk naar behoren functioneert en dat in het algemeen gesproken er ook geen behoefte bestaat aan toepassing van regels, zoals die in vermelde motie zijn vervat.
- e Aan de andere kant dienen de leden van het College zich ervan bewust te zijn dat zij het belang van hun achterban dienen en dienen zij daarnaar te handelen; zij kunnen daarbij niet alleen afgaan op het in hen gestelde vertrouwen. Daarom dient er ruimte te zijn, ook in praktische zin, voor raadpleging door de leden van het College van hun achterban in die gevallen, waar dat aangewezene lijkt.
- f Dat houdt in dat in voorkomende gevallen, waar raadpleging van de achterban geboden lijkt, de betreffende voorstellen minstens vier weken voor de vergadering van het College de leden daarvan bereiken en/of dat het College aandringt op uitstel van de besluitvorming, wanneer blijkt dat een substantieel aantal leden van het College aanleiding ziet tot raadpleging van de achterban.
- 2 Verklaart de in de vergadering van 28 november 1975 aangenomen motie niet langer van toepassing.

- 3 In die gevallen, waarin het College het wenselijk acht, al dan niet op voorstel van de Algemene Raad, dat ten aanzien van onderwerpen, die op de agenda van vergadering van het College staan, de leden van de plaatselijke orde worden geraadpleegd, zal daartoe de mogelijkheid worden geboden alvorens besluitvorming ten aanzien van die onderwerpen plaatsvindt.
- 4 In de in het vorige lid genoemde gevallen zullen de leden van het College met de hen betreffende plaatselijke Raad van Toezicht in overleg treden over de vraag of en hoe de leden der orde in het arrondissement in de gelegenheid dienen te worden gesteld omtrent de onderwerpen, in de agenda voor de vergadering vermeld, van hun gevoelen te doen blijken tegenover de afgevaardigden en met dezen over het door hen in de vergadering in te nemen standpunt van gedachten te wisselen.
- 5 Indien de agenda, waarop de betreffende onderwerpen zoals hiervoor bedoeld voorkomen, de leden van het College niet tijdig heeft bereikt, teneinde hen in staat te stellen tijdig met de leden van de plaatselijke orde overleg te plegen, zal de besluitvorming omtrent het betreffende onderwerp worden uitgesteld.

De leden van het College zullen de aan hen gebleken zienswijze van de leden der plaatselijke orde bij de besluitvorming in het College in hun overwegingen betrekken.’

Categorie-indeling

Het College spreekt zich na korte discussie over de voorliggende notitie uit voor handhaving van de thans vigerende categorie-indeling.

Centrale Controle Verordeningen

Het College spreekt zich uit voor voortgang van het project dat een centrale controle van de verschillende verordeningen mogelijk wil maken en ziet de voorstellen voor aanpassing van het juridische kader waarbinnen de controle zich afspeelt, gaarne op de collegevergadering van 14 september tegemoet.

De volgende collegevergaderingen: 14 september te Zeist en 30 november te Utrecht.

De voorlopige agenda voor de vergadering van 14 september:

- Vervolg op de extra Ordevergadering van 18 juni jl.
- Aanpassingsverordeningen in verband met de invoering van de euro, de implementatie van de Vestigingsrichtlijn en de noodzakelijke wijzigingen in het juridisch kader rond de centrale controle op de naleving van de verordeningen
- Gefinancierde rechtshulp
- Vaststellen inkomensgrenzen financiële bijdrage

Reacties

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden brieven en reacties zonodig in te korten.

Het verslag door redactielid Leo van Osch van de extra Ordevergadering die de Belangenvereniging van Ondernemende Advocaten op 18 juni bijeen deed roepen (Advocatenblad 2001-12, pp. 452-457), heeft enkele reacties opgeroepen die we hier publiceren.

Daarna plaatsen we reacties op de boekrecensie in datzelfde nummer.

Ten slotte werd er ook gereageerd op het artikel over procesfinanciering nieuwe stijl

Onterechte complimenten

Advocatenblad-redacteur Leo van Osch heeft de essentie van de eerste Buitengewone Ordevergadering aller tijden (de door hem gememoreerde vergadering over de pensioenverordening was er een van het College van Afgevaardigden) uitmuntend verwoord aan het slot van zijn artikel (... 'er leeft een niet te onderschatten gevoel dat de Orde te ver af is komen te staan van een groot deel van de beroepsgroep', Advocatenblad 2001-12, p. 455). BOA krijgt evenwel in de – door Van Osch geheel vanuit zijn eigen beleving geschreven – sfeertekening een paar onterechte complimenten. Zo was de zaal bepaald niet voor tweederde met leden en aanhangers gevuld. Het bestuur heeft niet meer dan zo'n vijftig leden gezien en was dus oprecht en blij verrast met de grote bijval die hun inleidingen bleken te oogsten van deze zaal die voor zo'n 80% uit 'buitenstaanders' bestond.

Het verwijt aan het adres van de AR dat er onvoldoende pogingen zijn gedaan om de spreektijd van de inleiders in te perken is niet terecht. Daar is aan gedaan wat maar even kon, maar een ervaren voorzitter weet wat hem te wachten staan als hij een spreker die voortdurend applaus oogst, probeert af te kappen. Daarnaast was er nog een formele reden (en daar zijn juristen nu eenmaal erg gevoelig voor) dat na te laten. In het verzoek tot het uitroepen van de vergadering, zoals dat tevoren elfduidzenvoudig door de Orde is verspreid, stond al vermeld dat de inleidingen ongeveer anderhalf uur zouden duren. Daar zijn de sprekers keurig binnen gebleven, dus daar viel niet aan te tornen.

De extra Ordevergadering

Op 18 juni 2001 is een extra vergadering van de Orde gehouden. De aanleiding voor het houden van deze vergadering was zowel de Boekhoudverordening als de tweedeling in de balie. In een (te) uitgebreid artikel heeft een redactielid van het *Advocatenblad* zijn visie op de vergadering gegeven. De toonzetting van het artikel was vanaf de gekozen titel tot aan de laatste regel badinerend. Alles wat rinkt naar BOA is zwart, maar een enkele raaf was wit. In het daaropvolgende artikel is mr. G. van Amstel de gelegenheid geboden het neersabelen nog eens dunnetjes over te doen. In de bewuste aflevering van het *Advocatenblad* ontbreekt een inhoudelijk verslag van hetgeen op de vergadering aan de orde is gekomen. Hetgeen door mij naar voren is gebracht, wordt in deze bijdrage weergegeven.

Het aardigste compliment wordt gegeven in het krachtig uitgesproken vermoeden dat mr. Bogaers uit Laren op verzoek van BOA 'zogenaamd spontaan' iets zou hebben gezegd. Als de door hem gesproken woorden – die inderdaad een ovationeel applaus oogstten – door de BOA-bestuursleden zouden zijn bedacht, zou die ovatie hun dus eigenlijk toekomen. Het is strelend, maar de eerlijkheid gebiedt mij toch deze scherpzinnige complottheorie van de hand te wijzen. Bogaers sprak wel degelijk spontaan en geheel namens zichzelf en uitsluitend aan hem komt dus de eer toe, precies datgene te hebben verwoord waarmee een zo groot deel van de zaal het zo hartgrondig eens bleek te zijn.

Een beetje jammer is wel de mistroostige inhoud van de boodschap die deze reactie aan de zaal ontlokte. Als zovelen zich door het bestuur van de Orde geschoffeerd voelen (ongeacht of dat terecht is of niet) geeft dat zeer te denken, vooral als dat blijkt in het enige echt democratische orgaan: de algemene ledenvergadering. Dat heeft Van Osch blijkens zijn slotconclusie haarscherp aanvoeld.

Wie overigens een beeld (en dan: letterlijk) van de vergadering wil hebben zou even naar www.boaweb.nl kunnen surfen en de ter vergadering gemaakte foto's bekijken. Deze vertellen geheel zwijgend hun eigen verhaal over deze 'Poolse Landdag'.

F.J. van Velsen, voorzitter BOA

Aanleiding

De Orde heeft een Boekhoudverordening aangenomen, waarin de éénpitter een derde van buiten zijn kantoor om een controlerende tweede handtekening moet vragen teneinde geld aan een cliënt te kunnen doen overmaken. De Orde heeft doen weten dat malversaties in het verleden aanleiding vormen voor de nieuwe Boekhoudverordening. In de gevallen dat de malversaties zich over een langere periode hebben voorgedaan zonder dat de Orde heeft ingegrepen, is sprake van een verzuim in de controlerende taak van de Orde. De Orde heeft nagelaten de naleving van de Boekhoudverordening adequaat te controleren en heeft evenmin tijdig ingegrepen als de jaarlijkse verklaring, dat was voldaan aan de Boekhoudverordening, achterwege bleef. Het tekortschieten in de eigen controlerende functie kan geen reden zijn om dan maar een beperkte groep, de éénpitters, op te zadelen met extra kosten en werkzaamheden.

Reacties

Rechtstreekse betaling aan cliënt

Door de vorige landelijke deken is aangegeven dat gelden direct naar de cliënt kunnen, zodat feitelijk het probleem met de tweede handtekening niet bestaat. Mij heeft nimmer een brief van welk kantoor dan ook bereikt, waarin wordt verzocht gelden rechtstreeks aan de cliënt over te maken. Door mij is tijdens de vergadering aangegeven, dat de onvermogene cliënt meestal niet in staat is de in gedragsregel 28 lid 1 genoemde voorschotten te voldoen. Bij gebrek aan financiële middelen zou deze cliënt geen rechtsbijstand kunnen krijgen, indien hij geen gebruik zou kunnen maken van de hem in lid 2 geboden mogelijkheid tot verrekening van het honorarium met aan hem toekomende gelden. In na te noemen niet-limitatief opgesomde gevallen zal de cliënt met de advocaat conform gedragsregel 28 lid 2 schriftelijk overeenkomen dat verrekening van het honorarium zal plaatsvinden: bij een proceskostenvergoeding ex. art. 57 WRv.; bij een gedeeltelijke vergoeding van de kosten van rechtsbijstand ex. art. 591a Wsv.; bij een lumpsum, waarin de kosten van rechtsbijstand zijn opgenomen.

In de beide eerste gevallen dekt de vergoeding niet de kosten van rechtsbijstand, zodat de cliënt dient bij te betalen. Na aftrek van de – reserende – kosten worden de derdengelden aan de cliënt uitbetaald. Mijn eigen ervaring leert dat na uitbetaling van het gehele bedrag aan de cliënt de declaratie veelal onbetaald gelaten wordt, zulks met name indien de cliënt niet in Nederland woonachtig is. Een voorlopige of voorwaardelijke toevoeging biedt geen soelaas, omdat die niet feitelijk tot uitbetaling komt en slechts de mogelijkheid tot genoemde verrekening aan de advocaat ontnemt. In een lumpsum zit tevens de vergoeding voor de werkzaamheden van de advocaat opgenomen. Indien de gehele uitkering rechtstreeks naar de cliënt gaat, blijven ook dan de werkzaamheden van de advocaat onbetaald. De advocaat zal dat betalingsrisico willen vermijden, waardoor het aanbod van rechtsbijstand aan de particuliere cliënt wegvalt. Aanbod dat vaak van de éénpitter afkomstig is in zaken met een kapitaalkrachtige wederpartij zoals overheid of verzekeraars, die veelal worden bijgestaan door grote kantoren.

Ook in het geval van toekenning van schadevergoeding voor ten onrechte ondergane vreemdelingenbewaring gaan de gelden niet rechtstreeks naar de cliënt, omdat de rechtbanken weigeren de vergoeding rechtstreeks aan de cliënt uit te keren. De rechtbank stort de vergoeding op de derdengeldrekening, waarna de gelden – veelal per kas – aan de vreemdeling worden uitbetaald.

Geconcludeerd moet worden dat de Orde publiekelijk een onjuiste voorstelling van zaken heeft gegeven door te stellen, dat derdengelden rechtstreeks naar de cliënt kunnen worden overgemaakt. Dat geldt wellicht voor zakelijke cliënten van grote kantoren, maar zeker niet voor de onvermogene particuliere cliënt van de éénpitter. Het zou slechts uitval van aanbod betekenen en tot gevolg hebben dat de particuliere cliënt juridisch machteloos komt te staan tegenover zijn kapitaalkrachtige wederpartij.

Onverzekerbare primaire betalingsverplichting

Door de Orde is gesteld dat de aansprakelijkheid van de tweede bestuurder verzekerd kan worden bij Aon Nederland. De polisvoorwaarden laten evenwel de mogelijkheid open dat de verzekeraar uitkering weigert, bijvoorbeeld indien niet aan de primaire betalingsverplichting is voldaan.

De essentie van de Boekhoudverordening is volgens de Orde om die primaire betalingsverplichting zeker te stellen, zodat de gelden bij de cliënt terechtkomen. De functie van de tweede bestuurder is het controleren van de éénpitter. Indien de gelden op wat voor manier dan ook toch bij een derde terechtkomen, kan de verzekeraar uitbetaling weigeren, indien de tweede bestuurder civielrechtelijk door de cliënt van de éénpitter tot betaling wordt aangesproken. Die cliënt heeft immers geen boodschap aan de uitsluiting van de hoofdelijke aansprakelijkheid van de tweede bestuurder, omdat die afspraak immers niet met de cliënt is gemaakt. De cliënt zal – terecht – stellen dat de tweede bestuurder jegens hem aansprakelijk is, omdat hij verwijtbaar tekort is geschoten in de nakoming van zijn primaire verplichting om de éénpitter te controleren. Er is geen enkele garantie dat de vordering van de cliënt zal worden afgewezen, zoals er evenmin een garantie is dat de verzekeraar zal betalen. Per saldo staat de tweede bestuurder dus met zijn privé-vermogen garant voor de eventuele toekomstige schulden van de éénpitter aan diens cliëntèle.

Waarborgfonds

Door de deken is tijdens de extra vergadering aangegeven dat een waarborgfonds malversaties uitlokt en tevens, dat de jaarlijks te betalen bijdrage onbeheersbaar hoog zal zijn. Beide stellingen zijn aantoonbaar onjuist. Er is slechts een beperkt aantal gevallen geweest waarin de cliënten hun geld niet hebben gekregen. Veelal verkeerde de advocaat in financiële moeilijkheden en werden over een periode van jaren derdengelden gebruikt om het kantoor draaiende te houden. Bij tijdig ingrijpen door de deken was veel leed voorkomen.

De door de deken gemaakte vergelijking met de Engelse balie loopt mank nu ook notarissen met onroerendgoedtransacties daaronder vallen. Er is geen sprake van faillissementen van advocaten als gevolg van claims van zakelijke cliënten. Mocht dat trouwens wel zo zijn, dan hou ik het ervoor dat de claims van grote zakelijke cliënten zich richten tot de grote kantoren. Ook dat kan dan geen reden zijn om éénpitters op te zadelen met een tweedehandtekeningvereiste. Evenmin valt te rechtvaardigen dat de éénpitter jaarlijks wel f 500 aan verzekeringspremie moet ophoesten doch anderzijds voor de overige leden van de balie een bijdrage aan het waarborgfonds van f 100 per jaar te veel gevraagd zou zijn.

Onverwijldde wijziging

Plaatselijke dekens staan, zo lijkt het, te trappelen om tuchtrechtelijk tegen de onwillige éénpitters op te treden. Mr. Van der Goen gaf dat tijdens de vergadering reeds aan en mr. Ekering (deken Rotterdam) liet weten zelf wel te bepalen wat het beleid zal zijn. Dat beleid houdt tot op heden in mijn geval een weigering in om op mijn verzoek een tweede bestuurder te benoemen en een algemene weigering om een arrondissementsstichting op te richten zoals door de Orde is voorgesteld. Kennelijk zijn aan de naleving van de Boekhoudverordening te veel werkzaamheden verbonden en kan er niemand zo gek gekregen worden om zich om niet garant te stellen voor mijn potentiële schulden. Dat vastgesteld hebbend, is er slechts één remedie: de onverwijldde wijziging van de Boekhoudverordening met de afschaffing van de verplichte tweede handtekening en de invoering van een waarborgfonds, waaraan alle ingeschreven advocaten moeten bijdragen (bijvoorbeeld jaarlijks f 100).

Reacties

De tweedeling in de balie

De deken liet tijdens de vergadering weten dat de verdere verhoging van het uurtarief in de gefinancierde rechtshulp niet gekoppeld mag worden aan extra kwaliteitseisen. Dezelfde dag heeft de staatssecretaris laten weten de verdere verhoging aan extra kwaliteitseisen te zullen koppelen en in zijn artikel op p. 437 van het *Advocatenblad* lijkt ook de deken om te zijn en nu in te stemmen met de invoering van extra kwaliteitseisen. Kennelijk hebben we tot op heden broddelwerk geleverd!

Wie het boekje van het Skir heeft gelezen weet dat met name koffie voor de cliënt, vaste openingsuren en telefonische bereikbaarheid van belang zijn. Een buitenstaander zal dan gaan controleren of ik als kantoor-aan-huis-houdend advocaat wel op tijd de telefoon opneem en mijn vrouw (als secretaresse) afdoende in alle zaken op de hoogte heb gehouden om de cliënt – inhoudelijk? – te woord te staan. Mocht zij een antwoord niet paraat hebben, dan moet zij mij volgens het Skir tijdens een terechtzitting kunnen storen voor overleg. De rechterlijke macht is gewaarschuwd! Wij laten op voorspraak van het Skir voortaan allemaal de telefoon en pieper tijdens de zittingen aan, teneinde de door het Skir gewilde kwaliteit te kunnen leveren.

Geen souplesse

In het verslag van de extra Ordevergadering wordt een onjuiste suggestie aan mijn opmerking verbonden. Aan de orde was de opmerking van de landelijk deken dat hij er bij de plaatselijke balies op aangedrongen had een stichting op te richten – in de wandelgang de ‘bezemstichting’ genoemd – waarbij advocaten die er niet in geslaagd waren zelf een stichting met een tweede bestuurder op te richten zich zouden kunnen aansluiten. Toen mr. Dorsman uit Rotterdam meldde dat zo’n bezemstichting er in Rotterdam niet was, en ook niet zou komen, zei mr. Guensberg dat hij mij daarover nog wel zou opbellen. Toen heb ik inderdaad gezegd dat dat niet nodig was omdat wij op dat punt een eigen beleid hadden.

De Boekhoudverordening en het optreden van deken en Skir zijn uitingen van de tweedeling in de advocatuur. De Orde noch het Skir heeft kennelijk enig benul van wat ik als éénpitter doe. Ik behandel strafzaken, vreemdelingenzaken en letselschadezaken voor onvermogen de particulieren (bijv. *NJ* 1997/398). Die cliënten zijn aangewezen op de in gedragsregel 28-2 genoemde verrekening. Cliënten bellen vaak buiten kantooruren. Zij malen niet om koffie, maar om adequate rechtshulp. De Orde zou er beter aan doen toe te zien op het instandhouden van het aanbod van rechtshulp door éénpitters. Zij dient tevens behoorlijk tegengas te geven bij de pogingen van de overheid de nakoming van de op haar rustende verdragsverplichtingen (onder andere art. 6 lid 3c EVRM) ten laste te laten komen van de advocaat door belachelijk lage vergoedingen te betalen. ‘Wij bieden al jaren gedegen kwaliteit’ had het antwoord aan de staatssecretaris moeten zijn en wij wensen daar een reële vergoeding voor te ontvangen.

Gerard Dorsman, éénpitter te Rotterdam

Het was en is niet de bedoeling van de Rotterdamse Raad van Toezicht om zo’n stichting op te richten. Daarvoor bestaan in mijn ogen ook allerlei goede redenen maar dat is nu niet zo interessant. Wat u in uw artikel suggereert is dat mijn beleid zou zijn om bij de controle op de naleving van de boekhoudverordening maar een oogje dicht te knijpen, of ‘enige souplesse’ te betrachten. Dat is onjuist en ook een verkeerd signaal.

(mr. J.C.P. Ekerling, deken van de Orde van Advocaten in het Arrondissement Rotterdam)

Recensie We zien u wel in de rechtszaal

(Advocatenblad 2001-11, p. 418v.)

De manier waarop Leo van Osch het boek van Paul Ruijs bespreekt is een bevestiging voor onze overtuiging dat advocaten, rechters, redactieleden van juridische tijdschriften en andere hoeders van ons recht niet met kritiek op hun doen en nalaten kunnen omgaan.

Paul Ruijs draagt in zijn boek een groot aantal zeer verontrustende, mij op lijf en ziel geschreven, feiten aan over het tuchtrecht voor advocaten. Daar gaat Van Osch helemaal niet op in. De even verontrustende, duidelijke en feitelijke aangetoonde verstrengeling van belangen van rechters, advocaten, notarissen, de ANWB en de Consumentenbond, bedenkelijke betaalde bijbanen van rechters – al die feiten spreekt hij niet tegen maar doet hij af met opmerkingen als ‘Ruijs wil de lezer doen geloven’ en ‘wat Ruijs uit het oog verliest is dat de feiten de vordering moeten kunnen dragen’. Hetzelfde geldt voor het door Ruijs aanschouwelijk gemaakte, angst-aanjagende gebrek aan/ontbreken van de onafhankelijkheid van de advocaat/rechter-plaatsvervanger.

Helemaal op het binnenhalen van een goedkoop effect en kennelijk ter geruststelling van de lezers van het *Advocatenblad* is het aangehaalde citaat van de Engelsman Wilkins dat ‘het oude Griekenland dient te worden gesitueerd in Zeeland’. Daardoor krijgen de slotwoorden van de boekbespreking ‘Ik wil het graag geloven’ een suggestieve werking, die niet in overeenstemming te brengen is met de ernst van het boek van mr. Ruijs.

Wij hebben het boek van Ruijs met zeer veel aandacht gelezen. Na acht jaar het Recht recht in de ogen gekeken te hebben kunnen wij niet anders dan concluderen dat de door Ruijs gemelde feiten juist zijn. Van geval tot geval blijkt dat het tuchtrecht voor advocaten een farce is, dat belangen van advocaten en rechters zich alom verstrengelen, dat vele rechtzoekende burgers door de al te commerciële advocatuur worden afgehouden van een oordeel van de rechter of in aanmerking komen voor oordeel van een rechter die door advocaten niet goed geïnformeerd noch geïnstrueerd blijkt.

Ook blijkt uit concrete gevallen dat het 'geen sinecure is' om het OM of het Hof in een vordering ex. art.-12-procedure te bewegen om tot strafrechtelijke vervolging over te gaan, ook al wordt de vordering 'door onweerlegbare feiten gedragen'.

Voor het vinden van Recht en waarheid gelden slechts de feiten. Wij beschikken over tal van verontrustende feiten die slechts aangeven dat het met de staat van ons recht nog veel erger is dan Ruijs aangeeft, feiten waaruit blijkt dat de onvrede van vele mensen met hun rechtsbedrijf even ver-

Ik wil u bedanken voor de manier waarop u aandacht heeft besteed aan mijn boek. Het boek kreeg een prominente, niet te missen plaats in uw blad, en ook met de recensie zelf was ik ingenomen. Eens te meer stel ik met genoegen vast dat uw redactie zich onafhankelijk gedraagt en gevoelige onderwerpen niet uit de weg gaat. Ik kan u verzekeren dat dat niet overal het geval is. Op deze manier blijft het zo belangrijke besef levendig

Leo van Osch besluit zijn recensie met een vergelijking met een ander boek 'Na lezing moest ik denken aan het merkwaardige boek van de engelsman Wilkins, die met evenveel overtuiging en zeggingskracht als Ruijs bij hoog en laag verkondigde dat het oude Griekenland diende te worden gesitueerd in de provincie Zeeland. Ik wil het graag geloven.'

Het boek van Imam J. Wilkins *Where Troy Once Stood* (Rider 1990, ISBN 0-7126-2463-5) heb ik gelezen. Wilkins (1936) geboren in Nederland, maakt heel aannemelijk dat het Troje-verhaal met de blonde Helena en haar Paris geen Griekse sage is, maar gebaseerd is op verhalen van Keltische oorsprong. Ook zo de reizen van Odysseus. De Kelten hadden een orale traditie van overlevering en Homerus zou de verhalen op die bronnen hebben gebaseerd en op schrift gesteld. Wilkins maakt aannemelijk dat een dwalen over de toch niet zo immens grote Middellandse Zee voor een duur van twintig jaren wel erg lang is. Hij noemt zeer aannemelijk met tal van argumenten dat de reis onder meer over de Atlantische oceaan zou zijn gegaan. De sage vermeldt het wachten gedurende een maand op een gunstige wind. De gelijkenis met passaatwinden wordt dan ook aannemelijk.

Dat Wilkins echter Griekenland in Zeeland zou situeren zoals Van Osch stelt, is niet juist geciteerd. Wilkins merkt op dat Circe gelijkenis vertoont met de naam Zierikzee, en dat op het eiland Schouwen, zoals de

ontrustend als gevaarlijk is en een uitweg zoekt die in meer gevallen explosief zal zijn.

Ten slotte moet me toch van het hart dat ik na lezing van de bespreking van het boek van Ruijs moest denken aan de uitspraak van een Spaanse auteur: 'De slaap van het gezonde verstand baart monsters'.

(Mr. H. Peters, jurist, ex-advocaat en juridisch adviseur van de stichting Advocatuur.)

dat niet iedereen in een toga niet deugt.

Ik hoop dat het boek zijn weg vindt en z'n werk doet. Aan uw zetje in de rug zal het niet liggen. En ik zou dat boek van die Engelsman Wilkins best weleens willen lezen.

(Paul Ruijs)

naam doet vermoeden, in de oudheid mysteriescholen waren gevestigd. In Zeeland staat ook een enorme Basiliek, veel groter dan de omvang van de bevolking zou rechtvaardigen.

We weten dat er nogal wat kritiek was en kennelijk nog steeds is op de combinatie advocaat en rechter-plaatsvervanger. De kritiek lijkt mij fundamenteel, evenals het vermelden van nevenfuncties van rechters. We hebben een goed systeem in Nederland, maar ook een goed systeem heeft onderhoud nodig. Een kritische benadering van het systeem kan heel gezond zijn. En aangezien Paul Ruijs veel overtuiging en zeggingskracht heeft volgens Van Osch, lijkt mij dat des te meer reden te zijn om serieus en kritisch op die argumenten in te gaan. Gezien het boek van Paul Ruijs blijkt dat er een zekere onvrede is met ons rechtssysteem. Ik vind dat we daar in commentaar in ons blad serieus op in moeten gaan.

Wilkins is in feite met zijn boek een dissident tegen gevestigde meningen. Ik heb zijn boek ervaren als een intelligente meeslepende analyse. Ook Paul Ruijs zou je kunnen aanmerken als een dissident. Als er geen luizen meer in de pels zitten wordt de pels vermoedelijk niet meer regelmatig gepoetst en nagevlooid. Laten we een beetje zuinig zijn op onze dissidenten.

(M. Baijens, advocaat te Oude Willem)

Procesfinanciering nieuwe stijl is gat in de markt

(Advocatenblad 2001-11, p. 418v.)

De advocaat behoort zich te kenmerken door goed adequaat feitenonderzoek en een deugdelijke studie van jurisprudentie en literatuur. Ik heb soms de indruk, dat het sommige journalisten aan deze ook voor hun professie noodzakelijke onderzoekskwaliteiten ontbreekt.

Zou u de markt voor letselschade hebben geïnventariseerd dan zou u hebben geconstateerd dat de Pals Groep 's lands grootste hulpverlener op dit gebied is. Zij doet dit op basis van *no cure no pay*, waarbij als kenmerk geldt, dat de advocaat, die mogelijkerwijs moet worden ingeschakeld 'altijd wordt betaald'. Een grove schatting leert, dat op jaarbasis op die wijze in

500 dossiers de advocaat te hulp wordt geroepen.

Het aan de orde gestelde 'gat in de markt' is daarmee althans in kwantitatief opzicht een gaatje gebleken. Al helemaal is geen sprake van een nieuwe ontwikkeling, waarbij voor grote groepen mensen de gang naar de rechter een stuk dichterbij zou zijn gekomen. Alvorens de ronkende kreten van de heren De Jonge en Udink over te nemen, had u ze beter aan de hand van de feitelijke situatie kunnen controleren.

(mr. H.J. Hoge, Pals groep bv)

Hoe zat het ook alweer met...

De eiser moet zijn woonplaats in de dagvaarding vermelden, ter identificatie. Ook dient hij een vaste en gemakkelijk bereikbare plaats te kiezen in de gemeente waar de rechter zitting houdt. Toch zal de rechter bij schending van deze regels nimmer meer de nietigheid van de dagvaarding uitspreken.

Willem Heemskerck
redactielid

domiciliekeuze (I)?

Artikel 5 lid 1, aanhef en sub 1° Rv luidt, voorzover hier van belang: 'Het exploit van dagvaarding zal moeten behelzen: (...) de woonplaats des eischers, met opgave van de door hem gekozen woonplaats in de gemeente waar de rechter zitting houdt'. Ingevolge deze bepaling dienen in het exploit van dagvaarding twee woonplaatsen te worden vermeld, te weten de woonplaats van de eisende partij(en) en het gekozen domicilie.

Zoektocht

De vermelding van de woonplaats van de eiser dient ertoe om deze te identificeren, evenals overigens het vereiste van de vermelding van zijn naam en (eventueel)¹ voornaam; dit exploit moet de gedaagde immers duidelijk maken *wie* van hem eist en tegen wie hij zich derhalve moet verweren, zo hij dat wil.² Dat betekent dan ook dat van de eiser in beginsel niet wordt gevergd dat hij zijn volledige adres vermeldt, omdat met de aanduiding van zijn voornamen, achternaam en de gemeente waarin hij woont voor de gedaagde veelal voldoende duidelijk is wie deze tegenover zich heeft.³ Deze ratio van de woonplaatsvermelding brengt mee dat de eiser zijn woonplaats in de zin van artikel 1:10-14 BW dient te vermelden en niet (uitsluitend) kan volstaan met de vermelding van een gekozen woonplaats in de zin van artikel 1:15 BW.⁴

Naar ik overigens meen zou het een efficiënte rechtspleging en de belangen van de gedaagde dienen als de eiser verplicht

wordt zijn volledige adresgegevens in het exploit van dagvaarding weer te geven, uitzonderingen daargelaten liefst zelfs met daarbij de verplichting – voor binnenlandse eisers – om een recent uittreksel uit de gemeentelijke basisadministratie of een uittreksel uit het KvK-Handelsregister in het geding te brengen; dat zou immers het procederen door 'spookpartijen' kunnen voorkomen en de zoektocht van de gedaagde naar het actuele adres van eiser vergemakkelijken.⁵ Dat adres heeft die gedaagde bijvoorbeeld nodig in verband met het instellen van hoger beroep of in verband met betekening van het vonnis aan eiser in gevolge artikel 430 lid 3 Rv, die voor executie (van een ten laste van eiser gegeven proceskostenveroordeling of toegewezen reconventionele vordering) is vereist. Aan een dergelijke verplichting is echter ook in wetsvoorstel 26 855 (zie art. 1.6.1 lid 2 sub b) niet gedacht.⁶

Vaste en bereikbare plaats

Naast de eigen woonplaats dient eiser in de dagvaarding ook het *gekozen* domicilie te vermelden en wel in de gemeente waar de rechter zitting houdt.⁷ De reden hiervan is dat er voor de duur van de instantie – want zo lang geldt de domiciliekeuze – een vaste⁸ en gemakkelijk bereikbare plaats moet zijn waar de gedaagde eventuele betekeningen of aanbiedingen kan doen.⁹

Het vereiste van domiciliekeuze geldt in alle gevallen waarin een dagvaarding is voorgeschreven, dus naast rechtbank- en kantongerechtsprocedures (art. 103 Rv) ook

in kort geding (art. 290 lid 1 Rv), hoger beroep (art. 343 lid 1 Rv), cassatie (art. 407 lid 1 Rv), verzet (art. 83 lid 1 Rv¹⁰) en request-civiel (art. 83 lid 1 Rv).

In geval van verplichte procureur- of (bij de Hoge Raad) advocaatstelling¹¹ wordt de woonplaats *geacht* te zijn gekozen bij die procureur of advocaat, tenzij in het exploit van dagvaarding anders uitgedrukt.¹² Dat laat onverlet dat van eiser (dan wel appellant, eiser tot cassatie of opposant) gevegd wordt dat hij het *volledige* kantooradres – dus met straatnaam en huisnummer – van die procureur of advocaat, of van het elders gekozen domicilie, doet vermelden,¹³ juist omdat het hangende de instantie als betekenis- en/of aanbiedingsadres fungeert.

De eiser – c.q. diens procureur – dient er echter wel op bedacht te zijn dat de procureur zijn kantoor niet hoeft te hebben in de gemeente waar de rechter zitting houdt, bijvoorbeeld omdat de procureur in een andere gemeente binnen het arrondissement kantoor houdt of omdat ingevolge artikel 50 lid 2 jo. 34 lid 2 RO de rechter in een andere gemeente dan de hoofdplaats van het arrondissement zitting houdt;¹⁴ in dat geval moet ook op een adres binnen de gemeente waar de rechter zitting houdt domicilie worden gekozen, hetgeen in de praktijk veelal de griffie van het desbetreffende gerecht is (vgl. art. 12 lid 3 en 66 Advocatenwet). Artikel 133 lid 3 Rv staat, tot aan het eindvonnis, ook betekeningen aan dit pro forma-domicilie toe.

Nimmer meer nietigheid

De beide woonplaatsvermeldingen van art. 5 lid 1 sub 1° Rv zijn op straffe van nietigheid voorgeschreven (aldus art. 91 lid 1 Rv), maar ingevolge art. 93 lid 2 Rv zal de rechter in geval van een niet-verschenen gedaagde slechts de nietigheid van de dagvaarding uitspreken, als aannemelijk is dat de gedaagde niet is verschenen ten gevolge van dat gebrek. Naar mijn mening zal dat, als van andere gebreken geen sprake is, nooit aannemelijk kunnen zijn.¹⁵ Als de gedaagde wel op de dagvaarding verschijnt, of, na bij verstek te zijn veroordeeld, in verzet komt, zal de rechter een tot nietigverklaring van de dagvaarding strekkende exceptie gezien art. 94 lid 1 Rv moeten verworpen, wanneer het gebrek van dien aard wordt bevonden dat de gedaagde daardoor in zijn verdediging niet is benadeeld. Gezien de stelregel van de Hoge Raad dat het aantal gevallen waarin de rechter bij uitzondering de nietigheid van de dagvaarding moet uitspreken, zo beperkt mogelijk wordt gehouden,¹⁶ denk ik dat het nimmer (meer)¹⁷ tot een nietigverklaring komt in verband met het ontbreken van (of een onjuiste) woonplaatsvermelding van de eiser en/of domiciliekeuze binnen de gemeente waar de rechter zitting houdt.

Het gekozen domicilie kan ook betekenis hebben als adres waar de appel- of cassatie-dagvaarding kan worden uitgebracht; daarover meer in mijn volgende bijdrage. **n**

Noten

- 1 Bij rechtspersonen immers niet; hierna zal gemakshalve in beginsel van een (één) natuurlijk persoon worden uitgegaan.
- 2 Zie Van Rossem/Cleveringa, aantek. 4 op art. 5.
- 3 In bijzondere gevallen, te weten bij veelvoorkomende namen en/of grote gemeenten (bijvoorbeeld Jan de Vries, Amsterdam) volstaat deze aanduiding wellicht niet en kan ook de vermelding van het woonadres worden gevegd.
- 4 Vgl. Van Rossem/Cleveringa, aantek. 6 op art. 5.
- 5 Het kan dan nog altijd een zoektocht zijn omdat het adres na uitbrenging van de dagvaarding uiteraard wel kan veranderen.
- 6 Zie immers het beperkte commentaar op art. 1.6.1 in de memorie van toelichting, TK 1999-2000, nr. 3, pp. 70-71.
- 7 In wetsvoorstel 26 855 staat deze verplichting in verband met het onderscheid tussen exploit en dagvaardingen opgenomen in artikel 2.3.1 lid 2 sub b.
- 8 Niet van eventuele verhuizingen van eiser afhangende.
- 9 Zie artikel 133 lid 3 Rv; betekening hangende de instantie wordt bijvoorbeeld vereist in art. 136 lid 1, 147 lid 1, 259, 264, 278 lid 1 en 282 lid 2 Rv.
- 10 Vgl. HR 23 juni 1933, *NJ* 1933, p. 1591.
- 11 Zie art. 133 lid 1 Rv voor rechtbankprocedures, art. 290 lid 1 Rv voor het kort geding, art. 353 lid 1 Rv voor het hoger beroep, art. 407 lid 3 Rv voor het cassatieberoep en M. Ynzonides, *Verstek en verzet*, diss. Rotterdam, Deventer 1996, p. 163 voor het verzet.
- 12 Aldus art. 133 lid 2 en 407 lid 4 Rv.
- 13 Vgl. Rechtbank Den Bosch 1 juli 1955, *NJ* 1956, 175.
- 14 Zie het Besluit nevenzittingsplaatsen van 24 juni 1992, Stb. 331, als nadien gewijzigd.
- 15 Vgl. HR 20 maart 1981, *NJ* 1983, 776.
- 16 Aldus HR 29 april 1994, *NJ* 1995, 269 (HJS), r.o. 3.2.
- 17 Zie – volgens mij – voor het laatst Hof Leeuwarden 30 november 1938, *NJ* 1939, 350, waarin het Hof de nietigverklaring van de inleidende dagvaarding door de rechtbank te Groningen bekrachtigde, omdat van eisers-procureur wel het adres – Ubbo Emmiussingel 37 – was vermeld, maar niet de gemeente waar dat adres was gelegen (uiteraard Groningen!).

elsevier 1/1 fc

fusie etc....
(ps) LINKS

De bijzondere zaak van...

Carin Linssen

Advocaat en speelzaal

Advocaten ontmoeten kleurrijke personen en komen in bizarre situaties terecht. Bijna iedereen kent wel bijzondere voorvallen die tot nadenken stemmen of gewoon vermakelijk zijn. Carin Linssen adviseerde vier peuterleidsters die uitgerekend in de tijd van Sinterklaas werden geschorst.

Jan Pieter Nepveu
freelance journalist

Veel bloemen kregen Linssen en Liebrand Advocaten toen zij in februari verhuisden naar een nieuw pand in Oss. De allereerste bos staat er nog steeds: geknutseld van rietjes en papier door peuters van speelzaal Kruimeltje.

De speelzaal kampte eind 1999 met fusieperikelen en Carin Linssen (42) heeft toen de belangen van vier peuterleidsters behartigd. Eén van hen had al bijna 25 jaar bij Kruimeltje gewerkt. 'De ouders van de peuters hadden vroeger zelf ook bij haar gespeeld,' zegt Linssen. De populaire leidsters werden in december voor onbepaalde tijd geschorst en Oss raakte in rep en roer.

Wat was er vooraf gegaan? Als laatste van de veertien speelzalen uit Oss had Kruimeltje zich aangesloten bij de overkoepelende Stichting Peuterspeelzalen Oss (SPO). Kruimeltje was geliefd omdat ouders er zelf de dagen konden uitzoeken waarop ze hun kinderen er wilden laten spelen. De overkoepelende SPO hanteerde echter het rigide systeem van gekoppelde dagdelen.

De vier peuterleidsters wilden na de fusie het werk op de hun vertrouwde manier voortzetten, maar de SPO dreigde ondanks eerdere beloften met arbeidsrechtelijke consequenties. Linssen: 'De SPO volgde een strategie die in het bedrijfsleven op topniveau niet misstaat, maar die ver overtrokken was voor de peuterspeelzalen in Oss.'

In Kruimeltje speelden zich in de maand die van oudsher de leukste van het jaar behoort te zijn hartverscheurende tafelen af. Sinterklaas kwam weliswaar

Foto: Ruud Rogier

De peuterleidsters merkten dat juridische middelen kracht geven en zijn nu niet meer van elke oekaze ondersteboven.

gewoon langs met cadeautjes, maar de leidsters zaten bijna te huilen. Nog datzelfde weekeinde werden ze voor onbepaalde tijd geschorst.

De plaatselijke kranten werden daarna bedolven onder ingezonden brieven van verontwaardigde ouders. Het *Brabants Dagblad* wijdde een commentaar aan de speelzalen en de plaatselijke televisiezender DTV deed wekenlang verslag. Ten slotte kwam de kwestie in de gemeenteraad, waar alle fracties de peuterleidsters steunden. De raad dreigde de SPO-subsidie in te houden maar de directie gaf geen krimp.

Nu begon Oss echt onrustig te worden. De middenstand ging zich er mee bemoeien. Bioscoop Cinema Royal Oss nodigde de vier leidsters en hun peuters uit voor een gratis voorstelling van de film Kruimeltje, en restaurant 't Putje bood een kerstlunch aan.

Een kort geding stond gepland op 6 januari, inzet: het ongedaan maken van de schorsing. Op oudejaarsdag kreeg de burgemeester kennelijk genoeg van de hele situatie. Misschien dat hij bang was voor onlusten tijdens de jaarwisseling, meegevoeld zal ook zeker hebben dat het inhouden van subsidie op praktische bezwaren zou stuiten. De burgemeester begon daarom op eigen houtje te bemiddelen. Hij vroeg de SPO de schorsing in te trekken en

stelde een afkoelingsperiode voor, waarin wijze mannen (nogmaals) de voors en tegens van gekoppelde dagdelen konden afwegen. Hij deed dat buiten de peuterleidsters om.

Omdat de arbeidsrechtelijke grond voor het kort geding nu was vervallen, werden de peuterleidsters niet-ontvankelijk verklaard. Linssen zegt boos: 'De vier strijdsters hadden de steun van de politiek maar de eenmansactie van de burgemeester heeft die doorkruist.'

Uiteindelijk heeft de SPO in mei het systeem van Kruimeltje toch goedgekeurd. Tien SPO hoofdleidsters bepaalden in nota bene een kwartiertje dat, zolang zij hun eigen gekoppelde dagdelen maar konden handhaven, de leidsters van Kruimeltje hun gang konden gaan. Had de SPO-directie dat eerder bedacht, dan had alle ophef voorkomen kunnen worden.

Wat deze zaak uiteindelijk zo bijzonder maakte? Er is een zichtbare emancipatie van de peuterleidsters uit voortgekomen. 'Je zou er bijna socialist van worden,' zegt Linssen. 'Peuterleidsters die eerst van toeten noch blazen wisten, hebben gemerkt dat juridische middelen kracht geven en zijn nu niet meer van elke oekaze ondersteboven. De volgende stap is het oprichten van een ondernemingsraad.'

Orde-nieuws

Gerechtsdeurwaarderswet in werking

Op 15 juli 2001 trad de Gerechtsdeurwaarderswet in werking. Deze nieuwe wet moet zorgen voor meer marktwerking binnen de beroepsgroep. De vestigingseisen zijn versoepeld. De deurwaarders mogen hun ambtshandeling in heel Nederland gaan verrichten. De wet regelt ook

“Op 15 juli 2001 treedt de Gerechtsdeurwaarderswet (*Stb.* 2001, 70) in werking. Het Deurwaardersreglement komt per die datum te vervallen. De Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders (KVG) wordt per die datum van rechtswege ontbonden en van rechtswege onder algemene titel opgevolgd door de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG). Voortvloeiend uit en gelijktijdig met de nieuwe wet zullen voorts een aantal regelingen van kracht worden.

Algemene maatregelen van bestuur

Deze hebben betrekking op de opleiding en stage, de toegevoegd kandidaat-gerechtsdeurwaarder, de inrichting van het ondernemingsplan en de werkwijze van de Commissie van deskundigen en de tarieven voor ambtshandelingen. De hoogte van de tarieven worden vastgesteld overeenkomstig het u eerder toegezonden advies van de Commissie van der Winkel.

Ministeriële regelingen

Deze hebben betrekking op de rente op derdengelden, de meldingsplicht van ambtshandelingen strijdig met de volkenrechtelijke verplichtingen van de Staat en de in rekening te brengen kosten voor de advisering over de ondernemingsplannen.

een verscherping van het toezicht. Zo zullen de gerechtsdeurwaarders aan een wettelijk tuchtrecht onderworpen zijn. Zie onderstaande brief van het Ministerie van Justitie d.d. 5 juli 2001:

Verordeningen

Deze hebben betrekking op de samenstelling en wijze van functioneren van de ledenraad, de wijze waarop de kantoor- en privé-administratie wordt ingericht en bijgehouden en de gedrags- en beroepsregels. Deze verordeningen zijn voor de eerste keer vastgesteld bij ministeriële regeling.

Voorafgaand aan de inwerkingtreding van de wet zullen de Amvb's in het *Staatsblad* en de overige (ministeriële) regelingen, alsmede het KB houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de wet, in de Staatscourant worden gepubliceerd.

Vermeldenswaard is nog de wijziging van de bevoegdheid van gerechtsdeurwaarders. Met ingang van 15 juli 2001 zijn zij bevoegd tot het verrichten van ambtshandelingen in heel Nederland. De ministerieplicht geldt echter slechts voor het arrondissement waarin de plaats van vestiging is gelegen. Ten slotte komt de taak van de gerechtsdeurwaarder met betrekking tot het dienstdoen ter terechtzitting te vervallen.

De Staatssecretaris van Justitie,
namens deze,
de directeur rechtsbijstand en juridische beroepen,
N.P. Levenkamp”

Indexering griffierecht

De Ministerraad stemde in met het voorstel van Minister Korthals van Justitie om de griffierechten te verhogen met 6,9%. De aanpassing is conform de ontwikkeling van de prijsindex vanaf 1997, toen de laatste indexering van het griffierecht plaatsvond. Het ontwerpbesluit wordt voor advies aangeboden aan de Raad van State. De tekst van het besluit wordt pas openbaar bij aanbidding aan de Tweede Kamer.

Jonge Balie Den Bosch

Het bestuur van de Jonge Balie te Den Bosch is voor het bestuursjaar 2001-2002 als volgt samengesteld:

mw. mr. A.C.M. Geerts, voorzitter; mr. W.J.B. Berendsen, secretaris; mr. D.P. Schalken, penningmeester; mr. W. Bos, algemeen bestuurslid; mr. W.L.H. Aerts, algemeen bestuurslid; mw. mr. W. van de Spijker, algemeen bestuurslid.

Website lokale Orden stapsgewijs geïmplementeerd

In week 22 is er een start gemaakt met het stapsgewijs on line brengen van de website voor de lokale Orden. Het verschil met de landelijke site is dat de arrondissementen de site zelf kunnen actualiseren en onderhouden. Hierdoor krijgt de site couleur locale.

Op de website is de volgende informatie aanwezig: informatie voor de rechtzoekende uit het betreffende arrondissement (algemeen) en informatie voor de advocaat (leden). In het gedeelte ‘algemeen’, bestemd voor de rechtzoekende, ligt de nadruk op zoeken en informeren. Zoeken is mogelijk op advocaat, kantoor, vestigingsplaats en/of postcode. De rechtzoekende kan kiezen op rechtsgebied. Daarnaast is er een aantal aanvullende (zoek)criteria dat te maken heeft met tarifiering: gratis kennismakingsgesprek, tarief op maat, Klachten- en Geschillenregeling of gefinancierde rechtshulp.

VAN DE ORDE

Display

Voor de brochures van de Orde kunt u nog steeds de display bestellen voor uw ontvangstruimte of receptie. De display (zonder brochures) kost f 200,- (excl. verzendkosten en BTW) en is voorradig zolang de voorraad strekt. U kunt uw bestelling richten aan de afdeling Communicatie, faxnummer 070 – 335 35 33 of e-mail pr@advocatenorde.nl

Advocaten gezocht voor wederopbouw Oost-Timor

Op 30 augustus 1999 stemde de bevolking van Oost-Timor voor onafhankelijkheid van Indonesië. Het referendum ging gepaard met een golf van geweld waarbij 1.500 mensen werden vermoord en bijna een kwart miljoen Oost-Timorezen sloeg op de vlucht. Onder leiding van de Verenigde Naties wordt nu hard gewerkt aan de wederopbouw van Oost-Timor. De UNDP (United Nations Development Program) houdt zich bezig met de opbouw van het rechtssysteem. In Oost-Timor is slechts een handvol advocaten over. Deze advocaten zijn nog maar kort aan het werk en hebben nauwelijks ervaring. UNDP heeft een programma opgezet om de Oost-Timorese advocaten te ondersteunen, het *Assistance to the Judiciary System*.

Voor dit project zijn mentoren nodig die rechters en *prosecutors* willen bijstaan. De UNV (United Nations Volunteers) heeft de Stichting Advocaten voor Advocaten gevraagd om in Nederland kandidaten te werven.

UNV zoekt ervaren advocaten en rechters die minstens 3 tot 6 maanden in Oost-Timor rechters en *prosecutors* willen bijstaan in het vergaren van kennis en juridische vaardigheden. De *prosecutor* mentor zal zich onder andere gaan bezighouden met hulp bij de voorbereiding van een zaak, het omgaan met bewijs en getuigen en het optreden ter zitting. De *judicial* mentor zal onder andere hulp gaan bieden bij juridisch analyseren en redeneren. Kennis van het Engels is een absolute voorwaarde. Bovendien wordt, gezien de aard van de werkzaamheden, kennis van het Portugees of het Bahasa Indonesia nadrukkelijk aanbevolen. Kandidaten moeten bereid zijn en in staat zijn om te wonen en te werken onder primitieve omstandigheden. Het bezit van een rijbewijs is vereist.

Sollicitatiebrieven voorzien van een curriculum vitae (in het Engels) kunnen naar het secretariaat van de Stichting Advocaten voor Advocaten worden gezonden: Stichting Advocaten voor Advocaten, secretaris: Nicola Jägers, p/a Janskerkhof 3, 3512 BK Utrecht, tel: 030-253 84 07, fax: 030-253 71 68, e-mail: N.Jagers@law.uu.nl

Rectificatie Vademecum 2001

Toepasselijkheid Verordening Permanente Opleiding

Abusievelijk is er in het *Vademecum Wet- & Regelgeving 2001* op p. 366 ten aanzien van de toepasselijkheid Verordening Permanente Opleiding ten onrechte tweemaal de periode 16 januari – 15 februari, met daarbij een verschillend puntenaantal, vermeld. Hieronder staat het enige juiste schema vermeld.

Datum

Aantal opleidingspunten in dat jaar te behalen

(ontvangst stageverklaring/
herintreding/
vier jaar ingeschreven als advocaat)

1 – 15 januari:	16
16 januari – 15 februari:	15
16 februari – 15 maart:	13
16 maart – 15 april:	12
16 april – 15 mei:	11
16 mei – 15 juni:	9
16 juni – 15 juli:	8
16 juli – 15 augustus:	7
16 augustus – 15 september:	5
16 september – 15 oktober:	4
16 oktober – 15 november:	3
16 november – 15 december:	1
16 december – 31 december:	0

Motie: uurvergoeding naar f 210

De Tweede Kamer nam onlangs de motie Kuijper aan om de uurvergoeding van de sociale advocatuur te verhogen tot f 210. Een motie die werd ingediend door De Wit van SP om de uurvergoeding niet afhankelijk te maken van tevoren bepaalde kwaliteitseisen en een motie van de VVD om de verhoging en de extra kwaliteitsborging als separate trajecten te behandelen werden verworpen. Een CDA motie om het experiment met het Juridisch Loket te bevorderen werd wel aangenomen.

Staatssecretaris Kalsbeek hanteerde in haar antwoord op de moties haar eerder geformuleerde standpunten: er is besloten tot verhoging tot f 180 omdat er niet meer geld beschikbaar is. Het loskoppelen van de verhoging en de kwaliteitstoets vindt Kalsbeek ongewenst. Het besluit over een Juridisch Loket wil ze uitstellen totdat meer duidelijkheid komt over de posities van de Bureaus voor Rechtshulp.

Overigens is het basisbedrag voor de vergoedingen op grond van de jaarlijkse indexeringen op 1 juli jl. verhoogd van f 160 naar f 167 (75,78 Euro). Per 1 juli bedraagt de bijstandsnorm exclusief vakantiegeld f 1567 voor alleenstaanden en f 2239 voor niet-alleenstaanden. Voor rechtzoekenden met een inkomen tot bijstandsniveau geldt een laagste eigen bijdrage van f 125.

Indexering griffierecht

De Ministerraad stemt in met het voorstel van Minister Korthals van Justitie om de griffierechten te verhogen met 6,9 %. De aanpassing is conform de ontwikkeling van de prijsindex vanaf 1997, toen de laatste indexering van het griffierecht plaatsvond. Het ontwerpbesluit wordt voor advies aangeboden aan de Raad van State. De tekst van het besluit wordt pas openbaar bij aanbidding aan de Tweede Kamer.

Agenda

Grotius Academie

Van september 2001 tot en met mei 2002 organiseert de Grotius Academie enkele specialisatie-opleidingen: de opleiding Informaticarecht (in samenwerking met de VIRA), de opleiding Benelux, Europees en Internationaal Merkenrecht en de opleiding Financiering en Zekerheden.

Informatie: Grotius Academie, Postbus 10520, 6500 MB Nijmegen, tel. 024-361 24 92, e-mail: grotius@cpo.kun.nl, www.cpo.nl. Prijs: f 8000 (incl. erkenningsgeld).

De nieuwe Privacywet

Op 1 september treedt de nieuwe Wet Bescherming persoonsgegevens (WBP) in werking. Deze wet vervangt de Wet persoonsregistraties en heeft verstrekken gevolgen voor vrijwel elke onderneming. De WBP geldt voor alle verwerkingen van persoonsgegevens, tot aan een inkomende fax toe. Door de nieuwe wet is er ook sprake van een aanscherping van de voorwaarden waaronder persoonsgegevens mogen worden verwerkt, en krijgt de Registratiekamer, het toezichthoudend orgaan, veel ruimere bevoegdheden. Van 6 september tot 1 november biedt Euroforum een schriftelijke leergang. Prijs: f 3195 / Euro 1450 (excl. BTW). Informatie: Euroforum, Antwoordnummer 10552, 5600 WB Eindhoven, tel. 040-292 59 50.

PAO Belastingwetenschap

Op 13 september organiseert het PAO Belastingwetenschap, samenwerkingsverband van de fiscale vakgroepen, te Utrecht de studiemiddag Internationale bijstand directe belastingen. Prijs: f 375,-. Op 30 oktober te Utrecht de studiedag Faillissement en fiscus. Prijs: f 600.

Informatie: Bureau PAO Belastingwetenschap, Postbus 533, 2300 AM Leiden, tel. 071-513 35 58, e-mail: paob@paob.nl, www.paob.nl

Flexibilisering van inkomen en arbeidsrelaties

Flexibilisering van de arbeidsmarkt stelt steeds hogere eisen aan het human-resource beleid van organisaties. De toenemende concurrentie op de arbeidsmarkt maakt het bieden van goede arbeidsvoorwaarden noodzakelijk. Bedrijven zullen een ander in-, door- en uitstroombelief moeten gaan voeren om aan de nieuwe wensen van de 'nieuwe werknemer' te voldoen.

Op 18 september organiseert de Kamer van Koophandel Rotterdam een praktijkseminar over Flexibilisering van inkomen en arbeidsrelaties. Tijdens deze bijeenkomst komen onder andere de volgende onderwerpen aan de orde: fiscaal aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden à la carte; arbeidsrechtelijke aspecten van een flexibel personeelsbeleid; flexibilisering van de arbeidsvoorwaarden en arbeidsrelatie; individuele arbeidsvoorwaarden. Prijs: f 195,-. Informatie: Kamer van Koophandel Rotterdam, afdeling Praktijkseminars, Postbus 30025, 3001 DA Rotterdam, tel. 010-405 77 90.

Uniform Aanbestedings Reglement (UAR) 2001

Per 1 september 2001 is de nieuwe UAR verplicht voor de Rijksoverheid. Andere opdrachtgevers wordt aangeraden deze regelgeving te volgen. Het Nederlands Studie Centrum organiseert op 20 september te Scheveningen het congres Uniform Aanbestedings Reglement (UAR) 2001. De inhoud van de nieuwe UAR, de nieuwste ontwikkelingen ten aanzien van aanbesteden in de bouwmarkt, gevolgen voor zowel de opdrachtgever als aannemer en het professioneel aanbesteden worden tijdens het congres behandeld. Informatie: Nederlands Studie Centrum, Postbus 93109, 2509 AC Den Haag, tel. 070-441 57 13, e-mail: r.meester@nsc.nl, www.nsc.nl. Prijs: f 1.121,04 / Euro 550 (excl. BTW).

VAN DE ORDE

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Arbeidsrecht

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk

(a.h.v. de jurisprudentie gewezen tot 15 september 2001)***

datum: 23 oktober 2001, 16.15-21.30 uur
docenten: mr. G.C. de Boot, mr. D.J. Buijs, mr. W. van Veen, mr. M. Greebe, mr. C.J. Loonstra, mr. J.M. van Slooten, mr. E. Verhulp, mr. M. Keulaerds, mr. L. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. P.S. van Minnen
plaats: Roermond
punten: 4
prijs: f 495,- (excl. BTW)
 Quod lure BV, tel. 030-693 25 84

Scopecursus: Arbeidsrecht voor de advocatenpraktijk

(a.h.v. de jurisprudentie gewezen tot 15 september 2001)***

datum: 30 oktober 2001, 16.15-21.30 uur
docenten: mr. G.C. de Boot, mr. D.J. Buijs, mr. W. van Veen, mr. M. Greebe, mr. C.J. Loonstra,

mr. J.M. van Slooten, mr. E. Verhulp, mr. M. Keulaerds, mr. L. Sprengers, mr. drs. W.A. Zondag, mr. P.S. van Minnen
plaats: Den Haag
punten: 4
prijs: f 495,- (excl. BTW)
 Quod lure BV, tel. 030-693 25 84

Burgerlijk (proces)recht algemeen

Scopecursus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk

(a.h.v. de jurisprudentie gewezen tot 15 september 2001)***

datum: 18 oktober 2001, 16.15-21.30 uur
docenten: mr. A.T.V. de Bie, mr. F.T. Oldenhuis, mr. A.C. van Schaick, mr. R.H. Stutterheim, mr. G.J.P. de Vries, mr. H. Strens-Meulenmeester, mr. C. Sieburgh
plaats: Eindhoven
punten: 4
prijs: f 495,- (excl. BTW)
 Quod lure BV, tel. 030-693 25 84

Scopecursus: Verbintenissenrecht voor de advocatenpraktijk

(a.h.v. de jurisprudentie gewezen tot 15 september 2001)***

datum: 25 oktober 2001, 16.15-21.30 uur
docenten:
plaats: Zwolle
punten: 4
prijs: f 495,- (excl. BTW)
 Quod lure BV, tel. 030-693 25 84

Huurrecht

Scopecursus: Huurrecht voor de advocatenpraktijk

(a.h.v. de jurisprudentie gewezen tot 1 oktober 2001)***

datum: 29 oktober 2001, 16.15-21.30 uur
docenten: mr. C.P. Liesker, mr. drs. A.W. Jongbloed, mr. Tj. Zuidema
plaats: Zwolle
punten: 4
prijs: f 495,- (excl. BTW)
 Quod lure BV, tel. 030-6932584

Professionele vaardigheden

Bemiddeling/ADR

6 Day Basic Course (NMI-registratie cursus)*****

data: 30 en 31 augustus 2001, 20 en 21 september 2001 en 11 en 12 oktober 2001, dag 1, 10.00-20.00 uur en dag 2, 9.00-18.00 uur
docenten: S.R. Whittaker MSc, A.J. Kil MA, mr. H.J.A.M. Dohmen, drs. A.L. Couzijn
plaats: Hulshorst
punten: 48
prijs: f 5.990,- (excl. BTW)
 The Lime Tree, Mediation & Training Network, tel. 030-244 83 53

Allround Mediation Opleiding*****

data: 27 en 28 augustus, 10 en 11 september, 24 en 25 september, 22 en 23 oktober, 19 en 20 november en 17 en 18 december 2001, dag 1, 10.00-20.00 uur en dag 2, 9.00-17.00 uur
docenten: S.R. Whittaker MSc, mr. H.J.A.M. Dohmen, A.J. Kil MA, drs. A.L. Couzijn
plaats: Hulshorst
punten: 90
prijs: f 8.950,-
 The Lime Tree, Mediation & Training Network, tel. 030-244 83 53

Management/Organisatie

Opus-D cursus**

datum: 31 juli
docenten: J.M.C. Schellekens
plaats: Eindhoven
punten: 5
prijs: f 725,-
 Kred'IT BV, tel. 040-239 32 32

Opus-D cursus**

datum: 6 september
docenten: J.M.C. Schellekens
plaats: Eindhoven
punten: 5
prijs: f 725,-
 Kred'IT BV, tel. 040-239 32 32

Opus-D cursus**

datum: 3 oktober 2001
docenten: J.M.C. Schellekens
plaats: Eindhoven
punten: 5
prijs: f 725,-
 Kred'IT BV, tel. 040-239 32 32

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Aarts, mr. F.H.C., Kruisstraat 20 (6411 BT) postbus 31 (6400 AA) Heerlen, tel. 045-5716246, fax 5718395

Alberts, mr. L., Pompstraat 1 (4251 EK) postbus 169 (4250 DD) Werkendam, tel. 0183-505522, fax 504488, e-mail vdassem@balienet.nl

Andela, mw. mr. A.S.M., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 4042333

Andriessen, mr. R., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 2172700, e-mail randriessen@houthoff.nl

Arkesteyn, mw. mr. A., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240663, fax 2240063, e-mail annemieke.arkesteijn@nautadutilh.com

Bakker, mw. mr. G., Van Boshuizenstraat 12 (1083 BA) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 6464966, e-mail g.bakker@schutgroshede.nl

Bassyouni, mw. mr. B., Blaak 34 (3011 TA) postbus 2066 (3000 CB) Rotterdam, tel. 010-2406500, fax 4113548, e-mail bbassyouni@dbbw.nl

Bekooy, mw. mr. M., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804228, fax 4804296, e-mail m.bekooy@kienhuishoving.nl

Besten, mw. mr. C. den, Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771422, fax 5771772, e-mail cdenbesten@dbbw.nl

Boer, mw. mr. A.J. de, Zuiderplein 29 (8911 AN) postbus 2662 (8901 AD) Leeuwarden, tel. 058-2138353, fax 2132302

Burgers, mr. H.C.: Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam Zuid-Oost, tel. 020-6561969, fax 6561980, e-mail burgers.kune@kpmg.nl

Ceulen, mw. mr. E.P., Izaak Evertslaan 1 (6814 JH) postbus 9220 (6800 KA) Arnhem, tel. 026-3575757, fax 4424942, e-mail esther.ceulen@nysingh.nl

Couwenberg, mw. mr. L.I., Westblaak 180 (3012 KN) postbus 25021 (3001 HA) Rotterdam, tel. 010-2249244, fax 4119436, e-mail lcouwenberg@akd.nl

David, mr. T.A., Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 3651856, e-mail david@barenskrans.nl

Dieben, mw. mr. E.M., Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4072779, fax 4072612, e-mail nldiebez@hollandlaw.nl

Drijgers, mw. mr. M., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111, e-mail marianne.drijgers@allenoverly.com

Ek, mr. J.G. van, Raadhuisplein 12 (6411 HK) postbus 107 (6400 AC) Heerlen, tel. 045-5718800, fax 5716552, e-mail prickartz@balienet.nl

Engelsman, mw. mr. E.D. den, Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 5736737, e-mail l.den.engelsman@vsiv.nl

Evers, mw. mr. A.M.L.C., 's-Gravendijkwal 110-112 (3014 EK) postbus 25152 (3001 HD) Rotterdam, tel. 010-4364688, fax 4365233, e-mail haagman@euronet.nl

Eijkemans, mw. mr. L.A., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 4148444

Fleumer, mr. J., Haagweg 108 (2282 AE) postbus 1213 (2280 CE) Rijswijk, tel. 070-3906260, fax 3989688

Goudsblom, mw. mr. E., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414832, fax 5414993, e-mail elly.goudsblom@nautadutilh.com

Gransier, mw. mr. E.J.P., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240317, fax 2240061, e-mail eva.gransier@nautadutilh.com

Gras, mr. R.J., Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804751, fax 4804296, e-mail r.j.gras@kienhuishoving.nl

Haan, mr. H.K. de, Julianapark 4 (8601 GJ) postbus 27 (8600 AC) Sneek, tel. 0515-412285, fax 421958

Haas van Dorsser, mr. A.H. de, Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 7119999, e-mail bram.dehaasvandorsser@clifford-chance.com

Haerkens, mr. R.M.M., Wilhelminapark 15 (4818 SL) postbus 4810 (4803 EV) Breda, tel. 076-5202010, fax 5203433

Hartigh, mr. B. den, Sophiastraat 28 (4811 EM) postbus 3404 (4800 DK) Breda, tel. 076-5224381, fax 5222552

Hartog, mw. mr. F., Haagweg 5 (2311 AA) postbus 11231 (2301 EE) Leiden, tel. 071-5124445, fax 5123609

Hendrikse, mr. H.J.J., Jansbuitensingel 24 (6811 AD) postbus 517 (6800 AM) Arnhem, tel. 026-3572622, fax 3572618

Hollander, mw. mr. P.A. den, F. van der Poest Clementlaan 53 (3171 EB) Poortugaal, tel. 010-5013711, fax 5015911

Hondel, mr. H.J.X. van den, Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2241000, fax 4148444, e-mail harmen.vandenhondel@nautadutilh.com

Huiljgen, mw. mr. B.L., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 4042333, e-mail huiljgen@nolstrenite.com

Jacobs, mr. S.M.P., Oranje Nassaulaan 27 (5211 AT) postbus 1164 (5200 BE) Den Bosch, tel. 073-6128577, fax 6125081, e-mail jacobs.law@kpg.nl

Jager, mr. O.M. de, Claudius Prinsenaan 126 (4818 CP) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 5142575

Jeunink, mw. mr. C., Velperweg 26 (6824 BJ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538322, fax 3538383, e-mail jeunink@arnhem.dirkwager.nl

Jong, mw. mr. W. de, Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4072779, fax 4072612

Jonk, mr. J., Schakelstede 1-3 (3431 HB) postbus 237 (3430 AE) Nieuwegein, tel. 030-6032922, fax 6000166

Jonker, mw. mr. E., Verkeersweg 77 (3842 LE) postbus 87 (3840 AB) Harderwijk, tel. 0341-417023, fax 419648

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Kamphuisen-van der Schaaf, mw. mr. T.I., Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam, tel. 020-6561912, fax 6561980, e-mail kamphuisen.ineke@kpmg.nl

Kanter, mr. A.C. de, Zonnehof 31-35 (3811 ND) postbus 1214 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4221900, fax 4611545, e-mail s.dekanter@mend.nl

Keunen, mw. mr. R.M.C., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240514, fax 2240013, e-mail rosalia.keunen@nautadutilh.com

Koedoot, mw. mr. M., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285414, fax 3247997, e-mail mkoedoot@dbbw.nl

Kloostera, mw. mr. B.N., Prins Hendrikstraat 8 (8911 BK) postbus 222 (8901 BA) Leeuwarden, tel. 058-2122444, fax 2133666

Kriens, mw. mr. C.E., Westblaak 5 (3012 KC) postbus 21130 (3001 AC) Rotterdam, tel. 010-4148614, fax 4149415, e-mail ckriens@thelawcompany.nl

Kromhout, mr. J.G.M., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240646, fax 2240015, e-mail jan.kromhout@nautadutilh.com

Kwakman, mw. mr. H.A., Apollolaan 153 (1077 AS) postbus 75305 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3058200, fax 3058205, e-mail kwakman@vanderatlitigation.nl

Laar, mw. mr. D.H.C. van de, Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927750, fax 6927689, e-mail d.vandelaar@banning.nl

Loos, mw. mr. G.H.J., Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927730, fax 6927689, e-mail g.loos@banning.nl

Maalsté, mr. J.J.J.L., Nic. Beetsstraat 10 (3511 HE) postbus 2169 (3500 GD) Utrecht, tel. 030-2333502, fax 2315674

Markx, mw. mr. F.M., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 4042333, e-mail markx@nolstrenite.com

Meines, mw. mr. C. van, Winterdijk 4 (2801 SJ) postbus 155 (2800 AD) Gouda, tel. 0182-518433, fax 522684

Menger, mr. H.J., Dam 34 (1506 BE) postbus 1275 (1500 AG) Zaandam, tel. 075-6313121, fax 6350818

Meulendijks, mw. mr. E.C., Statenlaan 9 (5223 LA) postbus 90121 (5200 MA) Den Bosch, tel. 073-6271819, fax 6271855, e-mail leeuwen.eerden@balienet.nl

Mooij, mw. mr. C.O. de, Nieuwe Binnenweg 166 (3015 BH) postbus 25106 (3001 HC) Rotterdam, tel. 010-2092300, fax 2092309

Mulder, mw. mr. M., Velperweg 26 (6824 BJ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538300, fax 3510793

Nelisse, mr. R.F., Bergweg 192 (3035 BM) Rotterdam, tel. 010-2653093, fax 2653814, e-mail alweermail@hetnet.nl

Nguyen, mw. mr. T.L.P., Meenthoek 11 (8224 BS) postbus 155 (8200 AD) Lelystad, tel. 0320-289888, fax 289880

Outer-Kroon, mw. mr. B.G. den, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 3285325

Pijls, mw. mr. I.M.A.H., Akerstraat 130 A (6417 BR) Heerlen, tel. 045-5600987, fax 5742029, e-mail info@hvsadvocaten.nl

Santen, mr. S.A.B. van, Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4072779, fax 4072612, e-mail nsantens@hollandlaw.nl

Schimmel, mr. G.A., Weerdsingel W.Z. 61 (3513 BG) postbus 64 (3500 AB) Utrecht, tel. 030-2525777, fax 2523943

Schipper, mw. mr. A.W., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240430, fax 2240061, e-mail alies.schipper@nautadutilh.com

Schoor, mr. M., Parkweg 12 (5282 SM) postbus 127 (5280 AC) Boxtel, tel. 0411-675533, fax 684895, e-mail schoor@bogaertsenengroen.nl

Schram de Jong Kok, mw. mr. L.L., Gloriantdreef 4 (3562 KX) postbus 9378 (3506 GJ) Utrecht, tel. 030-2651010, fax 2612866

Schürmann, mr. J.L., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240142, fax 2240013, e-mail jurriaan.schurmann@nautadutilh.com

Schweitzer, mw. mr. T.M.A., Stationsplein 99-101 (5211 BM) postbus 396 (5201 AJ) Den Bosch, tel. 073-6161100, fax 6161199, e-mail info@hollapoelman.nl

Senssen, mw. mr. M.M.G., Spoorstraat 75 (5831 CK) postbus 11 (5830 AA) Boxmeer, tel. 0485-574244, fax 575869, e-mail advocaten@vandeekam.nl

Sipma, mr. P., Lavendelheide 9 (9202 PD) postbus 186 (9200 AD) Drachten, tel. 0512-305160, fax 305161, e-mail psipma@nlto.nl

Sommers, mw. mr. H.N., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 4313134, e-mail haske.sommers@bdn.nl

Spijk, mw. mr. L., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 4042333, e-mail spijk@nolstrenite.com

Steijn, mw. mr. A.J. van, Gedempte Oude Gracht 65 (2011 GM) postbus 169 (2000 AD) Haarlem, tel. 023-5319387, fax 5321700

Tsoutsanis, mr. A., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741703, fax 6741949, e-mail alexander.tsoutsanis@allenoverly.com

Veenstra, mr. S., Prins Hendrikstraat 8 (8911 BK) postbus 222 (8901 BA) Leeuwarden, tel. 058-2122444, fax 2133666, e-mail boonrade@boonrade.nl

Vermeulen, mr. F.E., Scheveningseweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529306, fax 3529129, e-mail fvermeulen@houthoff.nl

Visser, mw. mr. A.A.W.A., Koningsweg 99 (5211 BH) postbus 1602 (5200 BR) Den Bosch, tel. 073-6135561, fax 6891268, e-mail visser@gillesse.nl

Waals, mw. mr. L.D. van der, Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 7119999

Weidner, mw. mr. A., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313312, fax 4313186, e-mail alexandra.weidner@bdn.nl

VAN DE ORDE

Wijffels, mw. mr. P.A.M., Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285599, fax 3281175, e-mail pamwijffels@dbbw.nl

Zeeland, mr. B.J.M. van, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 3285325, e-mail bjmvanzeeland@dbbw.nl

Zwaal, mw. mr. G.G., Nieuwe Zeeweg 7 (2201 TL) postbus 15 (2200 AA) Noordwijk, tel. 071-3646400, fax 3619403, e-mail info@brinkadvocaten.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Akker, mr. T. van den (Eindhoven) 12.6.2001

Bartels, mw. mr. M.E. (Uden) 29.5.2001

Clement, mw. mr. N.J. (Soest) 28.5.2001

Destree, mr. C.C. (Sydney, Australië) 11.6.2001

Dosker, mw. mr. E.M.L.J. (Den Haag) 1.2.2001

Duijnste, mr. F.J.B.A. (Deventer) 7.6.2001

Elsen-Verberne, mw. mr. A.A.M. van der (Berkel-Enschot) 12.6.2001

Erkelens, mw. mr. J. (Amsterdam) 4.6.2001

Gordijn, mr. S. (Utrecht) 1.6.2001

Grünbauer, mr. T.P. (Wezep) 1.6.2001

Harmsen, mr. R.A.F. (Utrecht) 1.6.2001

Hendriks, mr. J.Chr.W. (Nijmegen) 29.5.2001

Hertsig, mw. mr. L.P. (Dordrecht) 1.6.2001

Heijnen, mr. P.J. (Apeldoorn) 1.5.2001

Holten, mw. mr. A. van (Lelystad) 28.5.2001

Jongh, mw. mr. F.J. de (Rotterdam) 18.5.2001

Kanning, mw. mr. M.A. (Rotterdam) 6.4.2001

Koning, mw. mr. R.H. (Utrecht) 21.6.2001

Kerpel-van de Poel, mw. mr. L.J. de (Maastricht) 1.10.2000

Lanen, mw. mr. J.J.M. (Breda) 21.5.2001

Leest, mw. mr. W.J. van der (Almelo) 1.7.2001

Leliveld, mr. J.T.C. (Rijswijk) 1.5.2001

Logten, mw. mr. Ph.A. van (Utrecht) 1.6.2001

Lommel, mr. W.J. van (Amsterdam) 27.12.2000

Maas, mr. J.B.H. (Nijmegen) 22.6.2001

Marseille, mw. mr. S.E. (Den Haag) 14.6.2001

Mensonides, mr. H.S. (Rotterdam) 31.5.2001

Mes, mr. M.Th.A.M. (Hoorn) 14.6.2001

Mol, mw. mr. H. (Hengelo) 1.5.2001

Nooteboom, mw. mr. G.E.V.M. (Den Bosch) 1.6.2001

Pesch, mw. mr. M.J. (Vinkeveen) 28.5.2001

Quaedackers, mr. R.Ph.J. (Maastricht) 1.2.2001

Scheffer, mw. mr. C.J.M. (Alphen a/d Rijn) 10.5.2001

Scherpenhuijsen Rom, mw. mr. R.I.V. (Amsterdam) 18.5.2000

Schers, mw. mr. Y.S.H. (Amsterdam) 1.1.2001

Soudant, mr. M.M.C. (Maastricht) 1.11.2000

Tellingen, mr. E.D. van (Amsterdam) 1.6.2001

Vette, mw. mr. N.J. (Utrecht) 1.6.2001

Vonderen, mr. P.F.J.M. van (Amersfoort) 1.5.2001

Waardenburg, mw. mr. J.C. (Den Haag) 13.6.2001

Well, mr. R.M. van der (Maastricht) 15.3.2000

Woude, mr. M.V. van der (Amsterdam) 15.6.2001

Yspeert, mr. E.M. (Enschede) 15.12.2000

OVERLEDEN

Mr. M.J.H. **Blijdenstein** te Zevenbergen 24.6.2001

KANTOORVERPLAATSING

Akbalik, mr. N. (Nijmegen): Jonagoldstraat 13 (6679 EM) Oosterhout-Nijmegen, tel. 024-3563806, fax 3501275, e-mail necatakbalik@wish.net

Alderse Baas c.s., Nipkowsing 17 (8501 XH) postbus 120 (8500 AC) Joure, tel. 0513-415655, fax 415696

Arslaner, mw. mr. C.: Wassenaarseweg 3 (2596 CD) Den Haag, tel. 070-3283635, fax 3242903

Bagasrawalla, mr. R.: Pr. Bernhardstraat 18 (7001 GJ) postbus 586 (7000 AN) Doetinchem, tel. 0314-342440, fax 344021

Berendsen, mr. W.J.B.: Prof. Dr. Dorgelolaan 14 (5613 AM) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626600, fax 2626400,

e-mail nlbereo1@hollandlaw.nl

Boer, mr. R.J. de (Odoorn): De Vries & De Boer Advocaten, Burg. Gautiersingel 13-19 (7741 GA) postbus 49 (7740 AA) Coevorden, tel. 0524-523333, fax 523335, e-mail advocaat-deboer@planet.nl

Boer-Kühn, mw. mr. B.R. de (Leiden): Churchill-laan 223 (1078 ED) Amsterdam, tel. 020-6733351, fax 6757151

Bokum, mw. mr. N.H.M. ten (Maarheeze): Einsteindreef 109-113 (3562 GB) postbus 9907 (3506 GX) Utrecht, tel. 030-2635050, fax 2635095

Borgman, mr. H.E.: Advocatenkantoor Borgman, Letostraat 5 (3089 RD) postbus 54502 (3008 KA) Rotterdam, tel. 010-4281022, fax 4229192

Bos, mr. W.L.: Zuiveringsgsschap HEW, Johan de Wittstraat 40 (3311 KJ) postbus 469 (3300 AL) Dordrecht, tel. 078-6397100, fax 6311871, e-mail w.bos@zhew.nl

Bosellie, mr. D.E. (Eindhoven): Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 6429013, e-mail d.bosellie@hollandlaw.nl

Braakhuis, mr. H.J.G. (Den Haag): Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172602, fax 2172746, e-mail hbraakhuis@houthoff.nl

Branger, mw. mr. S.h.M. (Heerhugowaard): James Wattstraat 19 (1817 DC) postbus 9438 (1800 GK) Alkmaar, tel. 072-5156393, fax 5157884

Brink, mr. E.W. van den (Purmerend): Etersheim 2 (1474 MT) Oosthuizen, tel. 0299-404605, fax 404866

Bruins Slot, mw. mr. G.C. (Groningen): Tweebakmarkt/Drufstreek 72 (8911 LH) postbus 17 (8900 AA) Leeuwarden, tel. 058-2347347, fax 2126029

Bruijn, mw. mr. M.E.J. de (Utrecht): Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460177, fax 5460482, e-mail monique.debruijn@stibbe.nl

Buggenum, mr. J.A.A. van: Janssteeg 4 (6811 KC) postbus 1227 (6801 BE) Arnhem, tel. 026-4421460, fax 4429149

Cival, mr. J. (Amsterdam):

Kennemerstraatweg 2 (1815 LA) postbus 1035 (1810 KA) Alkmaar,

tel. 072-5121300, fax 5121133

Defares, mr. drs. K.J.: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75088 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5785908,

fax 5785888, e-mail kenneth.defares@loyensloeff.com

Dingemans, mr. W.J.H. (Advocatenkantoor Dingemans) Geraniumstraat 10 (4461 ND) postbus 52 (4460 AB) Goes,

tel. 0113-258111, fax 258299,

e-mail wdingemans@zeelandnet.nl

Dok, mr. A.J.F. van (Den Bosch): Patersstraat 15-17 (5801 AT) postbus 130 (5800 AC) Venray, tel. 0478-556677, fax 556678

Driel, mr. M.H.J. van: Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-6796969, fax 6764339, e-mail law@vsiv.nl

Dutmer, mw. mr. K.C.: Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 6267949

Engels, mr. J. (Zwolle): Markt 16 D (7772 AE) postbus 416 (7770 AK) Hardenberg, tel. 0523-280038, fax 280039,

e-mail jengels@vanrijssenschuldink.nl

Florijn, mr. E.S. (Den Haag): Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121111, fax 2121333

Gavami, mr. M.: Weteringschans 94 (1017 XS) Amsterdam, tel. 020-3205010, fax 3204612

Gier, mr. A.J. de: Klinkenbergerweg 30b (6711 MK) postbus 442 (6710 BK) Ede, tel. 0318-687878, fax 652021,

e-mail ede@vanveen.com

Groen, mr. J.: Raamweg 3 (2596 HL) postbus 85966 (2508 CR) Den Haag, tel. 070-3024030, fax 3523174

Groot, mw. mr. T.J. de (Zeist): Van Breevoort & Ter Meulen Advocaten, Westdam 26 (3441 GA) postbus 2148 (3440 DC) Woerden, tel. 0348-487000, fax 487001, e-mail t.d.groot@vbtm.nl

Haasdijk Advocaten (mrs. W. Haasdijk en E.E. Weiland): Slimmeweg 7 (1066 EV) Amsterdam, tel. 020-4532591,

fax 4532599, e-mail haasdijk.advocaten@planet.nl

Harmelen, mw. mr. A.A. van (Wassenaar): Abraham Patrasstraat 5 (2595 RC) Den Haag, tel. 070-3470111, fax 3825547

Heemskerk, mr. M.B.C.R. (Den Haag): Advocatenkantoor Heemskerk, Amsteldijk 18 A (1074 HR) Amsterdam, tel. 020-6799421, fax 6760821

Heerik, mw. mr. Y.M.G. van den: Ravenswaaipad 30 (1106 AV) Amsterdam, postbus 1078 (3640 BB) Mijdrecht, tel. 020-6919331, fax 6969126

Heidstra, mw. mr. E.A.M.: Keizersgracht 555 (1017 DR) postbus 15744 (1001 NE) Amsterdam, tel. 020-5506666, fax 5506777

Hilferink, mr. C.R.F. (Alkmaar): Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5466014, fax 5492181, e-mail nhilfr1@hollandlaw.nl

Hoogstraete, mw. mr. E.L.: Dijselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 3051699

Hovenier, mw. mr. E.M. (Amsterdam): Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121606, fax 2121167, e-mail e.hovenier@cmsderks.nl

Jong, mr. K. de (Leiden): Orlyplein 50 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5824200, fax 5824060

Jong, mr. drs. W.J.H. de: Klinkenbergerweg 30 B (6711 MK) postbus 442 (6710 BK) Ede, tel. 0318-687878, fax 652021,

e-mail wjhj@vanveen.com

Kasteleijn, mr. M.B. (Rotterdam): Amsteldijk 166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 3016622, e-mail kasteleijn@vanmens-wisselink.nl

Keijzer, mr. M.: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111

Koops, mw. mr. F.F. (Breda): Westblaak 180 (3012 KN) postbus 25021 (3001 HA) Rotterdam, tel. 010-2249403, fax 2133584, e-mail fkoops@akd.nl

Kuijpers, mw. mr. E.M.B.: Frederiksplein 42 (1017 KN) postbus 545 (1000 AM) Amsterdam, tel. 020-5533600, fax 5533777,

e-mail erlinda.kuijpers@lovells.com

Lalji, mr. L.M.: de Lairesestraat 39 (1071 NS) Amsterdam, tel. 020-6250129, fax 6380323, e-mail lalji.taxlawyers@12move.nl

Leuftink, mr. A.L. (Utrecht): Heetvelderweg 3 (3832 RV) Leusden, tel. 033-2863033, fax 2863043, e-mail leuftink@wxs.nl

Louwen, mw. mr. E.L.M. (Wijk bij Duurstede): Lingedijk 58 (4002 XL) postbus 124 (4000 AC) Tiel, tel. 0344-618844, fax 612174, e-mail info@bierman.nl

Luteijn, mw. mr. J.H.D.: Damrak 28-30 IV (1012 LJ) Amsterdam, tel. 020-4275059, fax 4211696

Meer, mr. R.L.J. van der: Vendelier 4 (3905 PA) postbus 237 (3900 AE) Veenendaal, tel. 0318-559300, fax 559301

Mens, mr. B.A. van (Helmond): Prins Bernhardstraat 1 (5211 HE) postbus 11033 (5200 EA) Den Bosch, tel. 073-6122266, fax 6122321,

e-mail b.vanmens@vdkruisadv.nl

Mekenkamp, mr. R.J.B.: Postbus 94549 (1000 GM) Amsterdam, tel./fax 020-6657688

Mook, mr. M.: Mook Advocaten, Veersteiger 2 (3311 AS) Dordrecht, tel. 078-6300358, fax 6300359

Muller, mw. mr. C.C.J. (Amstelveen): Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111

Nagel, mw. mr. D.G. (Lelystad): Stationsplein 35 (1315 KT) postbus 10185 (1301 AD) Almere, tel. 036-5344400, fax 5343520

Nerée tot Babberich, mr. R.C.J.E. de (Amsterdam): Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3513232, fax 3516504

Niemi, mw. mr. J.M.: (Niemi Hersman Dacunya) C. Krusemanstraat 52 (1075 NR) Amsterdam, tel. 020-7880120, fax 6757971

Nome, mr. Chr. (Nieuwegein): Oranje Nassaulaan 27 (5211 AT) postbus 1164 (5200 BE) Den Bosch, tel. 073-6128577, fax 6125081, e-mail nome.law@knp.nl

Nijs, mr. R. de (Amsterdam): Rijsburgerweg 35 (2334 BE) Leiden, tel. 071-5176464, fax 5155124

Nijssen, mw. mr. M.C.G. (Maastricht): Templesplein 21-22 (6411 ET) postbus 608 (6400 AP) Heerlen, tel. 045-5719005, fax 5718172

Olie, mr. E.P. (Amsterdam):
GC Pan European Crossing Holdings B.V.,
Olympia 6 – Arena (1213 NP) Hilversum,
tel. 035-6556500, e-mail
erolie@globalcrossing.com

Oosterhuis, mr. G. (Amsterdam):
Keizerslaan 3, 1000 Brussel, België,
tel. 0032-25511624, fax 25511625
Oostlander-Vos, mw. mr. A.K. (Groningen):
Jan van Nassaustraart 113 (2596 BS)
postbus 93102 (2509 AC) Den Haag,
tel. 070-4166616, fax 3226940

Oppedijk, mw. mr. J.A. (Rotterdam):
One Silk Street, Londen EC2Y 8HQ,
Groot Britannië, tel. 0044-2074565400,
fax 2074565567

Advocatenkantoor Oud Walenburg
(voorheen: Advocatenkantoor
Heemraadsplein): Walenburgerweg 33
(3039 AC) Rotterdam, tel. 010-4255311,
fax 4257245

Ploeg, mr. A.A.H. van der (Amersfoort):
Hamersveldseweg 67 (3833 GL) postbus
231 (3830 AE) Leusden, tel. 033-4945194,
fax 4948731

Ramdhani, mr. K.: Pieter Calandlaan 134
(1068 NR) Amsterdam, tel. 020-6154136,
fax 6154485

Reekum, mr. D.C. van: Noolseweg 23
(1251 GN) Laren, tel. 035-5380302, fax
5334037, e-mail dick@vanreekumlegal.com

Rek, mr. H.L.M. (Den Haag): Parnassusweg
126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM)
Amsterdam, tel. 020-5772000,
fax 5772700, e-mail hrek@houthoff.nl

Rense, mw. mr. J.G.: Heemraadssingel 105
(3022 CB) postbus 26014 (3002 EA)
Rotterdam, tel. 010-2444344, fax 2440091

Renshoff, mw. mr. J. (Venray): Markt 17
(4875 CB) postbus 301 (4870 AH) Etten-
Leur, tel. 076-5022080, fax 5013933,
e-mail info@ak-law.nl

Riemsdijk, mw. mr. A.M. van (Utrecht):
Karpervijver 10a (3703 CJ) postbus 16
(3720 AA) Bilthoven, tel. 030-6375655,
fax 6374860, e-mail villaviva@zonnet.nl

Roosen, mw. mr. M.C.H.G. (Alkmaar):
Binnengasthuisstraat 147 (1012 ZG)
Amsterdam, tel. 020-6271816, fax 6278469

Roozeboom, mw. mr. A.W.M.
(Barendrecht): Roozeboom Advocaten,
Grote Markt 12a (3111 NJ) Schiedam,
tel. 010-2460450, fax 2460255

Schadd, mr. B.J.: Janssteeg 4 (6811 KC)
postbus 1227 (6801 BE) Arnhem,
tel. 026-4421460, fax 4429149

Schipper, mw. mr. D.M. (Waalwijk):
Korvelseweg 142 (5025 JL) postbus 1095
(5004 BB) Tilburg, tel. 013-4635599,
fax 4632266

Schot, mw. mr. C.H.: Apollolaan 15
(1077 AB) postbus 75440 (1070 AK)
Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111

Schrur, mw. mr. H.D.L.M.: (Van Boxel &
Schrur Advocaten) 's Landswerf 121
(3063 GD) postbus 4244 (3006 AE)
Rotterdam, tel. 010-4125657, fax 2143419,
e-mail schrur@euronet.nl

Schutte, mw. mr. A.A.M. (Best):
Paradijslaan 5-7 (5611 KM) postbus 831
(5600 AV) Eindhoven, tel. 040-2448970,
fax 2453080

Spanjaart, mr. M.: Boompjes 40 (3011 XB)
postbus 445 (3000 AK) Rotterdam,
tel. 010-7104600, fax 7104666

Spierdijk, mw. mr. J.: Spierdijk Mediation,
Delistraat 32 (2585 XB) Den Haag,
tel. 070-3227890, fax 3227889,
e-mail spierdijk@xs4all.nl

Spoor, mr. J.H.: Frederiksplein 42 (1017 XN)
postbus 545 (1000 AM) Amsterdam,
tel. 020-5533600, fax 5533777

Streefkerk, mw. mr. J.B. (Amersfoort):
Randstad 22-46 (1316 BZ) postbus 10264
(1301 AG) Almere, tel. 036-5344895,
fax 5344945, e-mail adv.kooij@wxs.nl

Terheggen, mr. E.H.: Advocatenkantoor Mr
E.H. Terheggen, Slotlaan 64 (3523 HD)
postbus 229 (3500 AE) Utrecht,
tel. 030-2891042, fax 2896338,
e-mail heg@euronet.nl

Til, mr. M.M. van: Herengracht 444
(1017 BZ) Amsterdam, tel. 020-4287324,
fax 4274597

Uilhoorn, mr. W.T.M. (Amsterdam):
Oranjepark 9 (3311 LP) postbus 476
(3300 AL) Dordrecht, tel. 078-6137177,
fax 6130171

Verhoeven, mr. F. (Rotterdam): Amsteldijk
166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD)
Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 3016622,
e-mail verhoeven@vanmens-wisselink.nl

Verkruisen, dr. mr. W.G.: Prins
Hendriklaan 25 (1075 AZ) Amsterdam,
tel. 020-4860055, fax 6706226

Vermeulen, mw. mr. E.T.:
Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL)
postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam,
tel. 020-3051600, fax 3051699

Verschure, mw. mr. B.M.A.H.: Schoutstraat
59 (1315 EW) postbus 10058 (1301 AB)
Almere, tel. 036-5346220, fax 5345984

Vilder, mr. W. de: Akersteenweg 208
(6227 AE) Maastricht, tel. 043-3672300,
fax 3615058

Visser & Silfhout Advocaten,
Jan Valsterweg 100 (3315 LG) postbus 1034
(3300 BA) Dordrecht, tel. 078-6134533,
fax 6140150, e-mail info@visser-silfhout.nl

Vreeman, mr. H.L.: Dijsselhofplantsoen 14
(1077 BL) postbus 75546 (1070 AM)
Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 3051699,
e-mail henk.vreeman@spighoff.com

Vries-Roetman, mw. mr. P. de (Maassluis):
Kaaistraat 1 (3231 KC) postbus 61 (3230
AB) Brielle, tel. 0181-416200, fax 418628,
e-mail elmers@balienet.nl

Advocatenkantoor Van Vugt (mr. M.A.P.
van Vugt): IQ Gebouw, Costerweg 12 A
(4104 AJ) postbus 11 (4100 AA) Culemborg,
tel. 0345-532885, fax 532886,
e-mail advocaatvanvugt@planet.nl

Wamel, R.C. van: Plaza 6 (4782 SK)
Moerdijk, postbus 1034 (3300 BA)
Dordrecht, tel. 0168-380670,
fax 078-6140150, e-mail

rcvanwamel@visser-silfhoutadvocaten.nl

Wolf, mw. mr. A.M.: Gedempte Oude
Gracht 60 (2011 GT) postbus 408 (2000 AK)
Haarlem, tel. 023-5318441, fax 5325177

Zandt, mr. C.M.R. van der (Amsterdam):
Donahue & Partners LLP, 787 Seventh
Avenue, 22nd floor, New York, NY 10019,
tel. 001-2127734320, fax 2127738814

Zandwijk, mw. mr. L.C. (Rhoon):
Proveniersplein 4 (3033 EA) postbus 2675
(3000 CR) Rotterdam, tel. 010-4676711,
fax 4658849

Zwanen, mr. S.P.J.F. (Rotterdam): Blaak 28
(3011 TA) postbus 711 (3000 AS)
Rotterdam, tel. 010-4406440, fax 4364400

NIUW KANTOOR/ASSOCIATIE

**Blaas & Van de Grint advocaten en pro-
cureurs** (mrs. P.A. Blaas en G.J.A. van de
Grint) Hinthamerstraat 149 (5211 MK)
postbus 1358 (5200 BK) Den Bosch,
tel. 073-6122392, fax 6145540
Bonnier Advocaten te Arnhem en
Advocatenkantoor Hogerbrugge te
Zevenaar thans: **Daniels en Partners advo-
caten en procureurs** (mrs. P.R.
Hogerbrugge, A.J.M. van Haaren en J.B.R.
Daniels) Steenstraat 44-46 (6828 CL)
Arnhem en Zuiderlaan 12 (6905 AE)
Zevenaar, postbus 3060 (6802 DB)
Arnhem, tel. 026-3516190, fax 3518404
Jaeger Advocaten (mrs. B.J.G.L. Jaeger,
S.A.A.Chr. van Gassen en F.J.E. Hogewind)
Weteringschans 237 (1017 XH)
postbus 15845 (1001 NH) Amsterdam,
tel. 020-6760481, fax 6760482,
e-mail info@jaegersc.nl

The Law Company (mrs. G.C. Haulussy,
R. Kleij, D.H. Sterke, W.G. Lie, M.J.A. van
der Burg, M.D.J. Heijerman, M. van
Collenburg en C. Kriens) Westblaak 5
(3012 KC) postbus 21130 (3001 AC)
Rotterdam, tel. 010-4148614, fax 4149415,
e-mail info@thelawcompany.nl

Lawton Advocaten (mrs. F.C.H.M. van der
Stap, J.D.M. Oude Grote Bevelsberg,
M.C.J. Oonk-Pallandt, E.B. Kiela, Ch.H.
Ritter en O.F.A.W. van Haperen) Gebouw
London, Lage Mosten 7 (4822 NJ)
postbus 3115 (4800 DC) Breda,
tel. 076-5490590, fax 5490591

Recht Staete (mrs. M.H.F. van Buuren,
N.R. Jansen, Ch.G.A. van Rijkvorsel en
B.A. Beenen) Emmaplein 2 (1075 AW)
postbus 75638 (1070 AP) Amsterdam,
tel. 020-5730360, fax 5709670,
e-mail info@rechtstaete.nl

Sjöcrona Van Stigt De Roos & Pen
Advocaten te Amsterdam, Rotterdam en
Den Haag is gesplits. Vestiging Amsterdam:

De Roos & Pen Advocaten (mrs. Th.A. de
Roos, J.S. Pen, E.A.M. Mannheims, A.E.M.
Röttgering, D. van der Landen, R.P.G. van
der Weide, R.A. van der Horst, B.Th.
Nooitgedagt en B.C.C. van Roessel)
Keizersgracht 332 (1016 EZ) Amsterdam,
tel. 020-6275411, fax 6226577, e-mail
info@drpadvocaten.nl Vestiging Rotterdam:

Sjöcrona Van Stigt Advocaten (mrs. A.J.N.
van Stigt, B.C.W. van Eijck, E.Z. Perez,
H.J. van den Noort, H.W.A.A. de Jong en
K.G. Jansen) Van Vollenhovenstraat 31
(3016 BG) Rotterdam, tel. 010-4364311,
fax 4366700 Vestiging Den Haag: **Sjöcrona**

Van Stigt Advocaten (mrs. J.M. Sjöcrona,
M. van Strien, W.H. Jebbink, D.V.A.
Brouwer en J.A. van den Bosch) 't
Hoenstraat 5 (2596 HX) Den Haag,
tel. 070-3467472, fax 3924378

Teurlings & Ellens Advocaten (mrs. M.C.J.
Teurlings, M. Ellens en N.N. Gründleher)
Oostenburgervoorstraat 106-110 (1018 MR)
Amsterdam, tel. 020-4201475, fax 6229819

MEDEVESTIGING

Advocatenkantoor Schoo te Ter Apel is
medegevestigd in Groningen: Korreweg
244 (9715 AN) tel. 050-5770877, fax
5773406, e-mail schoo-advocaten@hetnet.nl

ONTBONDEN

Het samenwerkingsverband **Govers**
Mekenkamp & Teurlings te Amsterdam is
beëindigd. De binnen het kantoor
werkzame advocaten blijven als advocaat
ingeschreven.

NAAMSWIJZIGING

De Groot & Partners te Utrecht thans:

De Groot Lamphen Gutter Advocaten

Geschiere, mw. mr. D. te Utrecht thans:

Lockant-Geschiere, mw. mr. D. van de
Advocatenkantoor Heemraadsplein te
Rotterdam thans: **Advocatenkantoor Oud**
Walenburg

Pubben & Terheggen Advocaten te Utrecht
thans: **Pubben Advocaten**

Trijzelaar Heemskerck & Jaeger te Den Haag
thans: **Trijzelaar & Van Gelderen**

Meijer c.s. advocaten te Den Haag thans:
W&I advocaten B.V.

POSTBUS/TEL./FAX

Advocatenkantoor Crepin te Rotterdam:
postbus 52135 (3007 LC)

Holland Van Gijzen te Rotterdam:
tel. 010-4065000, fax 4065001

Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn
Advocaten & Notarissen te Den Haag:

tel. 070-5153000, fax 5153100,
e-mail info@prdf.nl

Van Schoonhoven in 't Veld te Amsterdam:
tel. 020-5736736, fax 5736737

W&I advocaten B.V. te Den Haag:
postbus 16109 (2500 BC) tel. 070-3588834,
fax 3549841

RECTIFICATIE

In tegenstelling tot hetgeen vermeld in
aflevering 10 van 18 mei 2001 van het
Advocatenblad heeft Mr. G. **Corstens** niet
per 15 februari 2001 de praktijk
neergelegd, maar is hij per deze datum als
procureur van het tableau van het
arrondissement Den Haag geschrapt, in
verband met het uitoefenen van de praktijk
van advocaat buiten dat arrondissement,
namelijk in Brussel.

AB6/2001

Heerik, mw. mr. Y.M.G. van den
(Amsterdam) ten onrechte vermeld onder
de rubriek Praktijk neergelegd. (voor huidige
adres: zie onder kantoorverplaatsingen)
AB10/2001:

Hilferink, mr. C.R.F. (Alkmaar) ten onrechte
vermeld onder de rubriek Praktijk
neergelegd. (voor huidige adres: zie onder
kantoorverplaatsingen)

In nr. 11 vermeldde wij ten onrechte dat
mr. drs. H.J. van der **Tak** zijn kantoor had
verplaatst. Dit betrof slechts een privé-ver-
huizing.

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en BalieNet

Het indienen van een klacht over het niet-aanvragen van een toevoeging 5 jaar na de aanvang van de rechtsbijstand.

- Advocatenwet art. 46 (1.4.3.1 financiële verhouding; 1.5 vereiste van schriftelijke vastlegging)
- Gedragsregel 24

Hof van Discipline 25 augustus 2000, nr. 2969

(mrs. Van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, Meeter, Van Griensven, De Jong Schouwenburg en Thunnissen)

Raad van Discipline Arnhem 14 juni 1999

(mrs. De Roy Van Zuydewijn, Brandsma, Dam, Van Halder en Van de Loo)

Feiten

In 1992 dan wel 1993 wendt klager zich tot mr. X voor rechtsbijstand in een letselzaak. Voordien is klager op toevoegingsbasis bijgestaan door mr. Y in een AAW-WAO-kwestie. De letselschadezaak is door mr. X en later door kantoorgenoten van mr. X behandeld tot het najaar 1997 en gedurende die periode heeft klager aan het kantoor van mr. X regelmatig aanzienlijke bedragen voor kosten van rechtsbijstand betaald. In het najaar 1997 wordt de letselschadezaak overgenomen door mr. Z, die de zaak op toevoegingsbasis behandelt.

In augustus 1998 dient klager een klacht in tegen mr. X dat deze geen toevoeging voor hem heeft aangevraagd en hem kosten voor rechtsbijstand in rekening heeft gebracht. In appèl voert mr. X onder meer aan dat de klacht wegens tijdsverloop niet-ontvankelijk is.

Overwegingen van de raad

Partijen verschillen van mening over de ter zake van de kosten van rechtsbijstand gemaakte afspraken. Mr. X. stelt dat is afgesproken dat betalend zou worden opgetreden. Klager stelt dat hij heeft gezegd dat hij geen geld had en dat over 'no cure no pay' is gesproken. In de stukken zijn zowel aanwijzingen te vinden die wijzen in de richting dat klager destijds wel voor een toevoeging in aanmerking kwam alsook die er op wijzen dat dat niet het geval was. Daarbij denkt de raad enerzijds aan het feit dat mr. Y klager destijds heeft bijgestaan op basis van een toevoeging en klager destijds een AAW-WAO-uitkering ontving. Anderzijds blijkt uit de feiten dat klager ruimschoots 4 jaar gebruik heeft gemaakt van de diensten van mr. X (en diens kantoorgenoten) en tijdens deze periode telkens (aanzienlijke) bedragen terzake kosten rechtsbijstand heeft voldaan, alsmede dat klager op enigerlei wijze betrokken was bij een stoeterij inclusief landerijen.

Wat hiervan ook zij: over de financiële afspraken is door mr. X niets op schrift gesteld en dit feit dient in tuchtrechtelijke zin voor risico van mr. X te komen. De raad acht de klacht gegrond maar legt geen maatregel op nu de tussen mr. X en klager gemaakte afspraken niet meer te achterhalen zijn en klager zo lang heeft gewacht zich te beklagen.

Overwegingen van het hof

Naar het oordeel van het hof is de klacht ontvankelijk. Aan mr. X kan worden toegegeven, dat klager, nadat hem in juli 1993 kosten in rekening waren gebracht, zeer lang met het indienen van klacht (in augustus 1998) heeft gewacht; in dit geval is echter van betekenis, dat het kantoor van mr. X tot najaar 1997 klager heeft bijgestaan. Dit in aanmerking nemende is de klacht nog binnen redelijke termijn ingediend en derhalve ontvankelijk, zodat de primair aangevoerde grief ongegrond is.

Het hof is van oordeel dat de subsidiaire grief terecht is voorgesteld. Het standpunt van mr. X, dat hij niet op de mogelijkheid van een toevoeging bedacht behoefde te zijn en dat is afgesproken dat hij betalend voor klager zou optreden, komt het hof aannemelijk voor. Voor dit oordeel is van doorslaggevende betekenis, dat mr. X aan klager (van wie mr. X had begrepen, dat hij, al dan niet via naaste familie, betrokken was bij een stoeterij) in juli 1993 een voorschotnota van f 4.000 heeft gezonden, die klager, zonder blijk van enig protest, in augustus 1993 heeft betaald. Het standpunt van mr. X wordt eens te meer aannemelijk doordat klager, zoals de raad onbestreden heeft vastgesteld, ruim 4 jaar lang gebruik heeft gemaakt van de diensten van het kantoor van mr. X en hij tijdens deze periode aanzienlijke bedragen van rechtsbijstand heeft voldaan. Aan het oordeel van het hof, doet niet af dat de advocaat, die de zaak eerder behandelde, voor klager optrad in het kader van een toevoeging, nu niet is gebleken, dat mr. X daarvan op de hoogte was gesteld. Het enkele feit tenslotte, dat klager destijds een uitkering genoot, is gelet op alle hiervoor genoemde omstandigheden, van onvoldoende gewicht om tot een ander oordeel te komen.

Nu moet worden uitgegaan van de aannemelijkheid van het standpunt van mr. X, bestaat onvoldoende grond hem, zoals de raad doet, tuchtrechtelijk te verwijten, dat hij de financiële afspraken met klager niet schriftelijk heeft vastgelegd. In zoverre is het beroep derhalve gegrond.

Volgt

Ontvankelijkverklaring van de klacht en vernietiging van de beslissing van de Raad van Discipline en alsnog ongegrondverklaring van de klachten.

Disciplinaire

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

In het verzetschrift wordt op zich niet de overweging van de Voorzitter van het Hof bestreden dat het beroepschrift na de in artikel 56 lid 1 van de Advocatenwet neergelegde termijn bij de Griffie van het Hof is binnengekomen, maar betoogd dat de klager niettemin alsnog met toepassing van artikel 6:9, leden 1 en 2 van de Algemene wet bestuursrecht ontvankelijk behoort te worden verklaard in zijn hoger beroep.

Het betoog faalt reeds daarom omdat de raad als onafhankelijk bij de wet ingesteld en met rechtspraak belast orgaan krachtens artikel 1:1 lid 2, aanhef en onder c, Algemene wet bestuursrecht niet als bestuursorgaan in de zin van die wet wordt aangemerkt (behoudens in het zich hier niet voordoende geval als bedoeld in lid 3 van genoemd artikel) en de regelgeving in de Algemene wet bestuursrecht voor het instellen van beroep daarom niet geldt voor het instellen van hoger beroep tegen een beslissing van een Raad van Discipline.

– Advocatenwet, art. 56; Awb artt. 1:1 en 6:9

Hof van Discipline 25 augustus 2000; nr. 3171

(mrs. Fransen, Hulleman, Balkema, Gründemann en Scheltema)

Optreden van de advocaat als onzijdig persoon. Het ongegrond bevinden van de klachten leidt tot ongegrondverklaring en niet tot niet-ontvankelijkheid.

- Advocatenwet art. 46 (2.1. wat in het algemeen niet betaamt, 6. tuchtproces-recht)
- Gedragsregel 1

Hof van Discipline 15 september 2000, nr. 2980

(mrs. Fransen, Mout-Bouwman, Dantuma, Hulleman en De Jong Schouwenburg)

Feiten

Tussen klager en zijn echtgenote wordt de echtscheiding uitgesproken. In de beschikking wordt mr. X aangewezen als onzijdig persoon, voor het geval een der partijen weigert of nalatig blijft aan de verdeling van de huwelijksgemeenschap mee te werken. Na enige correspondentie tussen mr. X enerzijds en klager, de notaris die met de boedelscheiding is belast en de advocaat van de voormalige echtgenote van klager anderzijds vertegenwoordigt mr. X klager bij de akte van boedelscheiding. Vervolgens bepaalt de rechtbank op verzoek van mr. X de hoogte van het aan mr. X toekomende salaris. De klacht houdt in dat de bemoeienis van mr. X geheel ongerechtvaardigd was omdat klager wel degelijk had willen meewerken aan de boedelscheiding, en dat mr. X in het verzoekschrift tot vaststelling van zijn beloning een leugenachtige voorstelling van zaken heeft gegeven.

Beslissing van de raad

De taakuitoefening van een advocaat als onzijdig persoon behoort niet tot het terrein dat door het advocatentuchtrecht wordt bestreken. Uitsluitend indien een advocaat zich in die hoedanigheid zou misdragen en daardoor het vertrouwen in de advocatuur zou schaden, kan voor tuchtrechtelijke toetsing aanleiding zijn.

Daarvan is in casu niet gebleken. Het is niet komen vast te staan dat mr. X de rechtbank bij de opgaven van de omvang van zijn werkzaamheden en van zijn kosten heeft misleid. Het staat vast dat mr. X de rechtbank correct heeft ingelicht over de gang van zaken rondom zijn functioneren als onzijdig persoon.

De raad verklaart klager in beide onderdelen niet-ontvankelijk.

Overwegingen van het hof

Anders dan de raad is het hof van oordeel dat klager ontvankelijk is in beide onderdelen van de klacht, nu daarin feiten en omstandigheden worden gesteld die indien juist bevonden tuchtrechtelijke vergrijpen van mr. X zouden kunnen opleveren, in die zin dat het gedrag van mr. X als onzijdig persoon zodanig laakbaar zou kunnen zijn dat hij daardoor het vertrouwen in de advocatuur zou hebben geschonden. Het hof zal daarom de klacht nader onderzoeken.

De aanvankelijke bezwaren van klager om aan de akte van boedelscheiding mee te werken waren niet gericht tegen de voorgestelde boedelscheiding, maar tegen de voorgestelde notaris ten overstaan van wie de boedelscheidingsakte zou worden verleden conform het tussen partijen gesloten echtscheidingsconvenant. De raadsman van klager had mr. X echter bevestigd dat hij zich namens klager akkoord had verklaard met de benoeming van een op het kantoor van de raadsman van zijn ex-echtgenote kantoorhoudende notaris. Mr. X meende dat hij door die akkoordverklaring was gebonden en heeft dit ook gemotiveerd aan klager medegedeeld.

Uit de tussen klager en mr. X gevoerde correspondentie blijkt voldoende dat klager aanvankelijk heeft geweigerd mee te werken aan de ondertekening van de akte ondanks herhaalde uitnodiging daartoe, zodat mr. X kon menen dat hij als onzijdig persoon diende op te treden. Uit de overgelegde stukken is het hof niet gebleken dat mr. X in zijn contacten met klager laakbaar heeft gehandeld. Het eerste onderdeel is derhalve ongegrond.

Ten aanzien van het tweede klachtonderdeel overweegt het hof dat klager in zijn beroepschrift niet heeft aangegeven waarom de door hem aangeduide passages in het verzoekschrift de kwalificatie 'een leugenachtige voorstelling van zaken' zouden verdienen. De kwalificatie is, anders dan klager stelt, ook niet te lezen in of af te leiden uit de door klager vermelde, aan hem gerichte brief van de President van de rechtbank van 12 september 1997. Van een anderszins laakbare handelwijze door mr. X in tuchtrechtelijk relevante zin is het hof ook ten aanzien van dit klachtonderdeel niet gebleken.

Ook dit onderdeel is daarom ongegrond.

Volgt

Het Hof van Discipline vernietigt de beslissing van de Raad van Discipline en, opnieuw recht doende, verklaart beide onderdelen van de klacht ongegrond.

Kantoorcombinatie heeft gezamenlijk gebruik van fax en archief. Vrees van klager dat op die manier door hem in het verleden verstrekte gegevens en verzonden faxbrieven ter kennis komen van de advocaat van zijn wederpartij.

– Advocatenwet art. 46 (3.3.7. wat niet geoorloofd is)

Raad van Discipline Leeuwarden 19 mei 1999

(mrs. Van Riessen, Van Duursen, De Goede,

Van der Kwaak-Wamelink en Vogelsang)

Hof van Discipline 15 september 2000, nr. 2935

(mrs. Fransen, Van der Grinten, Van der Hel, Minderhoud en Hooykaas)

Feiten

Het kantoor van mr. X en het advocatenkantoor A vormen een kantoorcombinatie. Zij zijn gehuisvest in hetzelfde gebouw en gebruiken dezelfde fax. Deze laatste staat opgesteld in een voor alle advocaten van de beide kantoren toegankelijke ruimte. Elk kantoor heeft zijn eigen postvak, waarin de voor dat kantoor binnengekomen faxberichten worden gedeponneerd. Verder beschikken beide kantoren over een gemeenschappelijke archiefruimte. Zo lang de dossiers nog niet zijn gearchiveerd bevinden deze zich in de eigen kantoorruimte van de behandelend advocaat. De overige advocaten hebben geen vrije toegang tot die ruimten.

In de periode 1 januari tot omstreeks april 1995 behandelt mr. B (behorende tot het kantoor A) een echtscheidingszaak voor klager. De ex-echtgenote van klager wendt zich in de loop van 1996 tot mr. X.

De klacht

Mr. X heeft niet de vrees van klager weggenomen dat mr. X kennis kon nemen van het dossier van klager, dat (nog) bij mr. B was en dat hij kennis kon nemen van faxberichten van klager die niet aan mr. X gericht waren.

Het verweer

Mr. X verweert zich met de stelling dat hij geen kennis heeft genomen van het dossier van klager, dat mr. B onder zich heeft. Van het gemeenschappelijk gebruik van de fax heeft klager geen nadelig gevolg ondervonden, maar ook niet kunnen ondervinden. In de tijd dat mr. X de zaak voor klagers ex-echtgenote in behandeling had, was klager geen cliënt meer bij mr. B. Klager had toen een andere advocaat, met wie geen kantoorcombinatie bestond.

Overwegingen van de raad

Uit niet is gebleken dat mr. X kennis heeft gehad of kunnen nemen van klagers dossier, dat zich bij mr. B bevond. Dit onderdeel van de klacht is ongegrond.

Wat de klacht met betrekking tot de gemeenschappelijke fax betreft ligt het anders. Ter zitting van de raad is gebleken, dat iedereen van de kantoorcombinatie vrijelijk toegang heeft tot de plaats waar de binnenkomende faxen worden gedeponneerd en dat hij/zij daarop een blik kan werpen. Een cliënt van een advocaat moet er op kunnen vertrouwen dat in een kantoorcombinatie slechts de eigen advocaat kennis van de inhoud van de door die cliënt verzonden fax kan verkrijgen. In casu bestond op grond van de hiervoor vastgestelde feiten de mogelijkheid dat de van klager afkomstige faxen in handen van mr. X zouden komen. Dit onderdeel van de klacht is derhalve gegrond.

Volgt

De raad legt geen maatregel op.

Overwegingen van het hof

In het door mr. X ingestelde appèl overweegt het hof als volgt.

De raad heeft als voorwerp van de klacht kennelijk niet gezien de interne kantoororganisatie met betrekking tot dossierbeheer en binnenkomende faxberichten als zodanig, maar de daaruit voortvloeiende kennelijke vrees van klager dat mr. X, ten tijde dat hij optrad voor de vrouw, kennis heeft genomen van het door mr. B aangelegde dossier in klagers zaak en dat hij, ten tijde dat mr. B optrad voor klager, kennis heeft genomen van door klager aan mr. B gezonden faxberichten. Deze klachtopvatting is naar het oordeel van het hof niet onbegrijpelijk.

Het eerste onderdeel van de klacht heeft de raad ongegrond verklaard en is daarom in hoger beroep niet meer aan de orde.

Mr. X heeft uitdrukkelijk verklaard dat hij in de periode van 1 januari tot omstreeks 1 april 1995 geen kennis heeft genomen van klagers faxberichten aan mr. B. Er zijn geen feiten of omstandigheden gebleken die het hof aanleiding geven om aan de juistheid van deze verklaring te twijfelen. Mr. X heeft verder opgemerkt dat het ook niet reëel is om het tegendeel aan te nemen, omdat hij immers in de genoemde periode kon weten noch behoefde te verwachten dat hij in de toekomst de belangen van de vrouw zou gaan behartigen. Ook dit komt het hof aannemelijk voor. Van feiten of omstandigheden die zouden (kunnen) meebrengen dat mr. X toch reeds in de genoemde periode enigerlei belangstelling zou hebben gehad voor klagers faxberichten is niet gebleken. Het hof verklaart het tweede klachtonderdeel daarom alsnog ongegrond.

artikelen 480

Collegevergadering van 27 juni 2001: Democratie onder hanenbalken	498
Conclusie A-G Europees Hof: NOvA mag samenwerking tussen advocaten en accountants verbieden	491
Nieuwe cassatieregels in strafzaken	480
Reïntegratieplan exit	497
Scheiden zonder rechter, in één dag	495
Schijn en werkelijkheid van het wetsvoorstel Arbeid en zorg	486

Auteurs 475

Baijens, M.	505
Dorsman, G.	504
Ekering, J.C.P.	504
Guensberg, M.W.	477
Guijt, J.J.	480
H.J. Hoge	505
Heemskerk, W.	506
Klomp, R.	479
Levenkamp, N.P.	510
Nepveu, J.P.	498, 509
Pel, J.	497
Peters, H.	505
Royakkers, C.H.M.	480
Slotboom, M.M.	491
Sluijs, A.	495
Velsen, F.J. van	502
Wolff, D. de	486

column 479

De thuisfluit	479
---------------	-----

De bijzondere zaak van... 509**Disciplinaire beslissingen 517**

Hof van Discipline 15 september 2000, nr. 2935	519
Hof van Discipline 15 september 2000, nr. 2980	518
Hof van Discipline 25 augustus 2000, nr. 2969	517
Hof van Discipline 25 augustus 2000; nr. 3171	518
Raad van Discipline Arnhem 14 juni 1999	517
Raad van Discipline Leeuwarden 19 mei 1999	519

Hoe zat het ook alweer met... 506

Advocaten gezocht voor wederopbouw Oost-Timor	511
Carin Linssen: Advocaat en speelzaal	509
Display	511
domiciliekeuze (I)?	506
Gerechtsdeurwaarderswet in werking	510
Indexering griffierecht	510, 512
Jonge Balie Den Bosch	510
Motie: uurvergoeding naar f 210	512
Rectificatie Vademecum 2001	511
Website lokale Orden stapsgewijs geïmplementeerd	510

Orde-nieuws 510**Reacties 502**

De extra Ordevergadering	502
Geen souplesse	504
Onterechte complimenten	502
Procesfinanciering nieuwe stijl is gat in de markt	505
Recensie We zien u wel in de rechtszaal	504

Van de deken 477

Leuke dingen voor advocaten	477
-----------------------------	-----

van de orde 512

Advocaten gezocht voor wederopbouw Oost-Timor	512
Permanente opleiding	513
Personalia	514